

平成 24 年度言語研修
ビルマ語中級研修テキスト2

ビルマの言語と文化に関する講読資料
Reading Material on Burmese Language and Culture

澤田 英夫, 斎藤 紋子 (編)

東京外国語大学
アジア・アフリカ言語文化研究所

2012

まえがき

本テキストは、2012年度東京外国語大学アジア・アフリカ言語文化研究所（AA研）言語研修「ビルマ語中級」の講読テキストとして編まれたものである。口語ビルマ語の基礎をひとつお習得した受講者を対象に、文語を読みこなす力の基礎を身につけてもらうことを主な目的としている。

研修の担当講師のうち澤田が前半「言語編」を、斎藤が後半「文化編」を編集した。「言語編」「文化編」とも数篇の文章を含み、各章は(1)本文、(2)「語句解説」、(3)「作文してみよう」（本文中に出て来るいくつかの表現を題材に短い作文を行うことを目的とする）、という構成を取っている。

本テキストの構想を具体化できたのは、まず何よりも自らの文章の使用を許諾して下さったキンエー博士 ဒေါက်တာ ခင်အေးとアウンゾー博士 ဒေါက်တာ အောင်ဇော်のご厚意によるものである。

研修のネイティブ講師である、本学大学院総合国際学研究所博士前期課程在学中のトゥザライン သူဇာလှိုင်さんには、「作文してみよう」の例文を作成していただいた。本学客員教授であるアウン・チョー・モウ博士 ဒေါက်တာ အောင်ကျော်မိုးには、「言語編」の文章に現れる固有名や方言語彙などについてご教示いただいた。

ビルマ文字を含む本テキストの組版には、AA研の高島淳教授が開発した Burmese TEX を使用した。

本テキストの完成に当たり、これらの方々に心より御礼申し上げたい。

2012年7月9日

澤田 英夫

斎藤 紋子

目次

まえがき	1
言語編	5
၁။ ဦးကြီးဒေါက်တာ ဆရာဖေဖေ	7
၂။ မိန်းမ ယောက်ျား ထိုစကား	12
၃။ စွဲနှင့်ဖွဲမှသည်	17
၄။ သိရီ နှင့် သီရီ	22
၅။ အတွဲကလေးများအကြောင်း	27
၆။ ရှေ့နှင့်နောက် နောက်နှင့်ရှေ့	33
၇။ လာနှင့်သွား သွားနှင့်လာ	38
၈။ စာပေသုံးဘာသာစကားနှင့် ဂယက်အနက်	43
၉။ ဒေသဟန် လူမှုဟန်	51
文化編	57
၁၀။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နံပါတ် (၃)	59
၁၁။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နံပါတ် (၄)	63
၁၂။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နံပါတ် (၅)	67
၁၃။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နံပါတ် (၆)	71
၁၄။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နံပါတ် (၇)	77
၁၅။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နံပါတ် (၈)	81
၁၆။ ကာတွန်းဝိဇ္ဇာ ဒါရိုက်တာ သရုပ်ဆောင် ဦးဘကလေး	86
၁၇။ အာဇာနည်ခေါင်းဆောင်ဆရာကြီး ဦးရာဇော် B.A(NAT)	97
၁၈။ နိုင်ငံဂုဏ်ရည်ဘွဲ့ ပထမဆင့်ရ ဆရာချယ်	113

言語編

「言語編」では、**မောင်ခင်မင် (မနုဖြူ)** の言語・ビルマ語に関する文章を講読する。

မောင်ခင်မင် (မနုဖြူ)，本名 **ဦးခင်အေး** は，1942 年，エーヤーワディー管区 **ဧရာဝတီတိုင်း**၊ **ဒုမ္မဗျူ** 郡 **မနုဖြူမြို့နယ်** に生まれた。1959 年に高等学校を成績優秀で卒業。卒業試験のビルマ語の得点はミャンマー全国で 1 位であった。1963 年にヤンゴン大学文学士号取得，1969 年同文学修士号取得，2002 年文学博士号取得。1963 年パテイン大学ビルマ語学科助手。以後，ヤンゴン文理科大学，ヤンゴン教育大学，パテイン大学，ヤンゴン大学，ダゴン大学で教鞭をとる。1997-1999 年，大阪外国語大学客員教授。帰国後，ヤンゴン大学ビルマ語学科長となり，2006 年に退職。現在は教育省ビルマ語委員会のメンバーである。ミャンマーの当代きつての言語学・ビルマ語学者といっても過言ではない。

驚くべきことに中学校在学時の 1957 年から文芸雑誌に寄稿し，現在までに約 1500 編もの文章をものしている。ミャンマーの大学教員は月給がさほど高くなく，自宅で個人教授を行なって副収入とするのが常であったそうだが，氏は若年の頃より著作多数であったため，個人教授を行う必要がなくなかったという逸話があると聞く。

氏の文章は簡潔にして明晰，ビルマ語散文の範と言うべきものである。また氏は冷静にして温厚円満なことでも知られるが，その性格は氏の文章，特に親しい人々を描く筆致によく表れている。

氏の単著は，

- 『国民のためのビルマ語散文』 ဝဉ်ညီသူ့အတွက် မြန်မာစကားပြေ (1985)
- 『ビルマ語概観』 မြန်မာစကား မြန်မာစာ ရုပ်ပုံလွှာ (1990)
- 『ビルマ語学者たちとその言語観』 မြန်မာစကား ပညာရှင်များနှင့် ဘာသာစကားအမြင် (1992)
- 『一音，二音，三四音』 တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ (2000)
- 『語用論序説』 လက်တွေ့ အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း (2004)
- 『色とりどりの言語』 သက်တံရောင်စုံဘာသာစကား (2005)
- 『女と男，その言葉』 မိန်းမ ယောက်ျား ထိုစကား (2008)
- 『言語観，文学観』 ဘာသာအမြင် စာပေအမြင် (2009)
- 『万人のための実用的ビルマ語』 လူတိုင်းအတွက် အသုံးချမြန်မာစာ (2010)

- 『多彩な美しい心を持つビルマ人』 စိတ်ရောင်စုံ အလှပိုင်ရှင် မြန်မာ (2011)

など、枚挙にいとまがない。なお、『四十年の人生の里程標』 နှစ်လေးဆယ် ဘဝ မှတ်တိုင်များ (2002) で国民文学賞を、また客員としての大阪滞在を記した『大阪の客人』 အိုဆာကာ ဧည့်သည် (2009) で、2011 年に第 6 回 သုတစွယ်စုံဘွဲ့の Belle-Lettres (文芸) 部門を受賞している。

上記書目のうち太字で記した 2 冊から、音声、文法、意味、社会言語学など、多岐にわたる内容の計 9 編を選んだ。これらの文章を読むことで、受講生のビルマ語の読解力が向上し、あわせてビルマ語に関する知識を増やすことができれば、それこそ一挙両得、編者の本意とするところである。 (澤田 英夫)

၁။ ဦးကြီးဒေါက်တာ ဆရာဖေဖေ

တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် ခေါ်သော အာလုပ်စကားများတွင် ဆွေမျိုးစပ် အခေါ်အဝေါ်များဖြင့် အာလုပ်ပြုသော စကားများလည်း ပါဝင်ပါသည်။

အဖေ၊ အမေ၊ အစ်ကို၊ အစ်မ၊ ညီ၊ ညီမ၊ သား၊ သမီး၊ အဒေါ်၊ ဦးလေး၊ တူ၊ တူမ၊ အဘိုး၊ အဘွား၊ မြေး စသည့် ဆွေမျိုးစပ်စကားများဖြင့် အာလုပ် ပြုကာ ‘အဖေ ဘုရားရှိခိုးတော့မလား’ ‘သား ကျောင်းသွားတော့မယ် အမေ’ စသည်ဖြင့် သုံးလေ့ရှိပါသည်။ ထိုစကားများကိုပင် အမျိုးမျိုးပြုပြင်ကာ ဖေဖေ၊ မေကြီး၊ ကိုကို၊ ညီညီ၊ မမ၊ သားသား၊ မီးမီး၊ ဦးဦး၊ ဒေါ်ဒေါ်၊ ဘိုးဘိုး၊ ဘွားဘွား စသည်ဖြင့် ပုံစံအမျိုးမျိုး သုံးလေ့ရှိပါသည်။ ချစ်ခင်သည့် အငွေ့အသက်များ အပြည့် အဝ ထင်ဟပ်နေသော အာလုပ်များဖြစ်ပါသည်။ ‘သားသားလေး၊ မီးကြီး၊ မီးငယ်၊ ကိုကိုကြီး’ စသည်ဖြင့် ‘ကြီးတို့၊ လေးတို့၊ ငယ်တို့’ ထည့်ပြီး ကနွဲ့ကလျသုံးပုံများ လည်း ရှိပါသည်။

ဇနီးခင်ပွန်းတို့မှ တစ်ဆင့်တော်စပ်သော ဆွေမျိုးစပ်စကားများတွင်မူ ‘ယောက်မ’ နှင့် ‘ယောက်ဖ’ ကို အာလုပ်အဖြစ် အသုံးများပါသည်။ ‘သူငယ် ချင်းကောင်း ယောင်းမတို့လေး’ ဟူသော အိုင်ချင်းလာ အာလုပ်၊ ‘ဝေး ... ရွှေယောက်ဖ’ ဟူသော အခေါ်အဝေါ်တို့ကို ကြားရတတ်ပါသည်။ အခြား အခေါ်အဝေါ်များကိုမူ အာလုပ်အဖြစ် သုံးလေ့မရှိပါ။ အဖေနှင့်သားက ‘ဖေဖေရေ’ ‘သားရေ’ ဟု အာလုပ်ပြုသော်လည်း ယောက္ခမနှင့် သားမက်မှာမူ ‘ယောက္ခမကြီးရေ’ ‘သားမက်ကလေးရေ’ ဟု အာလုပ်ပြုလေ့မရှိပါ။ ကွယ်ရာမှာ သာ ပြောချင်ပြောပါလိမ့်မည်။ (ဇနီးမောင်နှံချင်းမှာမူ ‘မိန်းမရဲ့’ ‘ယောက်ျားရဲ့’ ဟု သုံးပုံမျိုး တွင်ကျယ်နေပါသည်။)

ဆွေမျိုးစပ်စကားများကို ဆွေမျိုးများအတွက်သာ သုံးခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဆွေမျိုး မတော်သူများကိုလည်း သင့်လျော်ရာရာ အာလုပ်အဖြစ် သုံးလေ့ ရှိသော မြန်မာ့ ဓလေ့ကို အများသိကြပါသည်။ ‘အဘိုး၊ အဘွား၊ အမေ၊ ဦးလေး၊ ဒေါ်လေး၊ သား၊ သမီး၊ တူလေး၊ အစ်ကို၊ ညီလေး၊ ညီမလေး’ စသည်ဖြင့် ဆွေမျိုးမတော်သူများကို လည်း ထိုစကားများဖြင့် အာလုပ်ပြုကာ ခေါ်လေ့ရှိကြပါသည်။ ခင်မင်ရင်းနှီးသော

အငွေအသက်လည်း ထင်ဟပ်ပါသည်။ လေးစားသော အငွေအသက်လည်း ထင်ဟပ်ပါသည်။ ‘ဦးတို့၊ ဒေါ်ဒေါ်တို့ နေကောင်းကြရဲ့လားခင်ဗျာ’ ဟူသော အသုံးမျိုး၊ ‘အစ်ကိုကြီးတို့၊ အစ်မကြီးတို့ခင်ဗျာ’ ဟူသော အသုံးမျိုးတို့ကို အာလုပ်များအဖြစ် ကြားရတတ်ပါသည်။

ဂရုပြုမိသော အချက်တစ်ချက်မှာ အဘိုးအရွယ်ကို ‘အဘိုး’၊ အမေအရွယ်ကို ‘အမေ’ ဟု အာလုပ်ပြုရန် ဝန်မလေးသော်လည်း အဖေအရွယ်ကို ‘အဖေ’ ဟု အာလုပ်ပြုလေ့မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆွေမျိုးစပ် အခေါ်အဝေါ်များကို နာမည်ရှေ့ကတွဲပြီး ‘အစ်ကိုထွန်းခင်’ ‘ဦးလေးကျော်သိန်း’ ‘ဒေါ်ကြီးဝိုင်းစိန်’ ‘ကြီးကြီးမြ’ ‘ဘိုးဘိုးခင်’ ‘ဘွားဘွားစိန်’ ‘အစ်မ မမြရွှေ’ စသည့် အာလုပ်များဖြင့်လည်း ခေါ်လေ့ရှိကြပါသည်။ ရင်းနှီးမှုရော၊ ရိုသေလေးစားမှုပါရောပြီး ‘မမဒေါ်စန်းရီ’ ဟု ခေါ်သော အာလုပ်မျိုးကိုလည်း ကြားရတတ်ပါသည်။ (စင်စစ်အားဖြင့် မောင်၊ ကို၊ ဦး၊ မ၊ ဒေါ် စသော နာမည်ရှေ့ဆက်များသည်လည်း ဆွေမျိုးစပ် အခေါ်အဝေါ်များကို ယူသုံးသော စကားများ ဖြစ်ပါသည်။)

အလုပ်အကိုင်ရာထူး အခေါ်အဝေါ်များဖြင့်လည်း အာလုပ်ပြုလေ့ရှိပါသည်။ ‘ဆရာ’ ‘ဆရာမ’ ‘ဗိုလ်ကြီး’ ‘ဒေါက်တာ’ ‘ရှေ့နေကြီး’ တို့မှစ၍ ယခုခေတ်ပေါ် ‘ဒီဂျီ’ ‘အမ်ဒီ’ ‘ဂျီအမ်’ စသည့် စကားများအထိ အာလုပ်အဖြစ် သုံးလေ့ရှိကြပါသည်။ ‘ကျွန်တော် တင်ပြပါရစေ ဒီဂျီ ခင်ဗျား’ ဟု သုံးပုံမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ‘တပည့်တော် ရိုသေစွာ လျှောက်ထားပါသည် ဆရာတော် ဘုရား’ ဟူ၍ ဆရာတော်ကို အာလုပ် လျှောက်ထားပြုပုံမျိုးလည်း အကျုံးဝင် ပါသည်။ တရားရုံးတွင် ‘တရားသူကြီးမင်းခင်ဗျား’ ဟု အာလုပ်ပြုပုံမျိုး၊ အစည်းအဝေးတွင် ‘ဥက္ကဋ္ဌကြီးခင်ဗျား’ ‘သဘာပတိကြီးရှင်’ ဟု အာလုပ် ပြုမှုမျိုးတို့လည်း အကျုံးဝင်ပါသည်။ အလုပ်အကိုင် ရာထူး အခေါ်အဝေါ်ဖြင့် အာလုပ်ပြုလျှင် အလုပ်သဘောဆန်သည့် အငွေအသက် ထင်ဟပ်ပါသည်။

အလုပ်အကိုင် အခေါ်အဝေါ်များကို နာမည်နှင့်တွဲဖက်ပြီး ‘ဒေါက်တာနေဦး’ ‘ဆရာဦးမြရွှေ’ ‘ဆရာမဒေါ်မိမိ’ ‘ဗိုလ်ကြီးကျော်သန်း’ စသည်ဖြင့်လည်း အာလုပ်ပြုလေ့ရှိပါသည်။ နာမည်တွဲလိုက်ခြင်းဖြင့် အလုပ်သဘောမှ လူချင်း သိကျွမ်း

မူသဘောသို့ ရွေ့လျားလာသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါလိမ့်မည်။

ခင်မင်သူချင်း ‘ကိုလှရွှေ’ ‘မမြလွင်’ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းနေရာ မှ အစည်းအဝေးခန်းထဲသို့ ရောက်သောအခါ ‘ဗိုလ်ကြီးလှရွှေရှင်’ ‘ဆရာမကြီး ဒေါ်မြလွင် ခင်ဗျား’ စသည်ဖြင့် အာလုပ်ပြောင်းကာ အလုပ်သဘောဖြင့် ပြောရပုံမျိုးလည်း ရှိတတ်ပါသည်။ အခြေအနေအရ အခိုက်အတန့် အာလုပ်စကား ပြောင်းရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ငယ်စဉ်က ‘မောင်’ ‘မ’ စသည်ဖြင့် ဇနီးမောင်နှံခြင်း အာလုပ်ပြောရာမှ သားသမီးများ ကြီးလာသောအခါ ‘အဖေကြီး’ ‘အမေကြီး’ ဟု အာလုပ်ပြောင်း ခေါ်ပုံမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်သုံးဆယ်ကျော် လောက်က မြန်မာ့အသံမှ လွှင့်ထုတ်သော ဇာတ်လမ်း တစ်ခုတွင် ကြားလိုက်ရသည် ‘ဆရာဖေဖေ’ ဟူသောအာလုပ်နှင့် သင်္ကြန်မိုး ဇာတ်ကားမှ ‘ဆရာကိုကိုမောင်’ ‘ကိုကိုမောင်ဆရာ’ ဟူသော အာလုပ်များမှာမူ ထူးထူးခြားခြား တွဲဆက်ထားသော အာလုပ်များဟု ဆိုနိုင်ပါလိမ့်မည်။

အာလုပ်စကားများ၏ နောက်ကတွဲလေ့ရှိသော ပစ္စည်းစကားများသည်လည်း စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းပါသည်။ ‘ရေ’ ‘ရယ်’ ‘ရာ’ ‘ရ’ တို့ကို အသုံးများပါသည်။ ‘မောင်ကျော်ရေ’ ဟု ခေါ်လျှင် မောင်ကျော်မှာ ခပ်ဝေးဝေး ရောက်နေ၍ လှမ်းခေါ် ရသည့် သဘောဖြစ်သည်။ ပေးစာမှာ ‘မောင်ကျော်ရေ’ ဟု ရေးလျှင်လည်း အဝေး ရောက်နေသူကို ရည်ညွှန်းသည့် သဘောဖြစ်သည်။ ‘ရယ်’ မှာမူ တိုင်တည်သည့် သဘော၊ တောင်းပန်သည့် သဘော၊ ချော့မော့ ဖြေသိမ့်သည့် သဘောများ ပါဝင်ပါ လိမ့်မည်။ ဒေါ်ခင်နှင်းယု၏ ‘ခံပွင့်’ ဝတ္ထု တွင် သမီးက အဝေးမှ အမေကို ‘အမေ ရယ်’ ဟု တိုင်တည်၍ ရေးပုံကို တွေ့ရသည်။ ‘ဟုတ်ပါတယ် ကိုကိုရယ်’ ဟူသော စကားတွင် တောင်းပန် ချော့မော့ ဖြေသိမ့်သည့်လေသံ ပါနေပါလိမ့်မည်။ ‘ရာ’ က တော့ ရင်းရင်းနှီးနှီး အားပါးတရ ပြောသည့် လေသံပါသည်။ ‘ဟုတ်တာပေါ့ မောင် ရင်ရာ’ ‘လိမ်မာစမ်းပါ ညီလေးရာ’ ဟူသော အသုံးများတွင် ရင်းနှီးမှုအငွေ့အသက် အပြည့်အဝ ပါဝင်ပါသည်။ ‘ရ’ ကလည်း အားနှင့်မာန်နှင့် တရင်းတနှီး ပြောသည့် သဘော ပါဝင်သည်။ ‘ဟုတ်တယ် မောင်ရင်လေးရ’ ‘လုပ်ပါ့မယ် မမရ’ ဆိုသော စကားများတွင် ထိုသဘောများ ထင်ဟပ်နေပါသည်။

အာလုပ်စကားဆိုရာ၌ ‘ပျိုများ’ ‘ပြဇာတ်’ များမှ အာလုပ်စကားမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ သက်မဲ့ကို သက်ရှိပြုကာ ‘အို ...အသင်လောက်’ ဟု ခေါ်သော အာလုပ်

စကားမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ ယခုတင်ပြသော အာလုပ် စကားများမှာမူ မျက်မှောက်ခေတ် မြန်မာစကားအဖြစ် ပြောသူနှစ်ဦး ပြောဆိုသုံးနှုန်းလေ့ရှိသော အာလုပ်စကားမျိုးကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အာလုပ်စကားသည် စကားပြောသူချင်း လတ်တလော အသုံးပြုသည့် စကားမျိုး ဖြစ်သည့်အတွက် အသက်ဝင် လှုပ်ရှားနေသည်နှင့်အမျှ နောက်ကွယ်တွင် လူမှုဆက်ဆံရေး သဘောများကို သိမ်မွေ့စွာ ထင်ဟပ်ပြလျက် ရှိပါသည်။ အာလုပ်စကားများ အသုံးပြုပုံ၊ အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်ပုံ၊ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံ စသည်တို့ကို စူးစမ်းလေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာစကား၏ မျက်မြင်လက္ခဏာတစ်ရပ်ကို စနစ်တကျ ဖော်ထုတ်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

(မိန်းမ ယောက်ျား ထိုစကား၊ ၉၈)

語句解説

အာလုပ် *n.* 呼びかけ. (< Pali. *ālapana*)

အငွေ့-အသက် *n.* 香り， 気配.

ကနွဲကလျ *n.*《様態》 おだてて， 持ち上げて.

အိုင်ချင်း *n.* 田植え歌.

အိုင်ချင်း-လာ ※名詞+動詞 လာ で，「...由来の」という意味の名詞を派生. そのまま
で他の名詞を修飾できる.

သဘာပတိ *n.* 議長. (< Pali. *sabhāpati*)

ဆကြိန်မိုး TV ドラマの題名. ※ 1985 年に製作された.

ဒေါ်ခင်နှင်းယု (1952–2003) 小説家の名.

လိမ်မာ ※たぶん誤植. 正しくは လိမ္မာ.

အား-မာန် *n.* 気力.

လတ်တလော *n.*《様態》 その場の， 一時の.

作文してみよう

V-လေ့ ရှိ- 「V するのがつねだ / V する習慣がある」 (pp.7,8,9,10)

- 例：
  - အစား စားပြီးတိုင်း ပလုပ်ကျင်းလေ့ ရှိသည်။
  - ဥပုပုနေ့တိုင်း ဘုရား သွားလေ့ ရှိသည်။

စသည် 「... などのもの」 (p.7 etc.) / စသည် (p.7 etc.) / စသော (p.8 etc.) 「... などの」

- 例：
  - မြန်မာပြည်တွင် မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း စသည့် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံတို့ စုပေါင်းနေထိုင်ကြသည်။

音変化を表す補助記号

言語編では、基本的な音価で読まれないビルマ文字表記のうち、頻繁に起こるものを表す補助符号として、以下の3つを導入する。

／：音節弱化 မြန်မာ の ／ は、 မြန် の表す音節が固有の声調を失い、 $/mya/$ と発音されることを表す。韻母表記 $\circ$ (子音字のみ) は弱化するのが普通なので、その場合は特に記載しない。

a ：弱化しない韻母表記 $\text{ညာ}^a\text{စ}$ の a は、 ည の表す音節が弱化せず $/pa/$ と発音されることを表す。末尾位置の $\circ$ は決して弱化しないので、その場合は特に記載しない。

$\wedge$ ：頭子音有声化 $\text{ညာ}^a\text{စ}$ の $\wedge$ は、 စ の表す音節の頭子音が有声化して $/za_/$ と発音されることを表す。有声化については、本テキスト言語編の $\text{၃။ စွဲနှင့်စွဲမှသည်}$ (p.17) で扱う。

補助記号で処理しきれない例外読音については、全体の音韻転写を示す。音韻転写の方式については p.16 を参照。

語類のラベル (語句解説に現れるもののみ)

- *n.* 名詞類
  - 《状態》 状態名詞 文法テキスト第 12 課 pp.43–44 も参照。
- *v.* 動詞類
  - 《状態》 状態動詞 文法テキスト第 1 課 p.9 も参照。
- *p.* 小辞類
  - 《動詞補助》 動詞を補助する小辞 文法テキスト第 20 課を参照。

၂။ မိန်းမ ယောက်ျား ထိုစကား

“ယောက်ျားတွေ ပြောတဲ့စကားနဲ့ မိန်းမတွေပြောတဲ့စကား ဘယ်လို ကွာခြားပါသလဲ”

ဘာသာစကားကို လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဆက်စပ်လေ့လာသောအခါ ပေါ်လာသော မေးခွန်းများတွင် ဤမေးခွန်းလည်း တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ယောက်ျား မိန်းမတို့ ဘာသာစကား အသုံးပြုပုံချင်း ကွာခြားပုံကို စူးစမ်းသော မေးခွန်းဖြစ်သည်။

စကားပြောရာတွင်ယောက်ျားနှင့် မိန်းမသံ ကွာခြားသည် ဆိုသည်ကိုတော့ အများလက်ခံကြသည်။ လူ့မမြင်ရဘဲ အသံကြားရုံနှင့်ယောက်ျားလား၊ မိန်းမလား ယေဘုယျအားဖြင့် ခွဲခြားနိုင်သည်။ ယောက်ျားတန်မဲ့ မိန်းမသံမျိုး ထွက်နေလျှင်ဖြစ်စေ၊ မိန်းမတန်မဲ့ ယောက်ျားသံမျိုး ထွက်နေလျှင်ဖြစ်စေ ချက်ချင်းသိသည်။ ‘ဒီလူ့အသံက မိန်းမသံနဲ့ တူတယ်’၊ ‘ညီမလေးအသံက ယောက်ျားသံနဲ့ တူတယ်’ စသည်ဖြင့် အလွယ်တကူ ကောက်ချက်ချနိုင်ကြသည်။ ယောက်ျား မိန်းမတို့၏ အသံအရည်အသွေးချင်း ခြားနားသည့်အတွက် ဤသို့ အလွယ်တကူ ခွဲခြားနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ယောက်ျားများ စကားပြောလျှင် ကနွဲကလျပြောလေ့မရှိ။မိန်းမများကတော့ ကနွဲကလျ ပြောလေ့ရှိသည်။ ယောက်ျားထက် မိန်းမများက ပိုပြီးဆွဲဆွဲငင်ငင် နွဲနွဲပျောင်းပျောင်း ပြောတတ်သည်။ တီဗီကြော်ငြာတွေထဲမှာ ပွင့် ဆိုသော မိန်းမကလေးက ‘အစ်ကိုတို့ကလဲ’ ဟု မပီတပီ ချဲ့ချဲ့နွဲနွဲ နှာခေါင်းသံကလေးနှင့် ပြောသောအသံမျိုးကို မိန်းမကလေးများထံမှ ကြားရလေ့ရှိသည်။ ‘ချဲ့’ ‘နွဲ’ ဟူသော အသုံးများဖြင့် ယောက်ျားစကားသံကို ဝိသေသပြုလေ့မရှိပါ။

စကားသုံးနှုန်းရာတွင် ယောက်ျား သုံးသော စကားလုံးနှင့် မိန်းမ သုံးသော စကားလုံးတို့ကို သတ်မှတ် ခွဲခြားထားချက်များ မြန်မာစကားမှာ အတန်အသင့် ရှိသည်။ ‘ကျွန်တော် ကျွန်မ’၊ ‘ခင်ဗျာ ရှင့်’ တို့သည် သတ်မှတ် အသုံးများဖြစ်သည်။ ‘မင်းတို့’ ဟု သုံးလျှင် ယောက်ျားသုံး၊ ‘ညည်းတို့’ ဟု သုံးလျှင် မိန်းမသုံးဟု ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုနိုင်သည်။ ထိုသို့သော ကွဲပြားမှုမျိုး အချို့ဘာသာစကားများမှာ ပို၍များသည်ဟု သိရသည်။

ယနေ့ခေတ် လူငယ်များ၏ အသုံးအနှုန်းများကို ကြည့်လျှင် မိန်းကလေးများ က ယောက်ျားကလေးများ ပြောသည့်စကားများကို ယူသုံးလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဂျပန်တွင် ယောက်ျားများက မိမိကိုယ်ကို boku ဟူသော နာမ်စားသုံး၍ မိန်းမများက atachi ဟူသော နာမ်စားသုံးသော်လည်း ယနေ့ မိန်းမလေးများက မိမိကိုယ်ကို boku ဟု သုံးနေပြီဖြစ်သည်။ မြန်မာစကားတွင်လည်း မိန်းကလေးများက မိမိကိုယ်ကို ‘ကျွန်တော်’ ဟု သုံးပုံမျိုး၊ ‘ဟုတ်တယ်ဗျာ’ ‘ခင်ဗျားကလဲ’ စသည်ဖြင့် သုံးပုံမျိုး၊ မိန်းကလေး အချင်းချင်း ‘ဟေ့ကောင်’ ဟု ခေါ်ပုံမျိုးတို့ကို တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ကြားနေရပြီဖြစ်သည်။ အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူဖြစ်ကြောင်း ပြလိုသည့်အတွက် ထိုသို့ပြောခြင်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း သုံးသပ်ကြသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုရလျှင် မိန်းမများက ယောက်ျားများထက် ခံစားမှု ပြသောစကားများ၊ ယဉ်ကျေးသောစကားများကို ပို၍သုံးလေ့ရှိကြသည်။ အာမေဠိတ်များကိုလည်း ပို၍သုံးကြသည်။ ယောက်ျားများက ကမ္ဘာ့အရေး နိုင်ရေးဆိုင်ရာ စကားများကို ပို၍ပြောလေ့ရှိသော်လည်း မိန်းမများကမူ လက်တွေ့ အိမ်မှုကိစ္စ စကားများကို ပို၍ပြောလေ့ရှိသည်။ ပို၍ သမားရိုးကျ ဆန်သည်။ အတွေးအခေါ် ဒဿနဆိုင်ရာ စကားများကို ယောက်ျားများက မိန်းမများထက် ပို၍စိတ်ဝင်တစား ပြောတတ်ကြသည်။ အရှက်အကြောက် ထိန်းရသော အမျိုးသမီး သဘာဝအရ မိန်းမများက ကြမ်းတမ်း ရိုင်းစိုင်းသော စကားများကို အလွယ်တကူ နှုတ်က မထွက်ဘဲ ထိန်းချုပ်ထားတတ်ကြသော်လည်း ယောက်ျားများက ထိန်းချုပ်မှုနည်းသည့် အတွက် ‘ငါ့လခွီး’၊ ‘နှင့်အမေကလွှား’ စသော အဆဲအဆို စကားမျိုးတို့ကို ယောက်ျားများ၏ နှုတ်မှသာ ကြားရလေ့ရှိသည်။

စကားပြောရာတွင် ယောက်ျားများက သူများပြောနေစဉ် ကြားဖြတ်၍ ပြောခြင်း၊ ငြင်းခုန်ခြင်း၊ တစ်ဖက်လူ စကားကို ဂရုမထားတတ်ခြင်းတို့ကို မိန်းမများ ထက် ပို၍ပြုလုပ်တတ်ကြသည်ဟု ဆိုသည်။ မိန်းမများမှာ အမေးအမြန်း ထူသော် လည်း ယောက်ျားများ ပြောသည့်စကားကို အလိုက်အထိုက် လမ်းခင်း၍ ထောက်ခံ ပြောဆိုလေ့ရှိသည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။

ယခု တင်ပြခဲ့သမျှမှာ မြန်မာစကားကို အခြေပြု၍ ယောက်ျားစကားနှင့် မိန်းမစကား ယေဘုယျ ကွဲပြားချက်များသာ ဖြစ်သည်။ လူမှုဘာသာဗေဒ ပညာရှင် များသည် ဟာသစကားများကို လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဆက်စပ် သုတေသနပြုရာတွင်

ကျား,မ ကွဲပြားမှုအရ ဘာသာစကား အသုံးကွဲပြားပုံများကို အသေးစိတ် ဖော်ထုတ် ကြသည်။ ဘာသာစကားကို လိုက်၍ ကွဲပြားပုံ အယူအဆ အမျိုးမျိုးရှိပါသည်။

ဆွေမျိုးစပ် ဝေါဟာရများ အသုံးပြုရာတွင် ပြောသူက ယောက်ျား ဖြစ်လျှင် ‘ညီ’၊ ပြောသူက မိန်းမဖြစ်လျှင် ‘မောင်’ ဟု မိမိထက်ငယ်သော ယောက်ျား ကလေးကို အခေါ်ကွဲပုံမျိုးကွဲသို့ ကွဲပြားသော ဘာသာစကားများလည်း ရှိသည်။ ဘိုလီးဗီးယားမှ ချီကွီတို (chiquito) ခေါ် ဘာသာစကားတွင်မူ ကိုယ့်အဖေ အမေ ကို ယောက်ျားကသုံးလျှင် စကားလုံးတစ်မျိုး၊ မိန်းမက သုံးလျှင် စကားလုံးတစ်မျိုး ကွဲပြားကြောင်း တွေ့ရသည်။

သုတေသနပြုရာတွင် စကားသံ၊ စကားလုံး၊ ဝါကျ ဟူ၍ အဆင့်အဆင့် သုတေသနပြုကြသည်။ ဗျည်းသံ၊ သရသံများကို ရွတ်ဆိုရာတွင် ယောက်ျားသံနှင့် မိန်းမသံ ကွာခြားပုံများ ရှိနိုင်သည်။ သရသံ တစ်သံကို လျှာရှေ့ပိုင်းသံဖြင့် များများ အသံထွက်သလား၊ လျှာနောက်ပိုင်းအသံဖြင့် များများအသံထွက်မလား၊ နှာခေါင်းသံ ပါသလား၊ မပါဘူးလား၊ ‘ပ’ သံကို ရွတ်ဆိုရာတွင် နှုတ်ခမ်းနှစ်ခုကို တအားစေ့ပြီးမှ ဖွင့်ထုတ်သလား၊ သာမန်လား၊ ‘လ’ သံကို လျှာနောက်ပိုင်းက အသံဖြင့် ဆိုသလား၊ ရှေ့ပိုင်းက အသံဖြင့် ဆိုသလား စသည် စသည်ဖြင့် စူးစမ်းကြည့်နိုင်သည်။ မြန်မာ အဆိုတော် အမျိုးသမီးကြီးတစ်ယောက်သည် ‘လိုက်တော့ကိုကိုရယ်’ ဟု ဆိုရာ တွင် သူဆိုတော့ ‘လ’ သံသည် လျှာရှေ့ပိုင်းက ဆိုနေကျအသံမျိုး မဟုတ်ဘဲ လျှာ နောက်ပိုင်းက ထွက်သည့်အသံမျိုး ဖြစ်ကြောင်း ပညာရှင်တစ်ဦးက ဆိုဖူးပါသည်။

အချို့ဘာသာစကားတွင် ကျားမ အသုံးခွဲခြားမှုမှာ အလွန်စည်းကမ်းကြီး သည်ဟု ဆိုပါသည်။ အာဖရိကမှ ဇူးလူးဘာသာတွင် မိန်းမ တစ်ယောက်သည် မိမိ၏ ယောက္ခမ(အမျိုးသား)၏ နာမည်ကိုဖြစ်စေ၊ ထိုယောက္ခမ၏ ညီအစ်ကိုတော်များ၏ နာမည်ကိုဖြစ်စေ စကားအဖြစ် ထုတ်မပြောရ။ ပြောလျှင် ထိုမိန်းမကို အဆုံးစီရင် သည်ဟု သိရသည်။

မြန်မာစကားတွင် မိန်းမကလေးတစ်ယောက်က ‘ကျွန်တော်’၊ ‘ခင်ဗျား’ စသည့်ယောက်ျားသုံးစကားများ သုံးပြီးပြောလျှင် ကြားသူတို့က လက်မခံနိုင်စရာ မရှိသော်လည်း ယောက်ျားတစ်ယောက်က ‘ကျွန်မ’၊ ‘ရှင်’ စသည့် မိန်းမသုံး စကားများ သုံးပြီးပြောလျှင် ကြားသူတို့က လက်မခံနိုင်ကြပါ။ ‘မိန်းမစိတ်ဝင်နေသူ’၊

‘မိန်းမလျှာ’ စသည့် စကားများဖြင့် ယောက်ျားကို ကဲ့ရဲ့မည်မှာ သေချာပါသည်။

ကျား-မ ကွဲပြားမှုကိုလိုက်၍ ဘာသာစကား အသုံးပြုရာတွင် ကွဲပြားသည့် ပြင်ပလက္ခဏာများကို စူးစမ်းလေ့လာခြင်းသည် လူမှုဘာသာဗေဒ ပညာရှင်များ၏ စိတ်ဝင်စားဖွယ် အလုပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ (မိန်းမ ယောက်ျား ထိုစကား၊ ၁၀၂)

語句解説

ယောက်ျား-^(^)သုံး၊ မိန်းမ^(a)-^(^)သုံး ※名詞の後に動詞 だုံးを付けると、「...が (で etc.) 使うもの」という意味の派生名詞が作られる。この場合、だုံးの初頭子音が有聲化することに注意。この派生名詞は、そのままの形で後の名詞を修飾することができる。 e.g. ယောက်ျားသုံးစကား

ယေဘုယျ /ye_boun_ya./ n.《様態》 一般に.

-တန်-မဲ့ ... らしくもなく. ※ N-တန်で「N に値するもの」の意味を表す派生名詞； N-မဲ့ で「N がないもの」の意味を表す派生名詞.

ပွင့် 女性タレントの名.

နွဲ့-ပျောင်း- v.《状態》 柔らかい.

မဝိ-တံဝိ ※ မV₁ တV₁ で、「V₁ するかしないかぐらい」という意味の様態名詞を派生.

ချွဲ-နွဲ့- v.《状態》 粘りつくようだ；(比喩的に) かわいらしく話す.

ဝိသေသ ပြု- n+v. 特徴づける. (< Pali. visesa)

အာမေဋိတ် n. 間投詞. (< Pali. āmedīta)

သမာရိုး-ကျ n. 伝統.

ဒဿန /daʔt̪āna./ n. 哲学. (< Pali. dassana)

စိတ်-ဝင်-တံစား n.《様態》 興味を持って < စိတ် ဝင်စား- n+v.

အလွယ်-တံကျ n.《様態》 ※動詞 V₁V₂-から様態名詞を派生させる手段の一つとして、အV₁တV₂ がある。(N+V₁V₂-の場合には、အ は出ず NV₁တV₂ となる.)

အလိုက်-အထိုက် n.《様態》 適切に、然るべく.

作文してみよう

V-ရာတွင် 「V した/する ところで/場合に」 (p.12)

- 例 : • စာ ရေးရာတွင် အရေးအသား ပြေပြစ်မှုသည် အထူး အရေးပါလှ၏။
- ခရီး သွားလာရာတွင် အရာရာ သတိရှိရန် လိုအပ်သည်။

V-ရိုနှင့် 「V するだけで」 (p.12)

- 例 : • ဤကိစ္စသည် ပြောရုံနှင့် လွယ်လင့်တကူ ပြီးမြောက်မည် အရာ မဟုတ်။
- ငွေ ရှိရုံနှင့် အရာခပ်သိမ်း အောင်မြင်မည်ဟု မဆိုလိုနိုင်။

音韻転写 (例外読音の場合のみ表記, 岡野 (2007) の体系にほぼ準拠.)

■声母=頭子音 (+介子音)

/k/ က	/k ^h / ခ	/g/ ဂါဃ	/ŋ/ င	/hŋ/ ငှ	/ʔ/ အ	/h/ ဟ
/c/ ကျကြ	/c ^h / ချခြ	/j/ ဂျဂြ	/ɲ/ ညဂြ	/hɲ/ ညဂြ	/y/ ယရ(လျ)	/ʃ/ ရှယ(လျ)
/t/ တငြ	/t ^h / ထငြ	/d/ ဒါဓါဉ	/n/ နာဏ	/hn/ နာဏ	/l/ လ	/hl/ လှ
					(/r/ ရ)	
/t̪/ သ		/d̪/ သ				
/s/ စ	/s ^h / ဆ	/z/ ဇါဇ				
/p/ ဝ	/p ^h / ဖါ(ဘ)	/b/ ဗါဘ	/m/ မ	/hm/ မှ	/w/ ဝ	/hw/ ဝှ
/py/ ပျပြ	/p ^h y/ ပျပြ	/by/ ပျပြ	/my/ မျမြ	/hmy/ မျမြ		
					/ly/ လျ	/hly/ (လျှ)

■韻母=母音 (+末子音)

/-a/ ဝါဝ	/-an/ ဝန်၊ ဝမ်၊ ဝံ	/-aʔ/ ဝတ်၊ ဝပ်	/-wa/ ဝွ၊ ဝွဝ	(/-wan/ ဝွမ်)
/-i/ ဝိ၊ ဝိ(ည်)	/-in/ ဝင်၊ ဝိုင်	/-iʔ/ ဝစ်	(/-wi/ ဝိ၊ ဝိ)	/-win/ ဝိုင်
/-u/ ဝု၊ ဝူ	/-un/ ဝွန်၊ ဝွမ်၊ ဝွံ	/-uʔ/ ဝွတ်၊ ဝွပ်		
/-e/ ဝေ(ည်)			/-we/ ဝွေ	
/-ɛ/ ဝဲ၊ ဝယ်၊ ဝေ(ည်)		/-ɛʔ/ ဝက်	/-weɛ/ ဝွဲ၊ ဝွယ်	/-weɛʔ/ ဝွက်
/-ɔ/ ဝော၊ ဝော်				
/-o/ ဝို				
	/-ein/ ဝိန်၊ ဝိမ်	/-eiʔ/ ဝိတ်၊ ဝိပ်		
	/-oun/ ဝုန်၊ ဝုမ်၊ ဝုံ	/-ouʔ/ ဝုတ်၊ ဝုပ်		
	/-aun/ ဝောင်	/-auʔ/ ဝောက်		
	/-ain/ ဝိုင်	/-aiʔ/ ဝိုက်		(/-wain/ ဝိုင် /-waiʔ/ ဝိုက်)

■声調

- 下降調 /˨/ 声調記号 ◌ および, 声調記号を伴わない韻母表記 ◌ါ◌ိ◌ု の声調
- 高平調 /˨˨/ 声調記号 ◌း および, 声調記号を伴わない韻母表記 ◌ဲ◌ော の声調
また, 韻母表記 ◌က်◌မ်◌တ်◌ပ် などこの声調を取るものとみなす.
- 低平調 /˨˨˨/ 声調記号を伴わない韻母表記 ◌ါ◌ိ◌ု◌ော◌ယ်◌ော်◌ို◌ိုင်◌ည်◌ိုင်◌န်◌မ်◌ံ などの声調

၃။ စွဲနှင့်ဇွဲမှသည်

“ဇွဲဆိုတာ အလုပ်တစ်ခုကို စွဲစွဲမြဲမြဲ မဆုတ်မနစ် လုပ်တာကို ဆိုလိုတယ်။ ‘စွဲ’ ပြီးလုပ်တာမို့ ‘ဇွဲ’ လို့ခေါ်တာပေါ့။”

ငယ်ငယ်က ဆရာသမားများ မိန့်ဆိုခဲ့သည့် စကားကို ဤသို့ဤနှယ် ပြန်သတိရမိပါသည်။ ယခု သတိရ၍ မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်ကို ကြည့်သော အခါတွင်လည်း ‘ဇွဲ’ ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဖွင့်ဆိုရာ၌ “အလုပ်တစ်ခုခုကို စွဲစွဲမြဲမြဲ အားမလျှော့ပဲ လုပ်ဆောင်ခြင်း” ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

‘စွဲ’ နှင့် ‘ဇွဲ’ သည် အနက်အဓိပ္ပာယ်အရ ဆက်သွယ်မှုရှိပါသည်။ ထိုမျှမက အသံအရလည်း ဆက်သွယ်မှု ရှိပါသေးသည်။ ‘စွဲ’ က အသံပျော့သည်၊ ‘ဇွဲ’ က အသံပြင်းသည်။ ပညာရပ်စကားနှင့် ဆိုရလျှင် ‘စွဲ’ သည် ‘သံနွဲ့’၊ ‘ဇွဲ’ သည် ‘သံထင်’၊ တစ်နည်းဆိုရလျှင် ‘စွဲ’ သည် ‘သံညင်း’၊ ‘ဇွဲ’ သည် ‘သံပြင်း’၊ နောက်တစ်နည်းဆိုရလျှင် ‘စွဲ’ သည် ‘အဃောသသံ’၊ ‘ဇွဲ’ သည် ‘ဃောသသံ’ ဖြစ်ပါသည်။

အလားတူ ဆက်သွယ်မှုများကို လေ့လာကြည့်မည်ဆိုလျှင် ...

မြန်မာ ဗျည်းသံများကို လေ့လာကြည့်လျှင် စွဲ နှင့် ဇွဲ ကဲ့သို့အသံအတွဲ အဖောက်များရှိကြောင်းတွေ့ရပါလိမ့်မည်။ သံနွဲ့ဆိုသည်မှာ အသံခပ်ပေါ့ပေါ့ ထွက်ရသော အသံမျိုးဖြစ်ပါသည်။ သာသာညင်းညင်း ထွက်ရသည့်အတွက် သံညင်းဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ ပါဠိလို ‘အဃောသသံ’ ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ သံထင်ဆိုသည်မှာ အသံ ခပ်ပြင်းပြင်းထွက်ရသော အသံမျိုးဖြစ်ပါသည်။ က၊ ခ၊ စ၊ ဆ၊ တ၊ ထ၊ ပ၊ ဖ၊ သ တို့သည် ထိုအသံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ သံပြင်းဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ ပါဠိလို ဃောသသံဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ ဂ၊ ဇ၊ ဒ၊ ဗ နှင့် ‘ဝယ်သူ’ မှ သ-သံမျိုးတို့သည် ထိုအသံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

စကားသံများကို သိပ္ပံနည်းကျ လေ့လာသော သဒ္ဒဗေဒ ပညာရှင်များ၏ အလိုအရ လူများ အသက်ရှူသွင်းပြီး အဆုတ်ထဲမှ ပြန်ထုတ်သောလေသည် လည်ချောင်းအတွင်းရှိ ‘အသံကြိုး’ ကို တိုးထွက်ခြင်း ရှိမရှိကို လိုက်၍ ထိုသို့ အသံကွဲပြားရသည်

ဟု ဆိုပါသည်။ အသံကြီးဆိုသည်မှာ လည်ချောင်းအတွင်း၌ လှည်းထောက်ခွပုံရှိနေသော ရှေ့ကစု၍ နောက်က ကွဲနေသော ကြိုးမျှင်ကလေးနှစ်ခု ဖြစ်သည်။

အသံကြီးနှစ်ခုကို မထိဘဲ ဖွင့်ဟထားလျှင် အဆုတ်မှ ထွက်သောလေသည် အသံကြီးကို မထိဘဲ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ထွက်ရသည်။ ထိုအခါ သံနဲ့ (သံညင်း၊ အဃောသသံ) ဖြစ်ရသည်။ အသံကြီးနှစ်ခုကို ထိထားစဉ် လေထွက်လျှင်မူ အသံကြီးကို တိုးတိုးထွက်ရသည့်အတွက် အသံကြီးတုန်ခါပြီး သံထင် (သံပြင်း၊ ဃောသသံ) ဖြစ်ရသည်။

ထိုအသံများကို ဆိုင်ရာဆိုင်ရာချင်း တွဲဖက်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် ဤသို့တွဲနိုင်ပါသည်။

သံနဲ့(သံညင်း၊ အဃောသ)	သံထင် (သံပြင်း၊ ဃောသ)
က၊ ခ	ဂ
စ၊ ဆ	ဇ
တ၊ ထ	ဒ
ပ၊ ဖ	ဗ
သ (ကျစ်သူမှ သ သံမျိုး)	သ (ဝယ်သူမှ သ သံမျိုး)

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

စွဲ နှင့် ခွဲ အကြောင်း ပြန်ဆက်ပါမည်။

‘စွဲ’ က ကြိယာ။ ‘ခွဲ’ က နာမ် ဖြစ်ကြောင်း အထူးဆိုစရာ လိုမည် မထင်ပါ။ ရှေ့တွင် ပြခဲ့သော အသံသဘောနှင့် ဆက်စပ်ကြည့်လျှင်မူ သံနဲ့သည် ကြိယာ ဖြစ်နေပါက သက်ဆိုင်ရာ သံထင်သည် အနက်အဓိပ္ပာယ်အရ ဆက်သွယ်မှုရှိသော နာမ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါလိမ့်မည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် အနက် အဓိပ္ပာယ်အရ ဆက်သွယ်မှုရှိနေသော ကြိယာစကားလုံးနှင့် နာမ်စကားလုံးသည် သံနဲ့သံထင်အရ လည်း ဆက်သွယ်မှု ရှိနေသည်ဟု ဆိုရပါလိမ့်မည်။

‘ကော်’ ရသော ပစ္စည်းကို ‘ဂေါ်’၊ ‘ခွဲ’ နေသောအရာကို ‘ဂွဲ’၊ ကျောရိုးနှင့် လည်ကုပ်ရိုးဆက်သည့် နေရာကို ‘ဇက်’၊ နက်‘စောက်’ သည့်နေရာကို ဇောက်။

‘ထောက်’ ရသည့် ပစ္စည်းကို ‘ဒေါက်’၊ ‘ဖိ’ ရသည့် ပစ္စည်းကို ‘ဘိ’၊ ‘ဖွဲ့’ ထားသော စာကို ‘ဘွဲ့’ ဟု ခေါ်သည်ကိုထောက်၍ ထိုဆက်သွယ်မှု သဘောကို သိနိုင်ပါသည်။

ဤသို့သော ဆက်သွယ်မှုသဘောကို လေ့လာကြည့်သောအခါ ငုပ်နေသည့် အနက် အဓိပ္ပာယ်များ ပေါ်လာတတ်သည်လည်း ရှိပါသည်။ ကလေးများ ကစားသည့် ‘ဂျင်’ ဆိုပါစို့။ ဂျင်သည် သံထင် ဖြစ်ပါသည်။ အတွဲအဖက်ဖြစ်သော သံနံ့သည် ‘ကျင်’၊ ‘ချင်’ ဖြစ်ပါသည်။ ‘ချင်’ နှင့် အဓိပ္ပာယ်အရ ဆက်စပ်၍ မရသော်လည်း ‘ကျင်’ နှင့်မူ ဆက်စပ်၍ ရပါသည်။ ‘ကျင်လည်’ ဟူသော စကားအရ ‘ကျင်’ သည် ‘လည်သည်’ ဟုလည်း အဓိပ္ပာယ်ရှိနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ သို့ဖြစ်လျှင် ကျင်(လည်) တတ်သော အရာဖြစ်၍ ဂျင်ဟုခေါ်ခြင်းမဖြစ်နိုင်ပါလော။

ဤ ဆက်သွယ်မှုမျိုးကို ယခုပြခဲ့သော လုံးချင်းစကားများမှာထက် လုံးတွဲစကားများမှာ ပို၍ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် တွေ့ရပါသည်။ “ဤမြေ ကြီးသည်” ဟူသော စကားတွင် ‘ကြီး’ ကို ကြိယာအဖြစ်သုံးလျှင် ‘ကျီး’ ဟုပင် သံနံ့သံထက်ပါသည်။ ‘မြေ’ နှင့် ‘ကြီး’ ကို ဆက်၍ ‘ဤမြေကြီး’ ဟု နာမ်အဖြစ်သုံးလျှင်မူ /မေ့ဂျီး/ ဟူ၍ သံထင်သံ ဖြစ်သွားသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ (အသံထွက်ကို ဖော်ပြရာတွင် မြန်မာစာအဖွဲ့က ထုတ်သည့် မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်မှ အသံထွက်ပုံ စနစ်အတိုင်း ဖော်ပြပါသည်။)

ဤသာဓကနည်းတူ ကြိယာကို သံနံ့သံထွက်ပြီး နာမ်ကို သံထင်သံထွက်သော သာဓကများစွာ ရှိပါသည်။

စကားပြန် /ဂေါးပျန် - ဧဂဗျန်/၊ အမှုထမ်း /အမုထန်း - အမှုဒန်း/၊ မျက်နှာကြီး /မျက်နှာကျီး - မျက်နှာဂျီး/၊ ခါးတောင်းကျိုက် /ဂဒေါင်းကျိုက် - ဂဒေါင်းဂျိုက်/၊ ဆန်ပြုတ် /ဆန်ပျုတ် - ဆန်ဗျုတ်/၊ ကောက်ညှင်းပေါင်း /ကောက်ညှင်းပေါင်း - ကောက်ညှင်းဖောင်း/၊ လူသေ /လူသေ/ (ဆိတ်သားမှ သ-သံမျိုး) /လူသေ/ (ဘဲသားမှ သ-သံမျိုး) စသည်တို့ကိုကြည့်လျှင် ကြိယာအဖြစ်သုံးသော စကားလုံးများသည် သံနံ့ဖြစ်နေပြီး နာမ်အဖြစ်သုံးသော စကားလုံးများမှာ သံထင်ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

နေ့စဉ် ပြောကြဆိုကြရာတွင်လည်း ထိုသဘောအတိုင်း ပြောဆိုကြပါသည်။

‘လူစုံပြီလား ဟေ့’ - ‘ဒီနေ့တော့ လူစုံရောက်နေပါကလားဟေ့’ ဟူသော စကားနှစ်ခွန်းမှ ‘လူစုံ’ နှစ်ခုကို ယှဉ်ကြည့်လျှင် သံနဲ့-သံထင်ကွဲပုံ ကြိယာနာမ်ကွဲပုံကို သိနိုင်ပါသည်။

ကြိယာနှင့် ကြိယာဝိသေသန စကားလုံးများတွင်လည်း ဤဆက်သွယ်မှုမျိုး ရှိပါသည်။ အသည်းစွဲတယ် /အသဲစွဲဒယ်/ နှင့် အသည်းစွဲချစ်တယ် /အသဲစွဲချစ်တယ်/ မုန့်စားသွားမယ် /မုန့်စားသွားမယ်/ နှင့် မုန့်စားသွားမယ် /မုန့်ဇားသွားမယ်/ ယှဉ်ကြည့်လျှင် ကြိယာအဖြစ်သုံးသောအခါ သံနဲ့၊ ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် သုံးသောအခါ သံထင်ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ ထိုမျှ မကသေးပါ။ ကြိယာနှင့် နာမဝိသေသန စကားလုံးများတွင်လည်း ထိုဆက်သွယ်မှုမျိုး ရှိသည်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးတူတယ် /အမျိုးတူဒယ်/ နှင့် အမျိုးတူပစ္စည်း /အမျိုးဒုပုတ်စီး/ စကားပြောတယ် /ဇဂါးပျောဒယ်/ နှင့် စကားပြောသင်တန်း /ဇဂါးပျောသင်ဒန်း/ တို့ကို ယှဉ်ကြည့်လျှင် ကြိယာအဖြစ် သုံးသောအခါ သံနဲ့၊ နာမဝိသေသနအဖြစ် သုံးသောအခါ သံထင်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

သံနဲ့ သံထင် ဆက်သွယ်မှုတွင် သံနဲ့က အရင်းခံဖြစ်၍ သံနဲ့မှ သံထင်သို့ ပြောင်းခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပညာရှင်တို့ မိန့်ဆိုကြပါသည်။ မည်သည့်အတွက် ထိုသို့ အသံပြောင်းလဲပါသနည်း။ အသံနှစ်သံကို တစ်ဆက်တည်း ရွတ်ဆိုရာ၌ အသံပြင်းသော ‘သံထင်’ ကို ရွတ်ဆိုပြီး အသံပျော့သော ‘သံနဲ့’ ကို ဖြုန်းခနဲပြောင်းပြီး ရွတ်ဆိုရ မလွယ်ပါ။ အာထားလျှာထား ခက်ပါသည်။ သံထင်နှစ်ခုကို တစ်ဆက်တည်း ရွတ်ဆိုရလျှင်မူ အာထားလျှာထား ပြောင်းစရာ မလိုသည့်အတွက် ပို၍ လွယ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် သံထင်နောက်က သံနဲ့ကို တစ်ဆက်တည်း ရွတ်သည့် အခါ ပို၍ လွယ်အောင် ထိုသံနဲ့ကို သံထင်သို့ ပြောင်းပြီး ရွတ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ပညာရှင်တို့ မိန့်ဆိုကြပါသည်။ ‘လူကောင်း’ ဟု ရွတ်ဆိုမည် ဆိုပါစို့။ ‘လူ’ မှ ‘အူ’ သရသံသည် သံပြင်း (သံထင်) ဖြစ်သည်။ (သရသံ မှန်သမျှ သံထင်၊ သံပြင်းချည်း ဖြစ်သည်ဟု ယေဘုယျ ဆိုနိုင်ပါသည်။) ထိုသံထင်ကို ရွတ်ပြီးမှ သံနဲ့ ဖြစ်သော ‘ကောင်း’ ကို ဖြုန်းခနဲ ပြောင်းဆိုရန် ခက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသံနဲ့ ဖြစ်သော ‘ကောင်း’ ကို သံထင်အဖြစ် ဂေါင်းဟု ပြောင်းပြီး /လူဂေါင်း/ ဟု ရွတ်ဆိုရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် အသံနှစ်သံကို တစ်ဆက်တည်း မရွတ်ဆိုဘဲ အတန်ငယ် နားပြီး မှ ပိုင်းခြားရွတ်ဆိုလျှင်မူ ရှေ့က သံထင်၏ အသံရှိန် ကုန်သွားပြီ ဖြစ်သည့်အတွက် နောက်က သံနံ့ကို သံထင်သို့ မပြောင်းဘဲ ရွတ်ဆိုနိုင်ပါသည်။

ချယ်ရီ ၃၀၊ ၁၉၈၆
(တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ၊ ၄၆)

語句解説

ဆုတ်-နှစ်- v. やる気をなくす.

ဤ-သို့ ဤ-နှယ် このように.

သံ-နံ့ (သံ-ညှင်း၊ အယောသ-သံ) n. 無声音. ※ အ_aယောသ < Pali. aghosa (ghosa) の否定)

သံ-ထင် (သံ-ပြင်း၊ ယောသ-သံ) n. 有声音. ※ ယောသ < Pali. ghosa

ဗျည်း-သံ n. (1) 子音. (2) 声母 (=音節頭子音 (+介子音)). ※ここでは (2).

ကြိယာ /kări.ya_/ n. 動詞. (< Pali. kriyā)

နာမ် n. 名詞. (< Pali. nāma)

ဝိသေသန n. 修飾要素. (< Pali. visesana)

ကြိယာ-ဝိသေသန n. (1) 動詞修飾要素. (2) 副詞. ※ビルマ語では (1) が妥当.

နာမ-ဝိသေသန n. (1) 名詞修飾要素. (2) 形容詞. ※ビルマ語では (1) が妥当.

ဖြုန်း-ခနဲ n.《様態》突然.

အာထား-လျှာထား n. 調音. ※ အာ n. 口蓋.

သရ_a-သံ (1) 母音. (2) 韻母 (母音 (+音節末子音)). ※ここでは (2).

作文してみよう

ဆိုပါစို့ 「例えば... としてみよう」 (pp.19,20)

- 例 : ● ရန်ကုန်လေဆိပ် ရောက်ပြီ ဆိုပါစို့။ မည်သို့ ရှေ့ဆက်မည်နည်း။
- အိမ်အပြင်မှာ စာဖတ်မည် ဆိုပါစို့။ ခြင်ဆေး မထွန်း၍ မရပါ။

၄။ သီရိ နှင့် သီရိ

တစ်ချိန်က ‘သီရိပုံချီ’ ဟူသော ဘွဲ့မည် ရေးထုံးနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာ ပညာရှိကြီးနှစ်ဦး အငြင်းပွားခဲ့ကြဖူးသည်ဟု မှတ်သားရဖူးပါသည်။ ပညာရှိကြီး တစ်ဦးက ‘သီရိပုံချီ’ ဟု ရေးလျှင် မှားသည်။ ‘သီရိပုံချီ’ ဟု ရေးမှ မှန်သည်။ ပါဠိစကားမူရင်းတွင် ‘သီရိ’ ဟုသာ ရှိသည်။ ‘သီရိ’ မှာ ‘သီရိ’ မှ ပျက်ယွင်းလာ ခြင်းသာ ဖြစ်သည် ဟူ၍ ဆွေးနွေးသည်။ နောက်ပညာရှိကြီးတစ်ဦးကလည်း ပါဠိ မူရင်းတွင် ‘သီရိ’ ဟုရှိသည်မှာ မှန်ကြောင်း၊ သို့သော် ထိုစကားလုံးကို မြန်မာတို့က ယူငင်သုံးစွဲရာတွင် ‘သီရိ’ ဟူ၍ အသုံးတွင်ကျယ်နေပြီဖြစ်သည့်အတွက် ထိုတွင်ကျယ် နေသော ရေးထုံးအတိုင်း ‘သီရိပုံချီ’ ဟုသာ ရေးသင့်သည်ဟူ၍ ဆွေးနွေးသည်ဟု သိရပါသည်။

ပညာရှိကြီးများ ဆွေးနွေးသည့်အတိုင်း ပါဠိစကားမူရင်းတွင် ‘သီရိ’ ဟုရှိ သည်မှာ မှန်ပါသည်။ သို့သော် ထိုစကားလုံးကို မြန်မာတို့က မွေးစားရာတွင် အသံ ပြောင်းပြီး ‘သီရိ’ ဟု သုံးနေသည်မှာ အသားကျ အနည်ထိုင်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ထို ပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ ‘ပါဠိသက် ဝေါဟာရအဘိဓာန်’ ပြုစုသူ ဆရာကြီး (ဒဂုန်) ဦးထွန်းမြင့်က “သီရိကား ပါဠိဝေါဟာရ၊ သီရိကား ပါဠိသက် မြန်မာဝေါဟာရဟု ခွဲခြားလျှင် သင့်အံ့ထင်သည်” ဟု မိန့်ဆိုဖူးပါသည်။

‘သီရိ’ မှ ‘သီရိ’ သို့ ပြောင်းပြီး မွေးစားယူပုံမျိုးကဲ့သို့ ပါဠိစကားလုံးများကို အဝင်ပြောင်းပြီး မွေးစားယူပုံများကို တစေ့တစောင်း လေ့လာကြည့်မည် ဆိုပါလျှင်...

မြန်မာတို့သည် ပါဠိစကားလုံး အမြောက်အမြားကို မြန်မာဘာသာစကား နယ်ပယ်ထဲသို့ ယူငင်မွေးစားခဲ့ကြပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မွေးစားရာတွင် မူရင်း အတိုင်း အသင်မပြောင်းဘဲ မွေးစားထားသော စကားလုံးများလည်း ရှိပါသည်။ နေ့စဉ် အသုံးပြုနေသော ‘ဒါန၊ သီလ၊ သုခ၊ ဒုက္ခ၊ စေတနာ၊ ကရုဏာ’ စသည်တို့သည် ထင်ရှားသော သာဓကများ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစကားလုံးများကို ပါဠိစကားလုံးလား၊ မြန်မာစကားလုံးလား အထွေအထူး စဉ်းစားမနေတော့ဘဲ နေ့စဉ်သုံးစကားများအဖြစ် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် အသုံးပြုနေကြသည်မှာ အထင်အရှားပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ သော စကားလုံးများအကြောင်းကို ဤဆောင်းပါးတွင် အထူးပြု၍ တင်ပြရန်မရှိပါ။

ဤဆောင်းပါးတွင် တင်ပြလိုသော စကားလုံးများမှာ ရှေ့တွင် ဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း ပါဠိမူရင်းအတိုင်း မဟုတ်ဘဲ တစ်နည်းနည်းဖြင့် အသွင်ပြောင်းပြီး မွေးစားယူ သော စကားလုံးများ ဖြစ်ပါသည်။

အသွင်ပြောင်းနည်း တစ်ခုမှာ ပါဠိမူရင်း စကားလုံး၏ နောက်ဆုံးအသံကို အသံတိုမှ အသံရှည်သို့ ပြောင်းလဲလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အသံတို အသံရှည် ပြောင်းရုံမျှသာဖြစ်၍ သိပ်အသွင်ပြောင်းမသွားဘဲ ပါဠိမူရင်းနီးပါး ဖြစ်နေသည့် စကား လုံးများ ဖြစ်ပါသည်။ (သာဓကဆောင်ရာတွင် အသွင်ပြောင်းထားသော စကားလုံးကို ဦးစွာဖော်ပြပြီး မူရင်းပါဠိစကားလုံးကို နောက်ကကွင်းနှင့် ဖော်ပြပါမည်။)

ကိလေသာ (ကိလေသ)၊ ခန္ဓာ (ခန္ဓ)၊ ဂေဟာ (ဂေဟ)၊ တူရိယာ (တူရိယ)၊ ဒေသနာ (ဒေသန)၊ ဗျူဟာ (ဘူဟ)၊ ရောဂါ (ရောဂ)၊ သာသနာ (သာသန)၊ သံဃာ (သံဃ)၊ သစ္စာ (သစ္စ)၊ အက္ခရာ (အက္ခရ)၊ အင်္ဂါ (အင်္ဂ) စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အချို့ စကားလုံးများမှာမူ သိရိမှ သီရိ ဖြစ်သကဲ့သို့ ရှေ့အသံရော နောက် အသံပါ အရှည်အတိုပြောင်းသွားသော စကားလုံးများ ဖြစ်ပါသည်။ ပရိက္ခရာ (ပရိက္ခရ)၊ သံသရာ (သံသာရ)၊ ဟိရိ (ဟိရိ) စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

နောက် အသွင်ပြောင်းနည်း တစ်နည်းမှာ ပါဠိမူရင်းစကားလုံး၏ နောက်ဆုံး ဗျည်းကို အသတ်ပြုလုပ်လိုက်သည့်နည်း ဖြစ်ပါသည်။ ‘တိရစ္ဆာန်’ ဟူသော ပါဠိ စကားလုံးမှ နောက်ဆုံး ‘န’ ဗျည်းကို အသတ်ပြုလိုက်ခြင်းဖြင့် ‘တိရစ္ဆာန်’ ဟူ၍ ဖြစ်လာပုံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ စေတသိက် (စေတသိက)၊ မုခ် (မုခ)၊ ဧကရာဇ် (ဧကရာဇ)၊ ဉာဏ် (ဉာဏ)၊ နိဗ္ဗာန် (နိဗ္ဗာန)၊ သိန္နိဋ္ဌာန် (သိန္နိဋ္ဌာန)၊ အဓိဋ္ဌာန် (အဓိဋ္ဌာန)၊ အဓိပ္ပာယ် (အဓိပ္ပာယ)၊ ထေရ် (ထေရ) တို့သည်လည်း ထိုနည်းအတိုင်း အဝင်ပြောင်းလာသော စကားလုံးများ ဖြစ်ပါသည်။

မူရင်း ပါဠိစကားလုံး၏ အဆုံးတွင် ဗျည်းနှစ်လုံးဆင့် ဖြစ်ပေပါက အောက် ဗျည်းကို ဖြုတ်ပစ်လိုက်ပြီး အပေါ်ဗျည်းကို အထက်ပါနည်းအတိုင်း အသတ်ပြုလုပ် ကာ အသွင်ပြောင်း တတ်ပါသည်။ ‘ကာရန္တ’ ဟူသော ပါဠိစကားလုံးတွင် အဆုံးပိုင်း ဗျည်းနှစ်လုံးဆင့်မှ ‘တ’ ကို ဖျောက်ပြီး ‘န’ ကို အသတ်ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ‘ကာရန်’ ဟူသော စကားလုံး ဖြစ်လာပုံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ စက် (စက္က)၊ မင် (မဂ္ဂ)၊ ဒဏ် (ဒဏ္ဍ)၊ နက္ခတ် (နက္ခတ္တ)၊ ဆဒ္ဒန် (ဆဒ္ဒန္တ)၊ ကံ (ကမ္မ)၊ (ဝိ သည် -မ် အတိုကောက် ဖြစ်သည်။)

လောကဓံ (လောကဓမ္မ) တို့သည်လည်း ထိုနည်းအတိုင်း အသွင်ပြောင်းလာသော စကားလုံးများ ဖြစ်ပါသည်။

ပါဠိစကားလုံး၏ နောက်ဆုံးဗျည်းကို အသတ်ပြုလုပ်ရာ၌ ထိုနောက်ဆုံးဗျည်း ၏ ရှေ့တွင် သရတစ်ခုခု အပိုပါလာတတ်ပါသေးသည်။ ပါဠိ ‘ကုသလ’ မှ အဆုံး ‘လ’ ဗျည်းကို သတ်လိုက်လျှင်၊ ‘ကုသလ်’ ဟုသာ ဖြစ်ရန် ရှိသော်လည်း ရှေ့တွင် ‘အို’ သရတွဲကာ ‘ကုသိုလ်’ ဟု ဖြစ်သွားပုံမျိုးကို ဆိုလိုပါသည်။ ပဟိုရ် (ပဟာရ)၊ ဖိုလ် (ဖလ)၊ ဗိုလ် (ဗလ)၊ နဂိုရ် (နဂရ)၊ ပုဂ္ဂိုလ် (ပုဂ္ဂလ)၊ ဂိုဏ်း (ဂဏ)၊ ပိုဒ် (ပဒ) တို့တွင်လည်း အလားတူပင် ရှေ့က ‘အို’ သရ အပိုကပ်နေပါသည်။

ထို့အတူ ပုဒ် (ပဒ)၊ ဥဒါဟရည် (ဥဒါဟရဏ)၊ အဓိကရဏ်း (အဓိကရဏ)၊ အာဂုံ (အာဂမ) တို့တွင် ရှေ့က ‘အု’ သရ အပိုကပ်ပါနေပါသည်။

ပါဠိစကားလုံး၏ နောက်ဆုံးဗျည်းကို အခြားဗျည်းတစ်ခုသို့ ဗျည်းပြောင်းပြီး မှ အသတ်ပြုလုပ်သည်လည်း ရှိပါသည်။ ‘သံယောဇန’ ဟူသော ပါဠိစကားလုံး၏ နောက်ဆုံး ‘န’ ဗျည်းကို ‘ဥ’ သို့ ပြောင်းပြီး အသတ်ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ‘သံယောဇဉ်’ ဖြစ်လာခြင်းမှာ ထိုသဘောမျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပုထုဇဉ် (ပုထုဇန)၊ ဘောဇဉ် (ဘောဇန)၊ ယာဉ် (ယာန)၊ ဥယျာဉ် (ဥယျာန) တို့တွင် အဆုံးဗျည်းဖြစ်သော ‘န’ သည် ‘ဥ’ သို့ ပြောင်းသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဝိနည်း (ဝိနယ)၊ နည်း (နယ)၊ ပစ္စည်း (ပစ္စယ) တို့တွင်မူ အဆုံးဗျည်း ဖြစ်သော ‘ယ’ ဗျည်းသည် ‘ည’ ဗျည်းသို့ ပြောင်းသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဝိသဇ္ဇနီသံ (ဝစ္စပေါက်သံ) ကလေးပင် ပါလာသည်ကိုလည်း ဂရုပြုဖွယ် တွေ့ရ ပါသည်။

ပါဠိစကားလုံး၏ အဆုံးဗျည်းကို ဖြုတ်ထားပြီး ကျန်အစိတ်အပိုင်းကိုသာ မွေးစားသည်လည်း ရှိပါသည်။ ‘ဥပဒေသ’ မှ ‘သ’ ကို ဖြုတ်ပြီး ‘ဥပဒေ’ ဟု ယူလိုက်ပုံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ ဥပစာ (ဥပစာရ)၊ အလင်္ကာ (အလင်္ကာရ) တို့သည် ထို သဘောမျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကုဗျေ (ကောဗျိ)၊ စုတေ (စုတိ)၊ ပဋိသန္ဓေ (ပဋိသန္ဓိ) တို့မှာ သရသံ ပြောင်း ပြီး မွေးစားယူသော သာဓကများ ဖြစ်သည်။ ဇော်ဂီ (ယောဂီ)၊ ဗိတာန် (ဝိတာန)၊ ဗိမာန် (ဝိမာန) တို့မှာမူ ဗျည်းသံပြောင်းပြီး မွေးစားယူသော သာဓကများဖြစ်ပါသည်။

အသွင်ပြောင်းပုံ သာဓကအချို့သာ ဖြစ်ပါသည်။ သိသာရုံ တင်ပြခြင်းသာ ဖြစ်၍ ပြီးပြည့်စုံပြီဟု မဆိုသာပါ။

ပါဠိစကားလုံးများကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အသွင်ပြောင်းကာ မွေးစားယူလိုက် ခြင်းအားဖြင့် ထိုစကားလုံးများသည် မြန်မာစကားနယ်ပယ်တွင် အသုံးတွင်ကျယ်လာ ကာ မြန်မာစကား စစ်စစ်များကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါပြီ။ အသွင်ပြောင်းလဲခြင်း အကြောင်း နှင့် ပတ်သက်၍ “ဤသို့ပြောင်းလဲခြင်းမှာ ရှေးဦးစွာ ပါဠိဘာသာကို မြန်မာဘာ အဖြစ် ပြုလုပ်ပြောဆိုသော သူတို့၏ ရွတ်သံအရ ပြောင်းလဲလာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရန်ရှိသည်” ဟူ၍ ဆရာကြီး ဒဂုန် ဦးထွန်းမြင့်က မှတ်ချက်ချဖူးပါသည်။ ကုသလမှ ကုသိုလ်၊ ပုဂ္ဂလမှ ပုဂ္ဂိုလ် စသည်ဖြင့် ပြောင်းလဲရာတွင် အိုသရသံ အပိုပါလာပုံမျိုးမှာ ထိုစကားလုံးများကို စတင်မွေးစားစဉ်က အသုံးတွင်ကျယ်နေသော အခြားဘာသာ စကားသံများ၏ ဩဇာအရှိန်အဝါ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့်ပေလော ဟူ၍ လည်း ပညာရှင်တို့ စဉ်းစားကြံဆကြပါသည်။ မွန်ဘာသာစကား၏ ဩဇာအရှိန်အဝါ အားကောင်းနေသော ပုဂံခေတ်တွင် ထိုသို့ အိုသရသံ အပိုပါလာပုံမျိုးမှာ မွန်ဘာသာ စကား၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကြောင့် ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသည်ဟု ပညာရှင်တို့ ယူဆကြောင်း လည်း မှတ်သားရဖူးပါသည်။

‘ဘောဇန’ မှ ‘ဘောဇဉ်’ သို့ ပြောင်းပုံမျိုးမှာမူ ‘န’ ရှေ့ရှိ ‘ဇ’ သည် ‘ဥ’ နှင့် အသံထွက်ရာနေရာ (ဌာန်) ချင်း တူသည့်အတွက် ဝတ်ဆိုရလွယ်ကူစေရန် ‘န’ မှ ‘ဥ’ သို့ ပြောင်းခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ‘ယာန’ မှ ‘ယာဉ်’ သို့ ပြောင်း ပုံမျိုးမှာလည်း ထိုသဘောပင် ဖြစ်ပါသည်။ ‘ယ’ နှင့် ‘ဥ’ သည် အသံထွက်သည့် နေရာ (ဌာန်) ချင်း တူသည့်အတွက် ဤသို့ ပြောင်းလဲခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ (စ၊ ဆ၊ ဇ၊ ဈ၊ ဥ၊ ယ တို့သည် အာဇောက်မှ အသံထွက်သော အက္ခရာများဖြစ်၍ ဌာန်တူ အက္ခရာများ ဖြစ်ပါသည်။)

ပါဠိဘာသာမှ မြန်မာဘာသာသို့ ယူငင်မွေးစားရာတွင် မြန်မာ့အာလျှာနှင့် လိုက်ဖက်အောင် အသံကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲပြီး မွေးစားယူသော သဘောရှိကြောင်း အထက်ပါ သာဓကများက ဖော်ပြနေပါသည်။ မြန်မာ့အာလျှာနှင့် လိုက်ဖက် အောင် ပြုပြင်ထားသည့်အတွက်လည်း ယနေ့တိုင် ထိုစကားလုံးများသည် တိမ်ကော ပျောက်ကွယ်သွားခြင်းမရှိဘဲ မြန်မာတို့၏ နှုတ်တွင် စွဲမြဲတွင်ကျယ်နေသော စကားလုံး များအဖြစ် နေရာယူနေခြင်းဖြစ်သည် ဆိုရပါလိမ့်မည်။

၅။ အတွဲကလေးများအကြောင်း

တစ်နေ့တွင် မိတ်ဆွေတစ်ယောက်နှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအန္တရာယ်အကြောင်း ပြောကြဆိုကြရင်း ထိုမိတ်ဆွေက “မူးယစ်ဆေးဝါးမှာ ‘ဆေး’ ကတော့ ဟုတ်ပါပြီ။ နောက်က ‘ဝါး’ က ဘာလဲဗျ။ ဘာအဓိပ္ပာယ်လဲ” ဟု ရုတ်တရက် ကောက်မေးလိုက် ပါသည်။ ‘ရှေးတုန်းက ဆေးတွေကို ဝါးဆစ်ဘူးတွေထဲမှာ ထည့်တတ်တာမို့ ဆေးနဲ့ ဝါးနဲ့တွဲပြီး ဆေးဝါးလို့သုံးရာက အသုံးတွင်လာတယ်လို့ ကြားဖူးတာပဲဗျာ’ ဟု ကျွန်တော်က ကြားဖူးနားဝ ရှိသမျှနှင့် ပြန်ရှင်းပြလိုက်ရပါသည်။

‘ဆေး’ နှင့် ‘ဝါး’ ဘယ်တုန်းကစပြီး အတွဲဖြစ်လာသည်တော့ မသိပါ။ ယနေ့ဆိုလျှင် ‘ဆေးဝါး’ ဟု နှစ်လုံးတွဲသုံးမှ ပြည့်စုံသလို ဖြစ်နေပါပြီ။ ‘အိမ်သုံး ဆေးဝါး’၊ ‘ဆေးဖြစ်ဝါးဖြစ်’၊ ‘ဆေးဖိုးဝါးခ’ စသော စကားများက သက်သေထူနေ ပါသည်။ ဆေးဝါးဟူ၍ တွဲသုံးသော်လည်း ဆေး၏အနက်အဓိပ္ပာယ်သာ ပေါ်နေပါ သည်။ ဝါး၏အနက်အဓိပ္ပာယ် မပေါ်တော့ပါ။ ‘မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်’ တွင် ‘ဆေးဝါး’ ကို အနက်ဖွင့်ရာ၌

- (၁) အနာရောဂါ ပျောက်စေတတ်သော ဆေး၊
- (၂) အဆိပ်၊
- (၃) ပယောဂဆရာများ အသုံးပြုသော ဆေး၊
- (၄) ပန်းချီဆေး၊

ဟူ၍ အနက် (၄) မျိုး ဖွင့်ပြထားပါသည်။ ထိုအနက် (၄) မျိုးစလုံးတွင် ဝါး၏ အနက် မပေါ်တော့ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့အတူ...

နှစ်လုံးတွဲသော်လည်း တစ်လုံး၏အနက်သာထင်သော အတွဲများရှိပါ သေးသည်။ ‘ငွေကြေး၊ စာပေ၊ အိုးအိမ်’ တို့သည် ထိုသို့သော စကားလုံးများ ဖြစ်ပါသည်။ ‘ငွေကြေး’ ဟု တွဲသုံးခြင်းမှာ ရှေးက ကြေးပြားများကို ငွေ (ပိုက်ဆံ) အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည့်အတွက် ဤသို့တွဲသုံးခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားရဖူးပါသည်။ ‘ငွေရှင်ကြေးရှင်၊ ငွေကုန်ကြောင့်ကျ’ စသည့် စကားများကိုကြည့်လျှင် တွဲသုံးပုံကို သိနိုင်ရပါသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာမူ ‘ငွေ’ ဟုသာဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပြီး ‘ကြေး’ ၏

အနက်အဓိပ္ပာယ် မပါဝင်တော့ကြောင်း တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

‘စာပေ’ ဆိုရာ၌လည်း ထို့အတူပင်၊ ရှေးကစာကို ပေရွက်တွင် ကူးသည်ကို အစွဲပြု၍ တွဲသုံးခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပညာရှင်တို့ မိန့်ဆိုကြသည်။ ‘စာတိုပေစ၊ စာစိတ်ပေစိတ်၊ စာကောင်းပေမွန်’ စသည်ဖြင့် တွဲသုံးကြသည်။ စာပေတွင် ‘စာ’ ၏ အနက်သာထင်၍ ‘ပေ’ ၏အနက် မထင်တော့ပါ။

‘အိုးအိမ်ဦးစီးဌာန၊ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့၊ အိုးသစ်အိမ်သစ်’ စသည့် အသုံးများတွင် ‘အိုး’ နှင့် ‘အိမ်’ သည်လည်း အတွဲဖြစ်ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ စားရေးနေရေးကို အကြောင်းပြု၍ ချက်စားရာတွင် သုံးသော ‘အိုး’ နှင့် နေရာ ‘အိမ်’ ကို တွဲသုံးခြင်း ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ထိုအတွဲတွင်လည်း အိုး၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ ပျောက်ကွယ်နေပါပြီ။

‘ဆေးဝါး၊ ငွေကြေး၊ စာပေ၊ အိုးအိမ်’ တို့သည် နာမ်စကားလုံးများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ကြိယာစကားလုံးများတွင်လည်း နှစ်လုံးတွဲသုံးပြီး တစ်လုံး၏ အနက်ထင်သော အတွဲများရှိသည်ပင် ဖြစ်သည်။ ‘နေထိုင်၊ စားသုံး၊ ဝတ်စား၊ ငိုယို၊ ဆူပူ’ စသည်တို့ကို သာဓကအဖြစ် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထိုစကားလုံးများတွင် ‘နေ၊ စား၊ ဝတ်၊ ငို၊ ဆူ’ တို့သည် အနက်မထင်သော အဓိကအစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ‘တိုင်၊ သုံး၊ စား၊ ယို၊ ပူ’ တို့မှာမူ သီးခြားအနေနှင့် မိမိတို့ဘာသာ အနက်ထင် သော်လည်း တွဲသုံးလိုက်သောအခါတွင် ထိုအနက်များ ကွယ်ပျောက်သွားပါသည်။ ‘နေထိုင်’ ဟု ဆိုသော်လည်း နေသည်ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုင်သည်ကို ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်။ ‘ဝတ်စား’ ဆိုသော်လည်း ဝတ်သည်ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ စားသည်ကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်။ ကျန်စကားလုံးများမှာလည်း ထိုသဘောမျိုးပင် ဖြစ်သည်။

တစ်ခု ဆိုစရာရှိပါသည်။ ပြခဲ့သော သာဓကများတွင် တစ်လုံးတည်း သုံးခြင်း ထက် နှစ်လုံးတွဲသုံးခြင်းက ပို၍ ယေဘုယျသဘောဆောင်ကြောင်း သတိပြုမိပါသည်။ ‘ခေါင်းကိုက်ရင် ဒီဆေးသောက်ပါ’ ဟု ‘ဆေး’ တစ်လုံးတည်း သုံးပုံနှင့် ‘အိမ်မှာလို အပ်တဲ့ ဆေးဝါးတွေ ဆောင်ထားရမယ်’ ဟု ‘ဆေးနှင့်ဝါး’ ကို တွဲသုံးပုံကိုကြည့်လျှင် သီးသန့်ကိစ္စ တစ်ခုချင်းမှာ သုံးပုံနှင့် ယေဘုယျခြံ၍ သုံးပုံတို့ ကွဲပြားကြောင်းတွေ့နိုင် ပါသည်။ ‘စားစရာယူခဲ့ပါ’ ဟူ၍ စားတစ်လုံးတည်းသုံးပုံနှင့် ‘စားသုံးသူတွေအတွက် အလုံအလောက်ဖြန့်ဖြူးရမယ်’ ဟူ၍ စားနှင့်သုံး တွဲသုံးပုံကို ယှဉ်ကြည့်လျှင်လည်း နှစ်လုံးတွဲသုံးခြင်းက ပို၍ ယေဘုယျသဘောကို ဆောင်ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

ပြခဲ့သော အတွဲများတွင် တစ်လုံးအနက်ထင်ပြီး တစ်လုံးက အနက်မထင် ဆိုရာ၌ မိမိဘာသာ သီးခြားနေလျှင် သူ့အနက်နှင့်သူပေါ်လွင်နေသော်လည်း တွဲသုံးလိုက်သောအခါကျမှ ထိုအနက်သဘော ငှပ်လျှိုးပျောက်ကွယ်သွားခြင်းကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ‘အိုးအိမ်’ တွင် ‘အိမ်’ ၏ အနက်သာထင်ပြီး ‘အိုး’ ၏ အနက် ငှပ်လျှိုးနေခြင်းမျိုး၊ ‘ဝတ်စား’ တွင် ‘ဝတ်’ ၏ အနက်သာထင်ပြီး ‘စား’ ၏ အနက် ငှပ်လျှိုးနေခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

အချို့အတွဲများတွင် တစ်လုံးအနက်ထင်ပြီး ကျန်တစ်လုံးကမူ ပြခဲ့သော သာဓကများမှ စကားလုံးများလောက်ပင် အနက်မထင်တော့ဘဲ အတွဲအဖက် သဘော မျိုးသာ ဖြစ်နေရသည်လည်း ရှိပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် ‘ဆန်းကြယ်၊ တင့်တယ်၊ ခေါ်ဝေါ်၊ ညောင်းညာ’ စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစကားလုံးများတွင် ‘ဆန်း၊ တင့်၊ ခေါ်၊ ညောင်း’ တို့သည် အနက်ထင်သော အဓိက စကားလုံးများ ဖြစ်သော်လည်း နောက်ကလိုက်သော ‘ကြယ်၊ တယ်၊ ဝေါ်၊ ညာ’ တို့မှာမူ လုံးဝအနက်မထင်တော့ ပါ။ ‘ဆန်းကြယ်’ ဆိုရာမှာ ‘ဆန်း’ ကတော့ ဟုတ်ပါပြီ။ ‘ကြယ်’ က ဘာလဲဟု မေးလျှင် မဖြေတတ်တော့ပါ။ ‘ခေါ်ဝေါ်’ မှာပါတဲ့ ‘ဝေါ်’ ကတော့ ဘာအဓိပ္ပာယ် လဲဟု မေးလျှင်လည်း ခေါင်းခါပြရမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ (ထိုအကြောင်းကို ၁၉၈၆ ခု ဇန်နဝါရီလ ထုတ် ချယ်ရီမဂ္ဂဇင်း အမှတ် ၁၈ တွင် ‘မီးငြိမ်းနေသော မီးလုံးကလေး များ’ ဆောင်းပါးဖြင့် ဆွေးနွေးပြပြီးပါပြီ။)

အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်း တူညီနီးစပ်သော စကားနှစ်လုံးကို တွဲသုံးပုံလည်း ရှိပါသည်။ ‘နေရာဒေသ၊ ဆင်းရဲဒုက္ခ၊ အလှူဒါန၊ အကျင့်သီလ၊ အခါသမယ၊ ကျေးဇူးဥပကာယ’ စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအတွဲမျိုးတွင် မြန်မာစကားလုံးနှင့် အဓိပ္ပာယ်ကို ပါဠိစကားလုံးနှင့် တွဲသုံးသည့် သာဓကမျိုး အတော်များများ တွေ့နိုင် ပါသည်။ ဤသို့ အဓိပ္ပာယ်တူနှစ်လုံး တွဲသုံးသည့်အတွက် ပိုပြီး ဝေဆာခုံညားသွား သည်ဟု ယူဆတတ်ကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပါဠိစကားလုံးနှင့် တွဲသုံးသည့်အတွက် စာသံပေသံပေါက်ပြီး ခုံညားသွားသည်ဟု ယူဆတတ်ကြပါသည်။

ကြိယာစကားလုံးများတွင်လည်း ထိုသို့သော အတွဲများရှိပါသည်။ ဖွင့်လှစ်၊ ဆိုင်းငံ့၊ ဆင်းသက်၊ တားမြစ်၊ မွေးဖွား၊ အေးချမ်း၊ ငတ်မွတ်၊ ပြောဆို၊ ထူးဆန်း၊ ကန်ကျောက် စသည်ဖြင့် များစွာရှိပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်ချင်း အနီးစပ်ဆုံး တူညီသော စကားလုံးများကို တွဲသုံးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တွဲနေကျဖြစ်သည့်အလျောက် ထိုသို့တွဲ

သုံးမှလည်း အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံသည်ဟု ထင်တတ်ကြပါသည်။ ပို၍ ခံ့ညားသည်ဟု ထင်တတ်ကြပါသည်။ ‘ဈေးရုံသစ်ကြီးကို ဖွင့်လှစ်ပေးလိုက်သည်’ ဟု သုံးခြင်းတက် ‘ဈေးရုံသစ်ကြီးကို ဖွင့်လှစ်ပေးလိုက်သည်’ သုံးခြင်းက ပို၍ခံ့ညားလေးနက်သည်ဟု ထင်တတ်ကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ဤသို့ ကြိယာတွဲသုံးတတ်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ဆရာကြီး ရွှေဥဒေါင်းက -

မြန်မာစကားမှာ စာရေးသောအခါ၌ ဖြစ်စေ၊ စာဆန်ဆန်ပြောသော အခါများ၌ဖြစ်စေ၊ အတွဲလိုက်ကလေး သုံးတတ်သော ထုံးစံရှိ၏။ ဥပမာ ‘သွားရောက်’၊ ‘ဖမ်းဆီး’၊ ‘ပြောဆို’၊ ‘လုပ်ကိုင်’၊ ‘တုန်လှုပ်’၊ ‘ဖြည့်စွက်’ စသည့် စကားလုံးများစွာတို့တွင် အတွဲလိုက်သုံးတတ်ခြင်းမှာ ထုံးစံတစ်ခု ဖြစ်နေ၏။ အထူးသဖြင့် ကြိယာများတွင် တစ်လုံးတည်း မသုံးကောင်းသလောက် ဖြစ်နေ၏။

အတွဲလိုက် သုံးခြင်းအားဖြင့် အဓိပ္ပာယ် လေးနက်ခြင်းများ ရှိတတ်သော်လည်း အချို့မှာမူ ဤအတွက်ကြောင့် ပို၍မလေးနက်သည့်အပြင် မမှန်ကန်သော အဓိပ္ပာယ်မျိုး ပေါ်တွက်လာသည်ကိုပင် တွေ့ရ၏။

ဟု မိန့်ဆိုပြီး ‘သွားရောက်လိမ့်မည်’ ဟူသော အသုံးကို သာဓက ပြဖူးပါသည်။ သွားပင် မသွားရသေးမီ ‘သွားရောက်လိမ့်မည်’ ဟု သုံးသည့်အတွက် ‘ရောက်’ မှာ အပိုဖြစ်နေကြောင်း၊ တကယ်မသွားဖြစ်လျှင် ‘ရောက်’ မှာ အပိုဖြစ်ရုံမက မှားပင် မှားသေးကြောင်း မိန့်ဆိုထားပုံမှာ မှတ်သားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ‘ပုသိမ်သို့ ရောက်ရှိသည်’ ‘ကျေးဇူးဥပကာရ တင်ရှိပါသည်’ စသည်ဖြင့် သုံးရာ၌ ‘ရောက်ရှိ’ ၊ ‘တင်ရှိ’ တို့မှ ‘ရှိ’ သည် မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်ဆောင်ပါသနည်း။ တွဲသုံးနေကျဖြစ်၍ သုံးရခြင်းလော။ စဉ်းစားရဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

ယနေ့ တွဲသုံးနေကျဖြစ်သော အတွဲများကို မူလက တစ်လုံးချင်း သုံးခဲ့ကြောင်း ရှေးစာပေများက သက်သေပြနေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကြိယာစာလုံးများကို သုံးရာတွင် နာ (ဖျားနာ)၊ ပုန် (ပုန်ကန်)၊ ပန် (ပန်ကြား)၊ လှစ် (ဖွင့်လှစ်)၊ ကြန့် (ကြန့်ကြာ)၊ မြစ် (တားမြစ်)၊ ငုံ (ဆိုင်းငုံ) စသည်ဖြင့် တစ်လုံးချင်း သုံးပုံများကို ပုဂံကျောက်စာများ အင်းဝခေတ်ပေါ် ပါရာယနဝတ္ထု စသည်တို့တွင် တွေ့ရပါသည်။

နေရာဒေသအလိုက် အသုံးကွဲသွားသော ဒေသိယစကားတွင် ယနေ့နှစ်လုံး တွဲအဖြစ် အသုံးတွင်နေသော စကားလုံးများမှ အနက်အဓိပ္ပာယ် ငုပ်နေသည့်အစိတ် အပိုင်းကို အနက်အဓိပ္ပာယ် ထင်ရှားစွာ တစ်လုံးချင်း သုံးလေ့ရှိသည်ကို စိတ်ဝင်စား ဖွယ် တွေ့ရပါသည်။ ‘ကန်ကျောက်’ ဆိုပါစို့။ နှစ်လုံးတွဲသုံးရာတွင် ‘ကန်’ ကို အဓိက အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် သုံးနေကြခြင်း မဟုတ်ပါလော။ ကျောက်မှာမူ ‘ခြေနှင့်ကျောက် သည်’ ဟူသော နေရာမျိုးလောက်မှာသာ တစ်လုံးချင်း သုံးပြီး၊ အသုံးမတွင်သလို ဖြစ်နေပါသည်။ သို့သော် အချို့ဒေသိယစကားများတွင် ‘ဘောလုံးကန်သည်’ ကို ‘ဘောလုံးကျောက်သည်’ တွဲသုံးကြောင်း သိရပါသည်။ ထို့အတူ မိုက် (မှောင်)၊ ဖွေး (ဖြူ)၊ စေ (ခိုင်း)၊ ပဲ့ (စုတ်)၊ နှက် (ရိုက်)၊ င (လောက်)၊ ဆွတ် (ရူး)၊ မွတ် (ငတ်) စသည်ဖြင့် ကြိယာတစ်လုံးချင်း သုံးပုံများမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ တစ်လုံးချင်း သုံးရာမှ ပိုမိုလေးနက်စေလိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပိုမိုခွဲညားစေလိုသောကြောင့်လည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်တူညီမျှမှု၊ ဆက်စပ်မှုရှိသော စကားလုံးများကို တွဲသုံးကြခြင်းဖြင့် ဆိုခဲ့သော အတွဲများ အသုံးတွင်ကျယ်လာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

တစ်လုံးချင်းသုံးလျှင် ကျစ်လျစ်ထိမိသည်ဟု ဆိုကြသကဲ့သို့ အတွဲလိုက်သုံး လျှင် ခွဲညားလေးနက်သည်ဟုလည်း ဆိုကြပေရာ ထိုအဆိုများသည် အတွဲကလေးများ ၏ ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်ကို သူ့ရှုထောင့်မှသူ သုံးသပ်ခြင်းဖြစ်၍ ဂရုပြုမှတ်သားဖွယ် ချည်း ဖြစ်ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ သူ့နေရာနှင့်သူ ဆီလျော်လိုက်ဖက်စွာ သုံးနှုန်း သော အတွဲကလေးများ၏ အာနိသင်ကား ထိရောက်ထက်မြက်နေမည်သာ ဖြစ်သည် ဟု သဘောရပါသည်။

ချယ်ရီ ၆၄၊ ၁၉၉၀
(တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ၊ ၈၇)

語句解説
ကောက်-မေး- v. ふと尋ねる。
ကြား-ဖူး-နားဝ n. 耳学問 (で得た知識)。
ဆေး-ဖြစ် ဝါး-ဖြစ် n. 薬になるもの。

၆။ ရှေ့နှင့်နောက် နောက်နှင့်ရှေ့

‘ရှေ့’ နှင့် ‘နောက်’

ဤစကားနှစ်လုံးသည် အဓိပ္ပာယ်ချင်း ဆန့်ကျင်ခြားနားသော စကားနှစ်လုံး ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်တော်တို့ နားလည်ထားကြသည်။ “မျက်နှာမူထားတဲ့ ဘက်က ရှေ့ ပေါ့။ ကျောခိုင်းထားတဲ့ ဘက်ကနောက်ပေါ့” ဟူသော ရှင်းလင်းပုံမျိုးဖြင့် ရှေ့နှင့် နောက် ခြားနားပုံကို ရှင်းပြတတ်ကြသည်။ သို့သော်...

အချိန်ကို ရည်ညွှန်းရာတွင်မူ ဤစကားနှစ်လုံးသည် အဓိပ္ပာယ်တူသည့် အခါလည်းရှိကြောင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ကွဲသည့်အခါလည်း ရှိကြောင်း ရောရောထွေးထွေး သုံးတတ်ကြကြောင်း ထူးခြားစွာ တွေ့နေရပါသည်။

မြန်မာစာအဖွဲ့က ပြုစုထုတ်ဝေသော မြန်မာအဘိဓာန်တွင် ‘ရှေ့’ နှင့် ‘နောက်’ ကို အချိန်ပြစကားများအဖြစ် ဖွင့်ဆိုရာ၌ ‘ရှေ့’ ကို ‘အလျင်အဦးကာ လ’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘နောင်ကာလ’ ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (စာ-၃၂၁)

‘နောက်’ ကိုလည်း ‘ကုန်ဆုံးခဲ့သောကာလ’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘နောင် ကာလ’ ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (စာ-၁၉၆)

ဤဖွင့်ဆိုချက်များအရ ‘ရှေ့’ သည် အတိတ်ကာလလည်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ အနာဂတ်ကာလလည်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ ထို့အတူ ‘နောက်’ သည်လည်း အတိတ်ရော၊ အနာဂတ်ပါ နှစ်မျိုးစလုံးဖြစ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

နေ့စဉ် ရေးသားပြောဆို သုံးနှုန်းရာတွင်လည်း ‘ရှေ့’ နှင့် ‘နောက်’ ကို ထိုအဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုးထဲက တစ်မျိုးမျိုးဖြင့် အလျဉ်းသင့်သလို သုံးနှုန်းကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

‘ရှေ့တွင်ဆိုခဲ့သည်အတိုင်း’၊ ‘ပုဂံ ပင်းယ အင်းဝစသည်ဖြင့် ရှေ့နောက် ခေတ်စဉ်အတိုင်း’ ဟူသော အသုံးများတွင် ‘ရှေ့’ သည် ပြီးခဲ့သော အတိတ်ကာလကို ရည်ညွှန်းသည့် စကားဖြစ်နေပါသည်။

‘ရှေ့ရေးကို မျှော်တွေးလျှင်’၊ ‘ရှေ့နှစ်’၊ ‘ရှေ့လ’ ဟူသော အသုံးများတွင်မူ

‘ရှေ့’ သည် ရောက်မလာသေးသော အနာဂတ်ကာလကို ရည်ညွှန်းသည့် စကားဖြစ် နေပါသည်။ ထို့အတူ...

‘နောက်ကြောင်းပြန်၍ စဉ်းစားလျှင်’၊ ‘အတိတ်သည် နောက်မှာ ကျန်ခဲ့ပြီ’ ဟူသော အသုံးများတွင် ‘နောက်’ သည် ပြီးခဲ့သော အတိတ်ကာလကို ရည်ညွှန်းသည့် စကားဖြစ်နေပါသည်။

‘နောက်မှပြောမည်’၊ ‘နောက်နှစ်၊ နောက်လ’ ဟူသော အသုံးများတွင်မူ ‘နောက်’ သည် ရောက်မလာသေးသော အနာဂတ်ကာလကို ရည်ညွှန်းသည့်စကား ဖြစ်နေပါသည်။

စကားတစ်လုံးတည်းက ဆန့်ကျင်ခြားနားသော အဓိပ္ပာယ်နှစ်ရပ်ကို အဘယ် ကြောင့် ဖော်ပြနေပါသနည်း။

အချိန်သည် ရွေ့လျားပြောင်းလဲနေသည်။ အချိန်ရွေ့လျားပြောင်းလဲသလို လူအပါအဝင် သက်ရှိသက်မဲ့ ဒြပ်ရှိဒြပ်မဲ့ အားလုံးသည်လည်း ရွေ့လျားပြောင်းလဲနေ သည်။

သို့သော် အချိန်နှင့်လူကို ဆက်စပ်ရှုမြင်ရာတွင် အချိန်က မရွေ့လျားဘဲ ငြိမ်နေပြီး လူကသာ ရွေ့လျားနေသည့် သဘောမျိုးလည်း ရှုမြင်တတ်ကြပါသည်။ လူက မရွေ့လျားဘဲ ငြိမ်နေပြီး အချိန်ကသာ ရွေ့လျားနေသည့် သဘောမျိုးလည်း ရှုမြင်တတ်ကြပါသည်။

အချိန်ကမရွေ့ဘဲ လူကသာရွေ့နေသည့် သဘောဖြင့် ရှုမြင်လျှင် အချိန်ဟူ သော ကာလစဉ်တန်းကြီးတစ်လျှောက်တွင် အပြေးသမားလို ပြေးနေသည့် လူ၏ ရွေ့လျားနေသော အသွင်ကို မြင်ယောင်ကြည့်နိုင်ပါလိမ့်မည်။ လူသည် အတိတ်ကို ကျောခိုင်းကာ အနာဂတ်ဆီသို့ မျက်နှာမူ၍ ရွေ့လျားလျက်ရှိသည်။ ‘အတိတ်ကို အတိတ်မှာပဲ ထားခဲ့ပါရစေလား’ဟူသော သီချင်းစာသားထဲကအတိုင်း အတိတ်ကို နောက်မှာထားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ အနာဂတ်မှာမူ မျက်နှာမူထားသော ရှေ့ဘက်မှာရှိနေ သည်။ အနာဂတ်ဆီသို့ မရောက်သေးသမျှ အနာဂတ်သည် အနာဂတ်ပင် ဖြစ်နေ ဦးမည်။ မရောက်မီကအနာဂတ်ဟု မှတ်ယူအပ်သော အပိုင်းအခြားတစ်ခုကို လူက ရွေ့လျားကျော်ဖြတ်လိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ထိုအနာဂတ်သည် အနာဂတ် မဟုတ် တော့ပြီ။ အတိတ်အဖြစ် နောက်မှာကျန်ရစ်ခဲ့ပြီ။

ဤအမြင်အရ အတိတ်သည် ‘နောက်’ ဖြစ်၍ အနာဂတ်သည် ‘ရှေ့’ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါလိမ့်မည်။

လူကမရွေးဘဲ အချိန်ကသာရွေးနေသည့်သဘောဖြင့် ရှုမြင်လျှင်မူ အတိတ် ဟူသော အချိန်က လူကို ဖြတ်ကျော်ရွေးလျားကာ ရှေ့သို့ရောက်သွားပြီဖြစ်သည်။ အနာဂတ်ဟူသော အချိန်မှာမူ ရောက်မလားသေး။ နောက်မှာ ကျန်နေခဲ့သေးသည်။ ဘဝသံသရာ ရထားကြီး ခုတ်မောင်းသွားသည့် ဥပမာကဲ့သို့ ကုန်လွန်သွားသော အတိတ်က အရင်ကုန်နှင့်ပြီဖြစ်၍ ရှေ့ရောက်နေပြီး မရောက်သေးသော အနာဂတ်က နောက်မှာပင် ရှိနေသေးသည်။ ပြက္ခဒိန်တစ်ရွက်ပြီးတစ်ရွက် ပြောင်းသွားသည်နှင့် အမျှ အချိန်သည် နောက်မှရှေ့သို့ ရွေ့လျားနေသည်။ တစ်နှစ်တာတွင် အတိတ် ကာလအဖြစ် အရင်ကုန်ဆုံးရမည့် လသည် ပြက္ခဒိန်၏ ရှေ့ဆုံးမှာ ရှိနေသည်။ အနာဂတ်ကာလအဖြစ် နောက်ဆုံးမှကုန်ဆုံးရမည့် လသည် ပြက္ခဒိန်၏ နောက်ဆုံးမှာ ရှိနေသည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် အချိန်ဟူသော ရထားကြီးခုတ်မောင်းရာတွင် အတိတ်က ရှေ့က ပြေးနေပြီး အနာဂတ်က နောက်ကလိုက်နေသည်။

ဤအမြင်အရမူ အတိတ်သည် ‘ရှေ့’ ဖြစ်၍ အနာဂတ်သည် ‘နောက်’ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါလိမ့်မည်။

‘ရှေ့’ နှင့် ‘နောက်’ သည် မူလက အချိန်ပြစကားလုံးများ မဟုတ်။ နေရာပြစကားလုံးများသာ ဖြစ်သည်။ ‘ရှေ့’ ၏ မူလအဓိပ္ပာယ်သည် ‘မျက်နှာမူ ရာဘက်’ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ‘နောက်’ ၏ မူလအဓိပ္ပာယ်သည် ‘ကျောဘက်’ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ မြန်မာအဘိဓာန်တွင် ထိုဖွင့်ဆိုချက်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။

နေရာဟူသည် အကောင်အထည်ရှိသော အရာဖြစ်သည်။ အချိန်ဟူသည် အကောင်အထည်မရှိသော သဘောဖြစ်သည်။ အကောင်အထည်ဖော်ပြသော စကားလုံးများကို အကောင်အထည်မရှိသော သဘောတရားပြစကားလုံးများအဖြစ် ဥပမာ တင်စားတတ်သော သဘာဝနှင့်အညီ ‘ရှေ့’ နှင့် ‘နောက်’ ကိုလည်း နေရာပြ စကားလုံးများအဖြစ်မှ အချိန်ပြစကားလုံးများအဖြစ် ရွှေ့ပြောင်းကာ ဥပမာတင်စားလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့လည်း ပညာရှင်များက ယူဆကြသည်။

တစ်ခု ဆိုစရာရှိသည်။ ‘ရှေ့’ နှင့် ‘နောက်’ ကို မျက်နှာဘက်၊ ကျောဘက် ဟု ဖွင့်ဆိုရာ၌ မျက်နှာတို့ ကျောတို့ရှိသော သက်ရှိသက်မဲ့တို့နှင့်သာ ဆက်စပ်

ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။ မျက်နှာတို့ ကျောတို့ အထင်အရှားမရှိသော အရာတို့နှင့်ကား ဤသို့ ဆက်စပ်ဖွင့်ဆိုခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ ဆိုပါစို့။ ‘မျက်နှာ’ နှင့် ‘ကျော’ သည် အရင်ခံအားဖြင့် လူ့ကိုယ်ခန္ဓာ အစိတ်အပိုင်းအမည်များ ဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အခြားသက်ရှိသတ္တဝါများ၏ အလားတူအစိတ်အပိုင်းများကိုလည်း ‘မျက်နှာ’ ဟူ၍ ‘ကျော’ ဟူ၍ ခေါ်နိုင်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အိမ်၏ မျက်နှာစာဘက်၊ ခန်းမ၏ ကျောဘက် စသည်ဖြင့် သက်မဲ့အရာဝတ္ထုများ၏ အစိတ်အပိုင်းများအဖြစ်လည်း တင်စား၍ ချဲ့ထွင်သုံးနိုင်သည်။ ထိုသက်ရှိသက်မဲ့များနှင့် ဆက်စပ်ပြီး ‘ဆရာရှေ့မှာ’၊ ‘အဖေ့နောက်မှာ’၊ ‘အိမ်ရှေ့မှာ’၊ ‘ကျောင်းနောက်မှာ’ စသည်ဖြင့် သုံးနိုင်သည်။ ယင်းတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ဖွင့်ဆို၍ရသည်။ သို့သော် ...

‘တောင်ကုန်း’၊ ‘သစ်ပင်’၊ ‘ဘောလုံး’၊ ‘ပုလင်း’ တို့ကဲ့သို့ မျက်နှာဘက်၊ ကျော်ဘက် အထင်အရှားမရှိသော အရာများနှင့် ဆက်စပ်ပြီး ‘ရှေ့’ နှင့် ‘နောက်’ ကို မည်သို့ ဖွင့်ဆိုမည်နည်း။ ဆိုပါစို့။ သစ်ပင်တစ်ပင်နားမှာ စားပွဲတစ်လုံးချထားသည် ဆိုလျှင် ထိုစားပွဲသည် သစ်ပင်၏ ရှေ့မှာရှိသည်ဟု ပြောမည်လား၊ နောက်မှာရှိသည် ဟု ပြောမည်လား။ နှစ်မျိုးစလုံး ပြောနိုင်သည်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ စားပွဲထားသည့်နေရာ ကို သစ်ပင်၏ မျက်နှာဘက်ဟု ယူဆမည်လား၊ ကျောဘက်ဟု ယူဆမည်လားဟူသော အချက်ပေါ်တွင် မူတည်ပါလိမ့်မည်။ ကျန်သောအရာများနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ထို သဘောပင် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

မျက်နှာတို့ ကျောတို့ရှိသော သက်ရှိသက်မဲ့တို့မှာလည်း မရွေ့မလျားဘဲ ငြိမ်နေသည်မဟုတ်။ ဘက်အမျိုးမျိုး ရွေ့လျားလေ့ရှိသည်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယခု မျက်နှာမူထားသော ဘက်ကို ‘ရှေ့’ ဟုခေါ်နေရင်းမှ ရုတ်တရက် ကျောခိုင်းလိုက်လျှင် ထို ‘ရှေ့’ သည် ချက်ချင်းပင် ‘နောက်’ ဖြစ်သွားသည် မဟုတ်ပါလော။ ‘ရှေ့’ နှင့် ‘နောက်’ ကို နေရာပြ စကားများအဖြစ် သုံးသည်ဖြစ်စေ အချိန်ပြ စကားများအဖြစ် သုံးသည်ဖြစ်စေ ယခုတင်ပြသကဲ့သို့ ရှုမြင်ပုံကိုလိုက်၍ အဓိပ္ပာယ်ကွဲပြားသွားနိုင်သော သဘောရှိပါသည်။

နိဂုံးချုပ်ပါမည်။

ရည်ညွှန်းအပ်သော နေရာတစ်ခုသည် ရှုမြင်ပုံကိုလိုက်၍ မျက်နှာဘက်လည်း ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ကျောဘက်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့လည်း ဖြစ်နိုင်

သကဲ့သို့ နောက်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ထို ရှေ့နှင့်နောက်သည် အချိန်ကို ရည်ညွှန်းသောအခါတွင်လည်း ရှုမြင်ပုံကို လိုက်၍ အတိတ်လည်းဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ အနာဂတ်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

‘ရှေ့’ သည် ‘နောက်’ ဖြစ်ပါသည်။ ‘နောက်’ သည် ‘ရှေ့’ ဖြစ်ပါသည်။

ချယ်ရီ အသစ်-၅၆၊ ၁၉၉၉

(တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ၊ ၈၇)

語句解説

အတိတ် 過去. (< Pali. *atīta*)

အနာဂတ် 未来. (< Pali. *anāgata*)

သက်-ရှိ သက်-မဲ့ ※ သက် = အသက်.

ဒြပ်-ရှိ ဒြပ်-မဲ့ ※ ဒြပ် /*draʔ*/ v. 実体.

ကာလ-စဉ်-တန်း n. 時の流れ. ※ အစဉ် n. 順序 ; တန်း n. 列.

V-နှင့် p.《動詞補助》先に V する.

(တစ်နှစ်-)တာ n. (1 年の) 時間の長さ.

မျက်နှာ-စာ-ဘက် n. 正面.

作文してみよう

V-ပါရစေ... 「(私に) V させてください...」 (p.34)

- 例 :
- ကျွန်ုပ် ဤအရာကို အပြီးသတ်ပါရစေ။
  - သမီး ယခုအကြိမ်စာမေးပွဲကို မဖြေပါရစေနှင့်ဦး။

၇။ လာနှင့်သွား သွားနှင့်လာ

(၁)

ကျွန်တော့်မှာ ဂျပန်မိတ်ဆွေတစ်ယောက် ရှိပါသည်။ မြန်မာစကားလည်း တော်တော်ပြောတတ်သည်။ ကျွန်တော် အမှုထမ်းနေသော ကျောင်းသို့ သူလာလျှင် ကျောင်းအောက်ထပ်ကနေပြီး အပေါ်ထပ်ရှိ ကျွန်တော့်ရုံးခန်းသို့ ဖုန်းလှမ်းဆက်လေ့ ရှိပါသည်။ သူပြောနေကျစကားမှာ “ဆရာ ခင်ဗျားအခန်းကို ကျွန်တော်သွားမယ်” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်ကလည်း “ဟုတ်ကဲ့ ဆရာ၊ ကျွန်တော် စောင့်နေပါမယ်” ဟု အလိုက်သင့် ပြန်ပြောရသည်။

ကျွန်တော် မြန်မာစာသင်ပေးနေသော ဂျပန်ကျောင်းသားကလေးများက လည်း ကျွန်တော့်အိမ် လာချင်လျှင် “ဆရာ့အိမ်ကို ကျွန်တော် သွားပါရစေ” ဟု ဖုန်း လှမ်းဆက်လေ့ရှိသည်။ သူတို့ကိုကျတော့ ကျွန်တော်က “ဆရာ့ အိမ်ကို မသွားပါနဲ့၊ လာပါ” ဟု ရယ်ရယ်မောမော ပြန်ပြောရပါသည်။

သူတို့၏စကားကို မြန်မာတစ်ယောက်ယောက်က နားထောင်ကြည့်ရုံနှင့် ‘လာ’ ဟု သုံးရမည့်နေရာမှာ ‘သွား’ ဟု သုံးကြောင်း သတိပြုမိနိုင်ပါသည်။ လေ့လာကြည့်သောအခါ သူတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြစ်သော ဂျပန်စကား သုံးနှုန်း ပုံအတိုင်း ပြောခြင်းဖြစ်သည်ဟု သိရပါသည်။

လာနှင့် သွား...

သွားနှင့် လာ...

မြန်မာစကားတွင် အခြေခံကျသော ရွှေလျားမှုပြ ကြိယာနှစ်လုံး ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်တို့ မြန်မာစကား ပြောသောအခါ ‘သွား’ နှင့် ‘လာ’ ကို ကလေးကစပြီး မှန်အောင် သုံးနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ‘သွားနှင့် လာ ဘယ်လိုကွာသလဲ’ ဟု တစ်ယောက်ယောက်က မေးလာလျှင်ကား စဉ်းစဉ်းစားစား ဖြေရလိမ့်မည်ဟု ထင်ပါ သည်။

(၂)

‘သွား’ နှင့် ‘လာ’ သည် လားရာဘက်ချင်း ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း မပြည့်စုံ မတိကျပါ။ ‘သွား’ နှင့် ‘လာ’ ၏ သဘောကို လေ့လာရာတွင် တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် စကားဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုသည့် အခြေအနေနှင့် ဆက်စပ်လေ့လာရန် လိုအပ်ပါသည်။ စကားပြောသည့်ကိစ္စတွင် (၁) ပြောသူရှိသည်။ (၂) ပြောသူ၏ စကားကို နားထောင်သော နာသူရှိသည်။ (၃) ပြောသူ နာသူတို့ မဟုတ်သော အခြားသူရှိသည်။ ‘သွား’ နှင့် ‘လာ’ သုံးသည့် ‘ပြောသူ - နာသူ - အခြားသူ’ ဆက်သွယ်မှု ပေါ်လွင် အခြေပြုနေပါသည်။

ပြောသူမှ နာသူဆီသို့ နာသူမှ ပြောသူဆီသို့ ရွေ့လျားမှုကိုပြောလျှင် ‘လာ’ ကို သုံးကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ‘ကျွန်တော် ခင်ဗျားဆီလာမယ်’၊ ‘ခင်ဗျား ကျွန်တော့်ဆီ လာမလား’ စသည်ဖြင့် သုံးနှုန်းကြောင်း အများသိပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ‘ကျွန်တော် ခင်ဗျားဆီသွားမယ်’၊ ‘ခင်ဗျား ကျွန်တော့်ဆီ သွားမလား’ ဟု သုံးလေ့မရှိပါ။

ပြောသူ၊ နာသူတို့က အခြားသူထံ ရွေ့လျားလျှင်မူ ‘သွား’ ကို သုံးပါသည်။ ‘ကျွန်တော် ဆရာဝန်ဆီ သွားမလို့’၊ ‘ခင်ဗျားကော ခင်ဗျားဦးလေးဆီ မသွားဘူးလား’ ဟူသော အသုံးတွင် ဦးလေးသည် ပြောသူလည်း မဟုတ်၊ နာသူလည်း မဟုတ်။ အခြားသူ ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

သို့သော် အခြားသူက ပြောသူ၊ နာသူတို့ထံ ရွေ့လျားလျှင်မူ ‘လာ’ ကို ပင် သုံးလေ့ရှိပါသည်။ ‘မောင်ရွှေ ကျွန်တော့်ဆီ လာလိမ့်မယ်၊ မူမူက ခင်ဗျားဆီ လာမယ် ပြောတယ်’ စသည်ဖြင့် သုံးလေ့ရှိပါသည်။

ပြောသူ၊ နာသူ၊ အခြားသူတို့ ရှိသည့်နေရာကို ရည်ညွှန်းလျှင်လည်း ထိုသဘောပင် ဖြစ်ပါသည်။ ‘ဒီနေ့ ရွှေရွှေ ကျောင်းမသွားဘူး’ ဟု ပြောလျှင် ကျောင်း သည် ပြောသူရှိမနေသေး၊ အခြားတစ်နေရာမှာ တည်ရှိကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ ‘ဒီနေ့ ရွှေရွှေ ကျောင်းမလာဘူး’ ဟု ပြောလျှင်မူ ကျောင်းသည် ပြောသူ ရှိနေသော နေရာဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ ပြောသူဘက်သို့ ရှေးရှုလျှင် ‘လာ’ အခြားနေရာ ဘက်သို့ ရှေးရှုလျှင် ‘သွား’ ဟုသုံးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

‘ကျွန်တော် မန္တလေးကို လာမယ်’ နှင့် ‘ကျွန်တော် မန္တလေးကို သွားမယ်’

ဟူသော အသုံးနှစ်ခု မည်သို့ခြားနားပါသနည်း။ မန္တလေးကို လာမယ်ဟု သုံးလျှင် မန္တလေးတွင် ပြောသူနှင့် ပြောဆိုဖက်နေသော နာသူ ရှိနေကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ မန္တလေးကိုသွားမယ်ဟု သုံးလျှင်ကား မန္တလေးကို ပြောသူ နာသူတို့မှအပဖြစ်သော နေရာအဖြစ် သုံးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပြောသူ နာသူတို့ နေရာဒေသတစ်ခုသို့ ယခု မရောက်သေးသော်လည်း ထို နေရာဒေသသို့ သွားရောက်မည့် အခြေအနေရှိလျှင် ‘လာ’ ကိုပင် သုံးပါသည်။ ‘ရှေ့ လကျလျှင် ကျွန်တော် မြစ်ကြီးနားမှာ ရှိမယ်၊ ခင်ဗျား မြစ်ကြီးနားကို လာခဲ့ပါ။ မင်း ပုသိမ်မှာ ရှေ့အပတ်ရှိနေမယ်ဆိုရင် ငါ လာခဲ့မယ်’ ဟူသည့် အသုံးမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ဤမျှနှင့်ပင် သွားနှင့်လာ အသုံးသည် မည်မျှသိမ်မွေ့ကြောင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။

အသုံးအရ အလေးပေးသည့်သဘော ရိုးတိုးရိတ်တိတ် ကွာခြားပုံကိုလည်း သတိပြုမိပါသည်။ ‘ကျော်ကျော် ခင်ဗျားဆီ လာလိမ့်မယ်’ ဟု သုံးလျှင် ‘ခင်ဗျား’ ဘက်သို့ ရှေးရှုသည့် သဘောကို အလေးပေးသလို ရှိလာသည်။ ‘ကျော်ကျော် ခင်ဗျားဆီ သွားလိမ့်မယ်’ ဟု သုံးလျှင်ကား ကျော်ကျော်၏ ရွေ့လျားမှုကို အလေးပေး လိုရိပ် ရှိပါသည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် ခင်ဗျားနှင့် ကျော်ကျော် ဟူသော သူနှစ်ဦးတွင် ခင်ဗျားကို မူတည်၍ ပြောသည့်အခါ ကျော်ကျော် ခင်ဗျားဆီလာလိမ့်မယ်ဟု သုံးပြီး ကျော်ကျော်ကို မူတည်၍ ပြောသည့်အခါ ကျော်ကျော် ခင်ဗျားဆီ သွားလိမ့်မယ်ဟု သုံးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၃)

‘လာ’ နှင့် ‘သွား’ ကို တစ်လုံးချင်းမသုံးဘဲ အခြားကြိယာနှင့် တွဲသုံးသည့် အခါတွင်လည်း အသုံးကွဲပြားမှု ရှိပါသည်။ ‘စား၊ ရိုက်၊ သတ်၊ ဆွဲ’ စသည့် အပြုကြိယာများ၏ နောက်တွင် ‘သွား၊ လာ’ တို့ကို တွဲသုံးလျှင် ရှေ့က ကြိယာဖြင့် ဖော်ပြသော အပြုအမူများ ပြီးမြောက်ကြောင်း၊ ပြုမူသူသည် ထိုကိစ္စ ဆောင်ရွက် ပြီးနောက် လာခြင်း၊ သွားခြင်းဟူသော ရွေ့လျားမှု တစ်ခုခုကို ပြုလုပ်ကြောင်း ထင်ရှားစေပါသည်။ ‘ငါ ထမင်းစားလာတယ်’ ဟု သုံးလျှင် ထမင်းစားပြီး (နာသူ ရှိရာသို့) လာကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ ထို့အတူ ‘ငနီက ကလေးတွေကို ရိုက်သွား တယ်’၊ ‘ကျွန်မ ပိုးဟပ်တွေ သတ်လာတယ်’၊ ‘ကားပျက်လို့ ကရိန်းနဲ့ဆွဲသွားပြီ’ ဟူသော အသုံးများတွင် ရှေ့ကဖော်ပြသော ‘ရိုက်’၊ ‘သတ်’၊ ‘ဆွဲ’ ဟူသော အပြုအမူ

များကို ပြုမူပြီး တစ်ဆက်တည်းသွားခြင်း၊ လာခြင်းတို့ကို ပြုကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။
‘ထမင်းစားလာတယ်’ နှင့် ‘ထမင်းစားသွားတယ်’ တို့ကို ယှဉ်ကြည့်လျှင် ‘လာ’ သည်
အနီးဘက်သို့ ရှေးရှုသည့်သဘောရှိပြီး ‘သွား’ သည် အဝေးဘက်သို့ ရှေးရှုသည့်
သဘောရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ထို့အတူ ‘ပြေး၊ ဝင်၊ တက်၊ ဆင်း’ စသည့် ရွေ့လျားမှုပြု ကြိယာများနောက်
က ‘သွားနှင့် လာ’ ကို တွဲသုံးလျှင်လည်း ရှေ့က အပြုအမူ၏ နောက်တွင် သွားခြင်း၊
လာခြင်းကို တစ်ဆက်တည်း ပြုမူသည့်သဘောကို ဖော်ပြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။
‘ကလေးက အမေ့ဆီ ပြေးလာတယ်၊ သူ အခန်းထဲဝင်သွားပြီး အိမ်ပေါ်တက်လာခဲ့၊
အောက်ဆင်းသွား’ ဟူသော အသုံးများကို ကြည့်နိုင်ပါသည်။

(၄)

အခြေအနေပြ ကြိယာများဖြစ်သော ‘ပူ၊ အေး၊ ကြီး၊ သေး၊ နည်း၊ များ၊ နီ၊
ဖြူ၊ သေ၊ ရှင်’ စသည်တို့နောက်က သွားနှင့်လာကို တွဲသုံးသောအခါ သက်ရောက်
သည့် အဓိပ္ပာယ်သဘောသည် ပို၍ သိမ်မွေ့ပါသည်။

‘ရာသီဥတု အေးသွားပြီ’ ဟု သုံးလျှင် အေးသည့်အခြေအနေသို့
ရောက်သွားပြီ၊ ပြီးမြောက်သွားပြီဟု ဆိုလိုသည့် သဘောဖြစ်၍ ‘အေးလာပြီ’
ဟု သုံးလျှင် အေးသည့်အခြေအနေသို့ ရောက်လာပြီး ဆက်၍ အေးလာဦးမည်၊
အအေး မရပ်သေးဟု ဆိုလိုသည့် သဘောဖြစ်ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ‘ဖိုးဖိုးက
အသက်ကြီးသွားပြီ’၊ ‘ညီမလေး ကြီးလာပြီ’၊ ‘စာဖတ်တဲ့အချိန် များသွားပြီ’၊ ‘ခြံထဲ
မှာ အပင်တွေ များလာပြီ’၊ ‘ရှက်လို့ မျက်နှာနီသွားတယ်’၊ ‘ရှက်လို့ မျက်နှာနီလာ
တယ်’ ဟူသော အသုံးများကို ယှဉ်ကြည့်လျှင် ‘သွား’ သည် ပြီးမြောက်သွားသည့်
သဘောဖြစ်ပြီး ‘လာ’ သည် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသည့် သဘောဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရ
ပါသည်။

ထိုသဘောများအရ ‘သွား’ သည် အဝေးသို့ ရွေ့လျားသည့်သဘော၊ ‘လာ’
သည် အနီးသို့ ရွေ့လာသည့်သဘောဟု ခံစားနားလည်ရသည့် အသုံးများကို သတိပြု
မိပါသည်။ ‘အိပ်ပျော်သွားပြီ’ ဟု သုံးလျှင် အိပ်ပျော်ခြင်း ဟူသော နယ်ထဲသို့ရောက်
ပြီး ဝေးသွားသကဲ့သို့ ခံစားလိုက်ရပြီ။ နိုးလာပြီ ဟု သုံးလျှင် နိုးခြင်းဟူသော နယ်ထဲ

သို့ ရောက်ပြီး နီးကပ်လာသကဲ့သို့ ခံစားလိုက်ရပါသည်။ ‘သူ့အဖေကတော့ ဒဏ်ရာပြင်းလို့ သေသွားပြီ၊ သူကတော့ သေမယ်ထင်နေရာက ကံကောင်း ထောက်မ၊ပြီး ပြန်ရှင်လာတယ်’ ဟူသော အသုံးကိုကြည့်လျှင် ‘သေနှင့်ရှင်’ တို့၏ သဘောကို ‘သွား’ နှင့် ‘လာ’ က ပိုမိုထင်ရှားအောင် ဖော်ပြနေသကဲ့သို့ ရှိပါသည်။

(၅)

‘သွားနှင့်လာ’ ‘လာနှင့်သွား’ အကြောင်း စူးစမ်းမိသမျှ တင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ ဆက်လက် စူးစမ်းစရာများ ရှိပါဦးမည်။

(မိန်းမ ယောက်ျား ထိုစကား၊ ၂၈)

語句解説

V-နေ-ကျ 「よく V するもの」という意味の派生名詞を形成する。本文中の例のように、 そのままの形で後の名詞を修飾することもできる。

မြစ်ကြီးနား ကချင်ပြည်နယ် の首都。

ဖူသိမ် ဧ-ယာ-ဘဒီး-ဒေသနယ် ရောဝတီတိုင်း の首都。

作文してみよう

- 動作動詞-လာ/-သွား...
- 移動動詞-လာ/-သွား...
- 状態動詞-လာ/-သွား...

... တစ်နည်း ဆိုရလျှင် 「言い換えれば」 (p.40)

■例：● ဤဆိုင်တွင် သာမန်စာအုပ်များသာ ရှိသည် ။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် ပညာရပ် ဆိုင်ရာစာအုပ်များ ဝယ်လိုသူများသည် တခြားဆိုင်၌ ရှာသင့်သည်။

၈။ စာပေသုံးဘာသာစကားနှင့် ဂယက်အနက်

ဘာသာစကားနှင့် စာပေကို ဆက်စပ်လေ့လာသော ပညာရှင်များသည် စာပေသုံး ဘာသာစကား (literary language) ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို စူးစမ်း လေ့လာကြသည်။

စာပေသုံး ဘာသာစကားဟု ဆိုလိုက်ရသော်လည်း အခြားကိစ္စများတွင် အသုံးပြုသော ဘာသာစကားများနှင့် သီးသီးခြားခြား ကွဲပြားနေသည်ကား မဟုတ်။ စာပေသုံး ဘာသာစကားနှင့် နေ့စဉ်သုံး ဘာသာစကားတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် တွေ့နိုင်သော သွင်ပြင်လက္ခဏာများရှိသည်။ ထင်ရှားသော လက္ခဏာတစ်ရပ်ကား ‘ဂယက်အနက် အားကောင်းခြင်း’ ဖြစ်သည်။

ဂယက်အနက် ဟူသည် အနက်ရိုး (အဘိဓာန်တွင် ဖွင့်ဆိုဖော်ပြသော အနက်မျိုး) ကို အကြောင်းပြု၍ ဂယက်ရိုက်လာသော သဘောဖြစ်သည်။ အနက် ရိုးကို အကြောင်းပြု၍ ပေါ်ပေါက်လာသော အတွေးများ၊ ခံစားမှုများ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဆိုပါစို့။ ‘ချိုးနှစ်ကောင် ထနောင်းပင်ညီနောင်က လွမ်းအောင်ကူချဲ့’ ဟူသော အဖွဲ့တွင် ‘ညီနောင်’ ၏ အနက်ရိုးမှာ ‘ညီနှင့် အစ်ကို’ ဟူ၍သာ ဖြစ်သည်။ အဘိဓာန်တွင် ထိုသို့ဖွင့်ဆိုသည်။ ‘ထနောင်းပင်ညီနောင်’ ဟု သုံးလိုက် သောအခါ ထနောင်းပင် နှစ်ပင်ကို ညီအစ်ကိုအဖြစ် ရှုမြင်မိပြီး တစ်ပင်နှင့်တစ်ပင် မတိမ်းမယိမ်း ယှဉ်နေပုံကို နှစ်သက် သဘောကျသည့် ခံစားမှုမျိုး ပေါ်ပေါက်လာ နိုင်သည်။ ထိုသဘောသည် အနက်ရိုး၏ နောက်က ရိုက်ခတ်လာသော ဂယက် အနက်ဖြစ်သည်။ သာမန် နေ့စဉ်သုံး စကားတစ်လုံးသည် ကဗျာစာဆို၏ အစွမ်း ကြောင့် ဂယက်အနက် ထွက်လာသည့်သဘော ဖြစ်သည်။

ဂယက်အနက်ဆိုရာ ဂယက်အနက် ထွက်သော စကားလုံးဖြင့် ရည်ညွှန်း သည့် အညွှန်းခံကို အကြောင်းပြု၍ ခံစားမှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ‘ယောက်ျား’ ဆိုသော စကားဖြင့် သာဓက ဆောင်ပါရစေ။ ‘ယောက်ျား’ ၏ အနက်ရိုးမှာ ‘အဖိုဖြစ်သော လူသား’ ဖြစ်သည်။ မြန်မာစာအဖွဲ့က ပြုစုသော မြန်မာ အဘိဓာန်တွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုသည်။ ‘ယောက်ျား’ ၏ အနက်ရိုးမှာ ထိုမျှသာဖြစ်သည်။ သို့သော် ‘အာဂယောက်ျား၊ ငါတကားဟု၊ ကြီးဝါးကြွေးကြော်’ ဟူသော ကဗျာ

အဖွဲ့တွင် ‘ယောက်ျား’ ၏ အနက်သည် ထိုမျှမကတော့ပါ။ ယောက်ျားကောင်း တစ်ယောက်၏ ခံ့ညားသော သွင်ပြင်မူရာများ၊ သတ္တိရှိခြင်း၊ စွန့်လွှတ် အနစ်နာ ခံခြင်း၊ ဖြောင့်မတ် တည်ကြည်ခြင်း စသောယောက်ျားကောင်းတို့၏ ဂုဏ်ရည်များ သည် ထိုကဗျာကို ဖတ်သူတို့၏ အတွေးထဲတွင် အစီအရီ ပေါ်ပေါက်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် ‘ယောက်ျား’ ဟူသော စကားလုံးဖြင့် ရည်ညွှန်းအပ် သော အညွှန်းခံဖြစ်သည့် ယောက်ျားတို့၏ ဂုဏ်ရည်များပင်ဖြစ်သည်။ ထိုမျှမက ယောက်ျားကောင်းတို့ကို လေးစားဂုဏ်ယူသော ယောက်ျားကောင်းတို့၏ အမူအရာကို အကြောင်းပြု၍ တက်ကြွ နိုးကြားသော ခံစားမှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လာမည် ဖြစ်ပါ သည်။ ယင်းတို့သည်ပင် ‘ယောက်ျား’ ၏ ဂယက်အနက်များ ဖြစ်ပါသည်။

စာထဲပေထဲတွင် ဂယက်အနက်ထွက်သော စကားလုံးသည် နေ့စဉ်သုံးစကား အဖြစ် သုံးသည့်အခါ ဂယက်အနက် ထွက်ချင်မှ ထွက်ပါလိမ့်မည်။ ဆရာမင်းသုဝဏ် ၏ ‘ပျဉ်းမငုတ်တို’ မှ ‘လေပြည်ထဲတွင် ငယ်ရုပ်ဆင်သည်၊ အသင်ယောက်ျား ကောင်း တကား’ ဟူသောအဖွဲ့မှ ‘ယောက်ျား’ သည် ရှေ့မှာ ဖော်ပြခဲ့သော ကဗျာအဖွဲ့ကဲ့သို့ပင် ဂယက်အနက်ထွက်ပါသည်။ သို့သော် အပ်ချုပ်ဆိုင် တစ်ဆိုင်တွင် ဆွဲချိတ်ထားသော ‘ယောက်ျားဝတ်အင်္ကျီ ချုပ်သည်’ ဟူသော ဆိုင်းဘုတ် ‘ယောက်ျား’ မှာမူ မည်သည့် ဂယက်အနက်မျှ ထွက်မည် မဟုတ်ကြောင်း နှိုင်းယှဉ် သိနိုင်ပါသည်။

ဘာသာစကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသော ပညာရှင်များက ဂယက်အနက်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို အသေးစိတ် စူးစမ်းလေ့လာကြသည်။ သွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ခုမှာ ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အညွှန်းခံ၏ ဂုဏ်ရည်များ ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းဂုဏ်ရည်များသည် ခေတ်အရ၊ ယဉ်ကျေးမှုအရ၊ ပုဂ္ဂိုလ်အရ ကွဲပြားမှုများ ရှိနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ခေတ်တစ်ခေတ်တွင် ဂယက်အနက်အဖြစ် ပေါ်ထွက်နေသော အညွှန်းခံ ၏ ဂုဏ်ရည်များသည် နောက်ခေတ်တစ်ခေတ်တွင် ပြောင်းလဲသွားခြင်းမျိုး ရှိသည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် ‘မိန်းမ’ ဟူသော စကားလုံး၏ ဂယက်အနက်ကို လွန်ခဲ့သော နှစ်တစ်ရာခန့်က ဖော်ပြရာ၌ ‘ဘောင်းဘီမဝတ်ခြင်း’ ဟူသော အချက်တစ်ချက် ပါဝင်သည်ဟု ဆိုသည်။ အကြောင်းမှာ ထိုခေတ်က အင်္ဂလိပ်အမျိုးသမီးများ ဘောင်းဘီမဝတ်ကြသေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ အင်္ဂလိပ်အမျိုး သမီးများ ဘောင်းဘီဝတ်နေကြပါပြီ။ ယခုခေတ်တွင် ထိုဂယက်အနက် မပေါ်ထွက်

တော့ပါ။

‘အတောင်နှစ်ဆယ်ဝတ်’၊ ‘သုံးတောင်ဝတ်’ ဟူသော စကားများသည် ရှေးမြန်မာယောက်ျား မိန်းမတို့၏ ဂုဏ်ရည်ကို ဖော်ညွှန်းသော ဂယက်အနက်များဖြစ် သည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ‘သုံးထောင်ဝတ်’ သည် မြန်မာအမျိုးသမီးများ၏ ဂုဏ်ရည် တစ်ခုအဖြစ် တည်ထားနေသေးသော်လည်း ‘အတောင် နှစ်ဆယ်ဝတ်’ မှာမူ ယခု ခေတ်ယောက်ျားများ၏ ဂုဏ်ရည် မဟုတ်တော့ပါ။ ဂယက်အနက်လည်း မပေါ်ထွက် တော့ပါ။

‘ယောက်ျား’ ဟူသော စကားလုံး၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဂုဏ်ရည်များကို ဖော်ပြ သော ဂယက်အနက်များသည်လည်း ခေတ်အလျောက် ပြောင်းလဲနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ‘အာဂယောက်ျား၊ ငါတကား’ မှ ‘ယောက်ျား’ သည် ယောက်ျားပီသသူ၏ သွင်ပြင်မူရာများကို အတွေးထဲမှာ ပေါ်လာအောင် ဖန်တီးနိုင်စွမ်း ရှိပါသည်။ ထိုကဗျာသည် ရှေးခေတ်နှင့်ဆိုင်သော ကဗျာဖြစ်လျှင် ပေါ်ထွက်လာသည့် ယောက်ျား၏ သွင်ပြင်မူရာသည် သျှောင်ထုံး ထုံးပြီး ပုဆိုးခါးတောင်းကျိုက်ကာ ထိုးကွင်းမင်ကြောင်များ ထိုးထားသော ရှေးခေတ် ယောက်ျားတစ်ယောက်၏ သွင်ပြင်မူရာမျိုး ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ယခုခေတ်နှင့်ဆိုင်သော ကဗျာဖြစ်လျှင်မူ ထို သွင်ပြင်မူရာမျိုး ပေါ်ထွက်မလာတော့ပါ။ ရုပ်အင်္ကျီလည်ကတုံးနှင့် တိုက်ပုံအင်္ကျီနှင့် သပ်ရပ်စွာ ဝတ်ဆင်ထားသော ယောက်ျားတစ်ယောက်၏ သွင်ပြင်မူရာမျိုး (သို့မဟုတ်) စစ်ဝတ်စုံ ဝတ်ထားသော တပ်မတော်သားတစ်ယောက်၏ သွင်ပြင်မူရာမျိုး ဖြစ်ပါလိမ့် မည်။ ခေတ်ကာလအလျောက် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဂုဏ်ရည်များ ပြောင်းလဲသွားသည့် နည်းတူဂယက်အနက်လည်း ပြောင်းလဲသွားပါသည်။ (ယောက်ျားကောင်း တစ်ယောက်တွင် ရှိအပ်သော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဂုဏ်ရည်များမှာမူ ပြောင်းလဲ မသွားသေးပါ။)

ယဉ်ကျေးမှုအရလည်း အဆိုပါဂုဏ်ရည်များ ကွဲပြားမှုရှိနိုင်ပါသည်။ ရှေး ခေတ်စာပေများတွင် တွေ့ရသော ‘သူရဲကောင်း’ ဟူသော စကားလုံးသည် မြန်မာများအဖို့ မောက်တိုမောက်ရူဗာလီကွေးများ ဆင်ယင်ထားပြီး ဓားကိုင်ထားသော ‘ဘုရင့်နောင်’၊ ‘အလောင်းဘုရား’၊ ‘ဗန္ဓုလ’ စသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သွင်ပြင်မူရာများ ကို မြင်ယောင်လာစေနိုင်ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်များအဖို့ သံချပ်အင်္ကျီဝတ်၊ သံခေါင်းစွပ်ကို

မျက်နှာအကျစွပ်ပြီး လုံကြီးများ ကိုင်ထားသူများ၏ သွင်ပြင်မူရာများကို မြင်ယောင်လာစေနိုင်ပါသည်။ ဆရာကြီး ဒဂုန်ရွှေများ ဘာသာပြန်သော မုဆိုးကြီး အလန်ကွာတာမိန်း ပါဝင်သည့် ဝတ္ထုများအရ အာဖရိကတိုက်သားများအဖို့ ဆိုလျှင်မူ မျက်နှာမှာ ဆေးနီဆေးဝါတွေ လိမ်း၊ ခေါင်းမှာ ငှက်မွေးတွေစိုက်ပြီး လှံရှည်ကြီး ကိုင်ထားသော ကြောက်စရာပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများကို မြင်ယောင်လာမည် မလွဲပါ။

ပုဂ္ဂိုလ်အရလည်း ဂုဏ်ရည်များ ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ မဟာဇနကပျို့မှ ‘အစမထင်၊ ဆုံးမမြင်သည်၊ ယဉ်ရှင်နက်ကျယ်၊ ပင်လယ်ရက်သဲ၊ လှိုင်းမထဲ၌’ ဟူသော အဖွဲ့မှ ‘ပင်လယ်’ ဟူသော စကားလုံး၏ အနက်ရိုးမှာ ‘ဆားငန်ရေပြင်ကျယ်ကြီး’ ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ထိုအဖွဲ့ကို ဖတ်မိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို လိုက်၍ ပင်လယ်၏ ဂုဏ်ရည်အမျိုးမျိုး ပေါ်ထွက်လာနိုင်ပါသည်။ ကဗျာဆရာ၊ ပန်းချီဆရာ အနုပညာရှင်များအဖို့ ‘ပင်လယ်’ ဟု ကြားလိုက်သည်နှင့် သာယာကြည်နူးဖွယ် သဘာဝရှုခင်းအဖြစ် မြင်ယောင်လာနိုင်ပါသည်။ သင်္ဘောသားတစ်ဦးအဖို့မူ ပျင်းရိငြီးငွေ့ဖွယ် ရက်ပေါင်းများစွာ သွားလာနေရသော နေရာအဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ မိမိကို ချမ်းသာကြွယ်ဝအောင် ဖန်တီးလာနေသော မိတ်ဆွေကောင်းအဖြစ်လည်းကောင်း၊ အတွေးထဲမှာ ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ရေနင့် မနီးစပ်သော ကုန်းခေါင်ခေါင်မှာ နေသူတစ်ဦးအဖို့မူ ‘ပင်လယ်’ ဟု ဆိုလိုက်သည်နှင့် ရေနစ်သေနိုင်သော၊ ဘေးအန္တရာယ်များသော နေရာအဖြစ် မြင်ယောင်လာနိုင်ပါသည်။

အနက်ရိုး၏ နောက်က ခံစားမှုများ ဂယက်ရိုက်၍ ပေါ်လာခြင်းမှာလည်း ဂယက်အနက်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ လူအများ၏ ခံစားမှုကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်စွမ်းရှိသော စကားလုံးများတွင် ‘အမေ’ ကဲ့သို့ စကားလုံးမျိုး အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ‘အမေ’ ဟူသော စကားလုံးကို ကြားလိုက်ရသည်နှင့် မိမိ၏ မိခင်ကို ချစ်ခင်လေးစားသော ခံစားမှု၊ မှီခိုအားထားသော ခံစားမှုများ နိုးကြားလာတတ်ပါသည်။ ‘အမေ’ ဟူသော စကားလုံးဖြင့် ရည်ညွှန်းအပ်သော မိခင်များနှင့် ပတ်သက်၍ ပေါ်ပေါက်နိုးကြားတတ်သည့် ခံစားမှုများသည် ‘အမေ’ ဆိုသော စကားလုံးကိုပါ ရိုက်ခတ်နေသည့်အလျောက် ထိုစကားလုံးနောက်တွင် အဆိုပါ ခံစားမှုများ ကပ်ပါလာကာ ဂယက်အနက် ထင်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤသဘောနှင့်အညီ နောက်ကွယ်တွင် ခံစားမှုများ ယှဉ်တွဲနေသည့်

စကားလုံးများ နေ့စဉ်သုံး စကားနယ်ပယ်ထဲ၌ အများအပြားရှိသည်။ ‘ဘုရား’ ဟူသော စကားလုံး၏နောက်ကွယ်တွင် ကြည်ညို၊ လေးမြတ်သော ခံစားမှု၊ ‘ပုဂံ’ ဟူသော စကားလုံး၏ နောက်ကွယ်တွင် ဂုဏ်ယူ မြတ်နိုးသော ခံစားမှု၊ ‘မြေ’ ဟူသော စကားလုံး၏နောက်ကွယ်တွင် ဘေးအန္တရာယ်ကို ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့သောခံစားမှု၊ ‘ခွေးသေကောင်ပုပ်’ ဟူသော စကားလုံး၏ နောက်ကွယ်တွင် စက်ဆုပ်ရွံရှာသော ခံစားမှုများ အသီးသီး ထင်ဟပ်နေသည်မှာ အထင်အရှားပင်ဖြစ်သည်။ ထိုစကားလုံးများကို ဖတ်လိုက်၊ ကြားလိုက်ရသည်နှင့် အဆိုပါခံစားမှုများသည် ဂယက်အနက်အဖြစ် ဖတ်သူ ကြားသူ၏ စိတ်ထဲတွင် ပေါ်ပေါက်လာလေ့ရှိပါသည်။ ထိုစကားလုံးမျိုးတို့ကို စာထဲ ပေထဲတွင် ထည့်သုံးသောအခါတွင်ကား အတူယှဉ်တွဲသုံးသော အခြားစကားလုံးများနှင့် ဆက်စပ်ကာ ဂယက်အနက် ပိုမိုအားကောင်းလာတတ်သည့် သဘော ရှိပါသည်။

‘အစွယ်ကျိုးသောမြေ’ ဟူသော စကားတွင် ‘အစွယ်ကျိုး’ သည် အထူးအထွေ ဂယက်အနက် မထင်သော်လည်း မောင်းထောင်ဦးကျော်လှက မိမိ၏ ဇရာဒုက္ခကို ‘အရွယ်မှာ အစွယ်ကျိုးပြီမို့၊ တွယ်ကိုးရန် မပေါ်ဘူး’ ဟု ဖွဲ့လိုက်သော အခါ အစွယ်တဝင့်ဖြင့် လျှမ်းလျှမ်းတောက်ခဲ့ရာမှ ဇရာကြောင့် အစွယ်ကျိုးသွားရသည့် အဖြစ်ကို သတိရပြီး ကရုဏာသက်သော ဝမ်းနည်းကြေကွဲသော ခံစားမှုများ ပေါ်လာနိုင်သည်။ ဝတ္ထု၊ ကဗျာ စတည့် ရသစာပေများတွင် စာရေးသူ၏ခံစားမှုကို အားပြုရေးဖွဲ့သည့်အလျောက် ခံစားမှု ထင်ဟပ်နေသော စကားလုံးများသည် ဂယက်အနက်များ ထွက်နေမည်သာ ဖြစ်သည်။

အညွှန်းခံတို့၏ လူမှုအခြေအနေများ ထင်ဟပ်နေခြင်းသည်လည်း ဂယက်အနက်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဦးသိန်းဖေမြင့်၏ အညာဒေသ ဝတ္ထုများတွင် ‘အညာလေ’ ပါသည်ဟူသော ဝေဖန်ချက်နှင့်အညီ ‘ငါ့လင်နှင့်ငါ့ငွေ’ ဝတ္ထုမှ အရီးစိမ်း၏ ‘အကျွန် ခဏခဏ အောက်မေ့ပြီး နေတာပါ’၊ ‘အမှင်းများ စားသွားပါဦး’ ဟူသော စကားများက အညာဒေသ အငွေအသက်ကို ဂယက်အနက်အဖြစ် ထင်ဟပ်ပြလျက်ရှိပါသည်။ အလားတူပင် သာဓကအားဖြင့် ဖိုးကျော့၏ ရခိုင်နောက်ခံဝတ္ထုများမှ ရခိုင်ဒေသ စကားအသုံးများ၊ သိန်းသန်းထွန်း၏ ‘ဘယ်ပန်းချီရေးလို့မမီ’ ဝတ္ထုမှ အင်းလေးဒေသစကားအသုံးများသည် သက်ဆိုင်ရာအညွှန်းခံ (ဇာတ်ဆောင်) တိုင်းရင်းသားများ၏ လူမှုဝန်းကျင် အငွေအသက်ကို ဂယက်အနက်များအဖြစ်

ထင်ဟပ်ပြလျက်ရှိပါသည်။

မူလကတည်းက ဂယက်အနက်များ ထင်ဟပ်နေသော စကားလုံးများကို စာထဲပေထဲတွင် သုံးလိုက်သောအခါ ဂယက်အနက် အားကောင်းလာခြင်းမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ မူလက ဂယက်အနက် မထင်သော်လည်း စာရေးသူက နေရာတကျ သုံးတတ်ခြင်းကြောင့် စာထဲပေထဲတွင် ဂယက်အနက် ထင်လာခြင်းမျိုးလည်း ရှိပါသည်။

ဂယက်အနက်၏ သွင်ပြင် လက္ခဏာများကို ခွဲခြားပြခြင်းမှာ ထိုလက္ခဏာ များ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုမရောနှောဘဲ သီးသန့် ကွဲပြားနေသည်ဟု ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။ အနက်ရိုးကို အကြောင်းပြု၍ ဂယက်ရိုက်လာသော ဂယက်အနက်များတွင် အညွှန်းခံ ၏ ဂုဏ်ရည်များကို သတိရသော အတွေးများ၊ အညွှန်းခံနှင့် ပတ်သက်၍ ပေါ်ပေါက် လာသော ခံစားမှုများ၊ အညွှန်းခံ၏ လူမှုရေးအခြေအနေများ အားလုံးရောယှက်၍ လည်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ဆရာဇော်ဂျီ၏ ‘ရှေးခေတ်ပုဂံပြည်’ မှ သူရဲကောင်း စစ်သည်၏ စကားဖြစ်သော ‘ပုဂံမှာမွေး၊ ပုဂံသွေးမို့’ ဟူသော အဖွဲ့သည် ပုဂံနေ ပြည်တော်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများ၊ ကြီးကျယ်ခမ်းနားမှုများကို စာဖတ်သူ၏ အတွေး ထဲတွင် ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်ရုံသာမက ဂုဏ်ယူ လေးစားသော အားရတက်ကြွသော ခံစားမှုကိုလည်း နှိုးဆော်ပေးနိုင်သည့်အပြင် ရှေးပုဂံခေတ်၏ လူမှုဝန်းကျင် အငွေ့အသက်ကိုပါ ထင်ဟပ်လာစေနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် ‘ပုဂံမှာမွေး ပုဂံ သွေးမို့’ ဟူသော စာပေသုံးစကားမှ ပေါ်ထွက်လာသော ဂယက်အနက်များပင် ဖြစ်ပါသည်။

(မိန်းမ ယောက်ျား ထိုစကား၊ ၆၃)

語句解説

- ဂယက် *n.* こだま, 反響. ※ ဂယက် ရိုက်- *v.* 動詞「反響する」.
- အနက်-ရိုး ※ 名詞 အနက်+動詞 ရိုးからなる複合名詞.
- ထနောင်း *n.* ※ マメ科. 学名 *Acacia leucophloea*. 和訳見当たらず.
- ကူခွဲ- *v.* クークーと鳴く.
- အညွှန်းခံ ※ အV+ခံ-で動詞「Vされる」. 名詞としては「Vされるもの」.
- အာဂ *n.* 尋常でない, 目立った. (< Pali. *agga*)

မူရာ = အမူအရာ *n.*

မင်းသုဝဏ် (1909–2004) 詩人の名. ခေတ်စမ်းစာပေ (時代の好みを探る文学) 運動のリーダーの一人.

အတောင်-နှစ်ဆယ်၊ သုံးတောင် これらの တောင်は長さの単位で，(၁)-တောင်はだいたい 45.72cm.

သျှောင်ထုံး ထုံး- /yaun_doun: t^hou:n:-/ *n+v.* 鬚を結う.

ထိုး^(^)ကွင်း၊ မင်ကြောင် *n.* いずれも「入墨」.

လည်-[^]ကာတုံး *n.* 詰襟.

မောက်တို၊ မောက်ရူ *n.* 王朝期の将兵がかぶった兜. 後者は前者より長い頂角を持つ.

ဗာလီ[^]ကျေး = ဗာလည်[^]ကျေး *n.* 鎧の首当て.

ဘုရင့်နောင် (1517–81) タウングー朝の王. (在位 1551–81)

အလောင်းဘုရား (1711–60) コンバウン朝の創始者. (在位 1752–60)

(မဟာ)ဗန္ဓုလ (1782–1825) 第1次英緬戦争のビルマ軍総司令官. (任期 1821–25)

မြင်ယောင်- *v.* 目に浮かぶようである.

သံ[^]ခေါင်းစွပ် *n.* (西洋の頭部を覆う形の) 兜.

မျက်နှာ-အကျ *n.* 《様態》 顔を隠して. ※「顔+落ち」→ (兜が) 顔 (まで) 落ちる. N အV は N+V から様態の派生名詞を作る手段の一つ.

ဒဂုန် ရွှေမျှား (1895–1982) 小説家の名. 翻訳・翻案小説を多くものした.

မုဆိုးကြီး အလန်ကွာတာမိန်း 探検家 Allan Quartermain. ※イギリスの小説家 Rider Haggard の『ソロモン王の洞窟』およびその続編群の主人公.

တွင်းသင်းမင်းကြီး = တွင်းသင်းတိုင်းဝန် မဟာစည်သူ (1726–?) コンバウン朝後期, ဘိုးတော်ဘုရား王 (1784–1824) 治世の大臣, 詩人.

မဟာနေက(ဇာတ်) ဇာတ်က (本生譚) 第 539 譚で, 十大本生譚 ဇာတ်ကြီး ဆယ်ဘွဲ့の一つ.

ပျို့ *n.* 仏典叙事詩. 「仏教經典に出ている仏陀の故事来歴, 本生話などから啓蒙的な話を抜粋して, ビルマ語の韻律にのせ, 美しく修飾して読んだもの」(ウー・ペーマウンティン『ビルマ文学史』大野徹監訳 p.59) ※ မဟာနေကပျို့は တွင်းသင်းမင်းကြီးが 1806 年に作った ပျို့で, 最も優れたものとされる.

မောင်းထောင် ဦးကျော်လှ (1841–1921) 操り人形師で, 操り人形歌 သံချိုの作者としても知られる.

တဝင့်ဝင့် *n.* 《様態》

ရသစာပေ *n.* 美的な欲求に応える文学.

ဦးသိန်းဖေမြင့် (1914–1978) ミャンマー独立運動の先駆者で、ビルマ共産党書記長や大臣、国会議員などを歴任。独立後はジャーナリストに転じる。作家としても著名。

အမှင်း n. (幼児語) = ဝမ်း

ဖိုးကျော့ (1940–) ラカイン州出身の作家。

သိန်းသန်းထွန်း (1932–) 作家の名。 ※エーヤーワディー管区 ဧရာဝတီတိုင်း ဣေဂျီ-ဂျီ-ဂျီ ရေကြည်မြို့နယ် の生まれだが、現在ではシャン州 ရှမ်းပြည်နယ် の首都タウンジー တောင်ကြီး に移り住んで執筆活動を行なっている。

(ဆရာ) ဇော်ဂျီ (1907–1990) 詩人，学者。 ခေတ်စမ်းစာပေ 運動のリーダーの一人。

နေပြည်တော် n. 都，首都。 ※つまり、現在のミャンマーの首都は「首都」という名前ということになる。

作文してみよう

...တစ်ခုနှင့် တစ်ခု etc. 「互いに」 (pp.43, 48)

- 例 : • ငွေစက္ကူများ မှီတက်၍ တစ်ရွက်နှင့် တစ်ရွက် ကပ်နေသည်။
- အကြောင်းအရာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အဆက်အစပ် မရှိလျှင် နားလည်ရခက်သည်။

V-မည် မဟုတ် 「V しないだろう」 (p.44)

- 例 : • မကြိုးစားလျှင် အောင်မြင်မည် မဟုတ်။
- သူသည် ကပ်စေးနဲသူ ဖြစ်သည့်အတွက် အလှူခံသော်လည်း ရမည် မဟုတ်။

၉။ ဒေသဟန် လူမှုဟန်

မြန်မာတွေအားလုံး မြန်မာစကားပြောသည် ဆိုသော်လည်း အားလုံး တစ်ပုံတည်း တစ်ထပ်တည်း ပြောခြင်းမဟုတ်ပါ။ ယခင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့် အတိုင်း လူတစ်ဦးချင်း၏ ပုဂ္ဂလိကသေသအရ ဟန်ကွဲပြားသည့် နည်းတူ နေထိုင်ရာ ပထဝီဝင် ဒေသအရလည်း ဟန်ကွဲပြားပါသည်။

မြန်မာစကားပြောသူချင်း ဖြစ်သော်လည်း ‘အိမ်ပြန်မယ်’ (အိမ်ပြန်မယ်) ဟု ပြောလျှင် ထားဝယ်ဘက်က ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ ‘ဇာလား ဖို့လဲကိုး’ (ဘယ် သွားမလို့လဲအစ်ကို) ဟု ပြောလျှင် ရခိုင်ဘက်ကဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ ‘ဆေး ဆွားမယ်’ (ဈေးသွားမယ်) ဟု ပြောလျှင် အင်းလေးဒေသမှ ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ နေထိုင်ရာဒေသမှာ သုံးသော အသွင်ကွဲ မြန်မာစကား (ဒေသိယစကား) ကို လိုက်၍ ပြောဟန် ဆိုဟန် ကွဲပြားသွားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သိသာရုံ သာဓကဆောင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နေထိုင်ရာ ပထဝီဝင်ဒေသအလျောက် အသွင်ကွဲသွားသော စကားကို ဒေသဒေသိယစကား (regional dialect) ဟု ခေါ်ပါသည်။ အသံထွက်ချင်း သိသိသာသာ ကွဲပါသည်။ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းများလည်း ကွဲပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရခိုင်၊ ထားဝယ်၊ မြိတ်၊ တောင်ရိုး၊ အင်းသား၊ ဓနု၊ ယော တို့သည် ဒေသအလျောက် သိသိသာသာ အသွင်ကွဲသော မြန်မာဒေသိယ စကားများ ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်း အရာ တစ်မျိုးတည်းကို ထိုဒေသိယစကားများဖြင့် ပြောလျှင် တစ်ယောက်တစ်မျိုး စီပြောပုံချင်း ကွဲပြားသည့်အတွက် ဟန်လည်း ကွဲပြားပါသည်။ ‘ဒေသိယဟန်’ ဟု ခေါ်နိုင်မည် ထင်ပါသည်။

ဖော်ပြပါ ဒေသိယစကားများလောက် သိသိသာသာ မကွဲပြားစေကာမူ နေရာဒေသ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အသံထွက်ချင်း၊ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းချင်း ကွဲပြားမှုများ ရှိတတ်ပါသည်။ နတ္တလင်းဘက်က မိတ်ဆွေအချို့က ‘ပိုက်ဆံ မရှိဘူး’ ဟု ပြောရာ တွင် သူတို့အသံထွက်အရ ‘ပိုက်ဆပ်’ ဟု ပြောလေ့ရှိသည်။ ကျွန်တော်တို့ပြောသော ‘ဝဆွဲနသတ်သံ’ (ဝန်) ကို မြင်းခြံပုဏ္ဏားဘက်က မိတ်ဆွေများက ‘ဝဆွဲ ငသတ်သံ’ (ဝင်) ဖြင့် ပြောလေ့ရှိသည်။ ကျွန်တော်တို့ ပြောသော (ဝင်) သံကိုမူ သူတို့က

(-န်) သံဖြင့် ပြောလေ့ရှိသည်။ ‘ကိုသက်လွင်’ ဆိုသော နာမည်ကို သူတို့က ‘ကိုသက်လွန်’ ဟု ခေါ်သည်။ (မေးခွန်း) ကိုကျတော့ ‘မေးဂွင်း’ ဟု အသံထွက်သည်။ တစ်ခါက ‘မုံရွေးဆရာတော်သွန်းသော မေတ္တာစာ’ ဟု ခေါင်းစဉ်တစ်ခုကို တွေ့ရ၍ ရုတ်တရက် အဓိပ္ပာယ် မပေါက်ဘဲ ဖြစ်နေသည်။ နောက်မှ သတိရပြီး ‘မုံရွေးဆရာတော်သွင်းသော မေတ္တာစာ’ ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်မည်ဟု သဘောပေါက်သွားသည်။ ရိုးရိုးစကား ပြောရာတွင်သာမက သီချင်းဆိုရာ စာရွတ်ရာ၌ပင် ထိုအသံထွက် စွဲမြဲကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ‘တောင်တော်ရွှေပုပ္ပား’ သီချင်းကိုဆိုသော အဆိုတော်က ‘စိမ့်စမ်းရေတံခွန် ကိုးဆယ့်ကိုးနဲ့’ ဟု ဆိုရာတွင် ‘စိမ့်စမ်းရေဒဂွင်’ ဟု ပီပီသသ ဆိုသွားသည်။ ပညာရှင်ဆရာကြီးတစ်ဦးက အခမ်းအနားတစ်ခုတွင် ‘သဒ္ဒာသုခိဘဝန္တုတေ’ ဟု ပါဠိဂါထာ ရွတ်ဆိုရာ၌ပင် ‘ဘဝင်းတုတေ’ ဟု ပီပီသသ ရွတ်ဆိုသွားသည်။ ဒေသအလျောက် စွဲမြဲနေသော ပြောဟန်ဖြစ်သည် ဟု ဆိုရပါလိမ့်မည်။

ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်း ကွဲပြားမှုများလည်း တွေ့ရပါသည်။ မော်လမြိုင်ဘက်က ဦးလေးတစ်ယောက်က ‘ရန်ကုန်မှာ ဘုံပြတ်တွေ မတွေ့တော့ဘူး’ ဟု ပြောသည်ကို မြင်းလည်းတွေ မတွေ့တော့ဘူးဟု နားလည်လိုက်ရသည်။ အညာဘက်က တပည့်တစ်ယောက်က သူ့အင်္ကျီ ဟောင်းနေပြီဟု ပြောရာ တွင် ‘ကျွန်တော့်အင်္ကျီအိုနေပြီ’ ဟု ပြောသည်။ ‘မြောင်းဆန်နေတာပဲ’ ဟူသော အသုံးမျိုးကို ပုသိမ်ဘက်က ‘မြောင်းသတ်နေတာပဲ’ ဟု ပြောလေ့ရှိကြသည်။

ဒေသိယစကားများသုံးပြီး ဒေသိယဟန်ဖြင့် ရေးဖွဲ့သော စာပေအရေးအဖွဲ့များကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ‘မိုးမဝါဘဲ ကြာလေပြီ၊ မိုးကီးလေကီးလာလေပြီ၊ မိုးမိုး ဝါလိုက်ပါတော့မိုး’ ဟူ၍ ထားဝယ် ဒေသိယဟန်ဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသော ထားဝယ်ဒိန်းသံ၊ ‘ဖခင်ရင်သွီး၊ အမိမိုးကေ၊ သမီးလှယေ’ ဟူ၍ ရခိုင်ဒေသိယဟန်ဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသော ပုခက်လွဲတေးသံ၊ ‘မြေနန်းစံဆွေအီကုတ်၊ ဆူးပုပ်နရော၊ သိကြားမင်း မနေနိန်၊ စွန်းကိန်လို့ ဆင်း (မြေနန်းစံ ဆွေအီကုတ်၊ ဆူးပုပ်နဲ့ရော၊ သိကြားမင်း မနေနိုင်၊ ဇွန်းကိုင်လို့ ဆင်း) ဟူ၍ အီကုတ် (နွားချေးပိုး) ဟင်းအကြောင်းဖွဲ့သော တောင်ရိုး ဓနု ကျေးလက်တေး၊ ‘ငယ်တော့ခါ ချိုတစ်ပူးနဲ့ ကြီးသော့ခါ ချိုမပါ’ ဟူ၍ ‘ကောင်းကင်က လ’ ကို စကားထာဝှက်သော အင်းလေးတိုက်တေး စသည်ဖြင့် ဒေသိယဟန်ပါသော ကဗျာများကို သာဓကအဖြစ် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဦးသိန်ဖေမြင့်၏ ဝတ္ထုများကို ‘အညာလေ’ ပါသည်ဟူ၍ ဖော်ညွှန်းခြင်းမှာ အညာ

ဒေသ အငွေ့အသက် ထင်ဟပ်နေသော စကားအသုံးအနှုန်းများကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သိန်းသန်းထွန်း၏ ထင်ရှားသော ‘ဘယ်ပန်းချီ ရေးလို့မမီ’ ဝတ္ထုတွင် အင်းလေး ဒေသိယဟန် အပြည့်အဝ တွေ့ရပါသည်။ ထို့အတူ ဖိုးကျော့၏ ရခိုင်ဒေသ နောက်ခံ ဝတ္ထုအချို့တွင် ရခိုင်ဒေသိယဟန်ဖြင့် ပြောကြဆိုကြပုံများအတိုင်း ရေးဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အသံထွက်နှင့် ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်းတို့မှာ သိသာသော သွင်ပြင် လက္ခဏာများ ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသအလိုက်ကွဲသော ဒေသိယစကားများတွင် လေယူ လေသိမ်းလည်း ကွဲတတ်ပါသည်။ မော်လမြိုင်ဘက်က အသိအကျွမ်းများ၏ ပြောပုံ ဆိုပုံကို နားထောင်ကြည့်သောအခါ ‘ငါရုံ’ ကို ‘ငါးရ’ ဟု နှာသံမပါဘဲ ပြောပုံမျိုး၊ ‘ကိုလှမြင့်’ ကို ‘ကိုလှမြစ်’ ဟု နှာသံကိုရပ်သံ (စ-သတ်သံကွဲသို့အသံ) နှင့် ပြောင်း ပြောပုံမျိုး ကြားရသည့်အပြင် လေယူလေသိမ်းမှာလည်း လေးလေးပင်ပင် ရှိပါသည်။ ‘ကိုအံ့’ ကို မော်လမြိုင်သံဖြင့် ‘ကိုအ’ ဟု ခေါ်မိသဖြင့် ကာယကံရှင် ကသိကအောက် ဖြစ်သွားရပုံမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ ထို့ပြင် ‘ကိုမြသန်း’ ဟူသော နာမည်မျိုးတွင် ‘မြ’ ကို တော်တော်ဖိပြီး ပြောပုံမျိုး ကြားရတတ်ပါသည်။ ပြောဟန် ထူးခြားချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

ဆရာသော်တာဆွေ၏ ဟာသဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ကို သတိရမိပါသည်။ ဝတ္ထု ခေါင်းစဉ်က ‘မောင့်ကျက်သရေ’ ဟု ထင်ပါသည်။ ထားဝယ်ဘက်က မိုင်းသူဌေး ကြီး၏ သမီးနှင့် ရင်းနှီးလာပြီး မိမိ မမြင်ဖူးသေးသော သူဌေးကြီးကို ယောက္ခမ တော်ရမည့်ဆဲဆဲတွင် မိမိကို အလုပ်ခန့်မည့် ရခိုင်ဘက်က အရာရှိကြီးနှင့်လည်း ပြဿနာတစ်ခု ရှိနေချိန် ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ယောက်၏ ပြောဟန်ဆိုဟန်ကို ရခိုင်သံလား၊ ထားဝယ်သံလား သတိမမူမိဘဲ လူမှားပြီး ဆက်ဆံမိသဖြင့် ချောက်ကျရပုံကို ရေးဖွဲ့ ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသိယစကား နောက်တစ်မျိုး ရှိပါသေးသည်။ လူမှုအဆင့်အတန်းအရ ကွဲပြားသော လူမှုဒေသိယစကား (social dialect) ဖြစ်သည်။ မင်းစိုးရာဇာ သုံးဟန်၊ ရဟန်းသံဃာ သုံးဟန်၊ ခေတ်ပညာတတ် သုံးဟန်၊ လက်လုပ်လက်စား သုံးဟန် စသည်ဖြင့် ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ ‘ဆွမ်းဘုဉ်းပေးသည်’ ‘ပွဲတော်တည်သည်’ ‘ထမင်းစားသည်’ စသည့်နေ့စဉ်သုံးစကားများမှာပင် ဟန်ချင်းကွဲပြားသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ‘ခင်ဗျားရဲ့ achievement ကို congratulation လုပ်ပါတယ်’ ဟူ၍

အင်္ဂလိပ်စကား ညှပ်ပြောဟန်မျိုး ခေတ်ပညာတတ်များ၏ နှုတ်ဖျားက ထွက်လာ တတ်ပါသည်။ ‘တင်ပြပါသည်’ ‘လမ်းညွှန်မှု ခံယူပါသည်’ ‘ညွှန်ကြားလိုက်သည်’ ‘အမိန့်အရ’ စသောဟန်များကို အစိုးရဌာနများ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဟန်အဖြစ် အများ အကျွမ်းတဝင် ဖြစ်နေပါပြီ။

စာရေးဆရာ၏ လူမှုအဆင့်အတန်းက အမှတ်မထင် ဩဇာ သက်ရောက်သွား ပြီး အခြေအနေနှင့် ပြောဟန် မကိုက်ညီဘဲ ဖြစ်သွားတတ်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ ပညာတတ် စာရေးဆရာတစ်ဦး၏ ထင်ရှားသော ဝတ္ထုကြီးတစ်ပုဒ်တွင် ပညာမတတ် သော တောသူအမျိုးသမီးကြီးက သူ့ခင်ပွန်း အမျိုးသားကြီးအား ‘မုန့်ပျားသလက် နဲ့ မုန့်ပျစ်စလက် ဘယ်ဟာမှန်တယ် ဆိုတာ အဘိဓာန်ကိုင်ပြီး ငြင်းချင်လို့လား’ ဟု ရန်ထောင်ပုံကို တွေ့ရဖူးပါသည်။ ထိုအမျိုးသမီးကြီးနှင့် အမျိုးသားကြီးတို့မှာ အဘိဓာန်နှင့် တော်တော် အလှမ်းဝေးပါသည်။

နေရာဒေသနှင့် လူမှုအဆင့်အတန်းအရ ကွဲပြားသော ပြောဟန်၊ ရေးဟန်တို့ သည် သက်ဆိုင်ရာ ပြောသူ ရေးသူတို့တွင် စွဲမြဲနေတတ်သော ဟန်များဖြစ်ပါသည်။ စူးစမ်းကြည့်လျှင် စိတ်ဝင်စားစရာများ တွေ့လာမည် မလွဲပါ။

(မိန်းမ ယောက်ျား ထိုစကား၊ ၇၅)

語句解説

- ပုဂ္ဂလဝိသေသ *n.* 個人に特有の (もの). (<Pali. *puggala* + *visesa*)
- ထေးဝယ် မြန်မာ-南部, タニンダーイー管区 တနင်္သာရီတိုင်း の首都. ※英語文 献では Tavoy として知られる.
- မြိတ် /bei?/ タニンダーイー管区南部の都市. ※英語文献では Mergui として知ら れる.
- တောင်ရိုး၊ ခနု *n.* いずれもシャン州 ရှမ်းပြည်နယ် 南部, ピンダヤ郡 ပင်းတယမြို့နယ် を中心とする地域に住む人々.
- အင်းသား *n.* シャン州のインレー အင်းလေး 湖上および周辺に住む人々.
- ယော *n.* マグウェー管区 မကွေးတိုင်း のガンゴー郡 ဂန့်ဂေါမြို့နယ် に住む人々.
- နတ္ထလင်း (နတ်တလင်း) バゴー管区 ပဲကူးတိုင်း 中部にある郡およびその中心都市 の名.
- မြင်းခြံ マンダレー管区 မန္တလေးတိုင်း 西部にある郡およびその中心都市の名.

ပခုက္ကူ မာဂွေး-管区北部にある郡およびその中心都市の名。

ပုပ္ဖား(တောင်) ပုဂံから約 50km 離れたところにある山で、ナッ信仰の聖地。

စိမ့်စိမ့် *n.* 泉。

သဒ္ဓာသုခိဘဝန္တုတေ ※ သဒါသုခိဘဝန္တုတေ 「あなたが常に幸せでありますように」の誤りか？

မော်လမြိုင် ミャンマー南部、モン州 မွန်ပြည်နယ် の首都。 ※英語文献では Moulmein として知られる。

ဘုံပြတ် *n.* (モーラミヤイン方言) 馬車。

ပူသိမ် ဧ-ယာ-ワデイ-管区 ဧရာဝတီတိုင်း の首都。

ပြောင်းဆန်- *v.* 無茶苦茶になる。

ဒိန်းသံ *n.* ထားဝယ် 地方の民謡。

ဖခင်ရင်သွိုး၊ အမိမိုးကေ၊ သမီးလှယေ (ラカイン方言)

= ဖခင်ရင်သွေး၊ အမိမွေးသော၊ သမီးလှသည် ※ ရင်[^]သွေး *n.* 子供。

ပူခက် လွဲ- *n+v.* 揺り籠を揺らす。

မြေနန်း-[^]စံ ※ နန်း *n.* + စံ- *v.* N+V で、「N を V する者・物」という意味の派生名詞を形作ることがよくある。

ဆူးပုတ် *n.* ネムカズラ。マメ科。学名 *Acacia concinna*。

အိကုတ် *n.* 次項の幼虫を指すらしい。

နွားချေးပိုး /*nauʔc^hi:bo:/ n.* スカラベ，フンコロガシ。

ပူး- *v.* くつつく。

တိုက်တေး *n.* 男女が相互に歌いかける歌。

နဝ[^]သံ *n.* 鼻音。 ※この場合は音節末の鼻音。

ရပ်သံ *n.* 音節末の声門閉鎖音。

(ဆရာ)သော်တာဆွေ (1919–1995) ユーモア文学 ဟာသစာပေ の作者として知られる。

မိုင်းချွေးကြီး *n.* 鉾山で儲けた金持ち。

作文してみよう

V-သည့် နည်းတူ 「V するのと同じように」 (p.51)

- 例 : • ချက်ဖြုတ်နည်း မတူသည့် နည်းတူ အရသာလည်း မတူပါ။
- ရေးပုံရေးနည်း မတူသည့် နည်းတူ ပြောပုံပြောနည်းလည်း ခြားနားသည်။

文化編

「文化編」では、以下の2冊のなかからそれぞれ数編ずつを選んで講読する。

- 1) သိပ္ပံမောင်ဝံ (သိပ္ပံကျောင်းသား မောင်မြသွင်)။ မြန်မာစာပေအကြောင်းစာစုများ။ ၂၀၀၇။
- 2) ပါမောက္ခ ဒေါက်တာအောင်ဇော်။ တိုင်းရင်းမွတ်စလင်မ် စာပြုစာဆိုပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များ။ (၂၀၁၁)

1) の著者テイッパン・マウンワ (သိပ္ပံမောင်ဝံ) (1899–1942) は 1930 年代、ミントウーウン、ゾージーとともにビルマ文学界に新しい風を吹き込んだ。今回使用するビルマ文学について書かれた文章は、1928 年から 1930 年までの 2 年間、オックスフォード大学に留学していたテイッパン・マウンワが「テイッパン・チャウンダー・マウンミヤトウイン (大学生マウンミヤトウイン)」の筆名でトゥリヤ新聞に寄稿していたものである。彼はイギリス植民地政府の公務員として留学しており、自分の書きたいことを自由に書いてよい状況にはなかった。そこで、大学生マウンミヤトウインという筆名を使い、留学中ではあったが文章を書き続けていたのである。テキストではこの中から 6 編を選んだ。

2) は土着ムスリムの有名な著述家について書かれたものである。著者のアウンゾー博士はヤンゴン大学ビルマ文学科をはじめ国内各地の大学のビルマ文学科で教鞭をとり、マウービン大学ビルマ文学科の学科長兼教授をつとめたあと定年退職した。退職後はヤンゴン大学ビルマ文学科の博士論文審査に加わっており、審査委員会のメンバーにも任命されている。この本には土着ムスリムの有名な著述家について合計 110 人分が叙述されているが、テキストではこのうち 3 人分のみを選んだ。

本の特徴としては、著述家の作品についてのみならず、当時の政治的・社会的背景との関わりなども述べられていることが挙げられる。書名の通り、本業でなくてもそれなりに著名なものを叙述した人について書かれた本で、すでに亡くなった人のみを描いているのだが、土着のムスリムで政治家や商人等も入れないのか、あるいは存命のこの人も書いたほうがいいのか、など多くの意見をもらっているそうである。ビルマおよび仏教徒ビルマ人も深いかわりを持った土着ムスリムについてこのような形で詳しく述べられた書物はないために、対象を広げて書いてほしいという希望がアウンゾー博士に寄せられている。出版が自由になり、ムスリムだけではなく一般のビルマの人たちにも手

に取ってもらえるようになる日が来ることを望みたい。

(斎藤 紋子)

၁၀။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နိပါတ် (၃)

ဤဆောင်းပါး၌ ယခုခေတ်တွင် ပေါ်ပေါက်ထွန်းကားနေသော မြန်မာစာပေ မှာ တိုးတက်နေသလော၊ ဆုတ်သွားသလောဟု တွေးတောစဉ်းစားရန် ဖြစ်ပေသည်။ ကာလပေါ်စာနှင့် ရှေးစာများတွင် မည်သည့်စာက ကောင်းမွန်သနည်းဟူ၍ မေးလျှင် ရှေးစာများက ယခုကာလပေါ်စာတို့ထက် အဆပေါင်းရာထောင်မက သာပေသည် ဟု လူတိုင်းပင် ဖြေဆိုကြပေလိမ့်မည်။ မည်သည့်နေရာမှာမဆို ရှေးဆိုသောစကား ကို အထွတ်အမြတ်ထားကာ အရေးပေးလေ့ရှိလေသည်။ ဤကဲ့သို့ ရှေးစာများက ယခုကာလစာတို့ထက် သာသည်။ ရှေးခေတ်က ယခုခေတ်ထက် ကောင်းသည်။ ရှေးလူကြီးများက ယခုကာလ လူများထက်တော်သည် စသဖြင့် (ရှေး) ဆိုသော စကားကို အထွတ်အမြတ်ထားကာ သုံးစွဲခြင်းသည် မြန်မာပြည်မှာသာလျှင်မဟုတ်၊ မည်သည့် တိုင်းပြည်မဆို ဤသို့သာ ပြောဆိုရေးသားလေ့ ရှိလေသည်။ မိမိတို့ထက် ရှေးကျသောခေတ်က မိမိတို့ခေတ်ထက် ကောင်းသည်ဟု ဆိုကောင်းဆိုကြပေလိမ့်မည်။ နောင်လာနောက်သားတို့ကလည်း ယခု ကျွန်တော်တို့ခေတ်က ၎င်းတို့ခေတ်ထက် ကောင်းသည်။ ဤကျွန်တော်တို့ခေတ်တွင် ရေးသားထားခဲ့ကြသော စာများက ၎င်းတို့ခေတ်တွင်ပေါ်သော စာတို့ထက် ကောင်းသည်ဟု ဆိုကြမည်မှာ မလွဲအမှန်ပင် ဖြစ်တော့၏။ ယခုခေတ်အတွင်းမှာပင် မနှစ်က ယခုနှစ်ထက်သာသည်ဟူ၍ အများ အားဖြင့် ထင်မှတ်လေ့ရှိပေသည်။ ဤကဲ့သို့ ရှေးအခါကို အလေးပြုကြသည့်အတိုင်း ရှေးစာများက ယခုကာလပေါ်စာတို့ထက် သာသည် ကောင်းသည်ဟူ၍သာ မစုံစမ်း မတွေးတောဘဲ ပြောဆိုနေကြသည်မှာ ဓမ္မတာကဲ့သို့ပင် ဖြစ်နေချေပြီ။

ကာလသီချင်းများမှာ ရှေးသီချင်းကြီးတွေ၏ ခြေဖျားပင်မမှီဟူ၍ အမြဲ ပြောဆိုကြလေသည်။ ရှေးသီချင်းကြီးများကို သီချင်းကြီးဟူ၍ အမည်ပေးထားခြင်း ကပင် ကာလသီချင်းတို့ထက် အမြင်အားဖြင့် သာနေပေ၏။ သို့ရာတွင် ကာလ သီချင်းတို့ကို ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချပြီးလျှင် ရှေးသီချင်းကြီးများကို မိုးလားကဲလား ပြောဆို ရေးသားသူများအနက် မဟာဂီတစာအုပ်တစ်အုပ်ကို ဆုံးအောင်ဖတ်ဖူးသူ အရေ အတွက်ကို အသေအချာ စစ်ဆေးကြည့်ပါလျှင် တစ်ရာတွင် ဆယ်ယောက်ပင် ရှိမည် မဟုတ်ပေ။ ပန်းမြိုင်လယ်၊ ဖော်ကွာဝေး၊ စုံနဲ့သာမြိုင်၊ သီဂီရွှေရောင်၊ ဟောဝန်မြိုင်လမ်း

စသော သီချင်း လေးငါးခြောက်ပုဒ်မျှကိုသာ ဖတ်ဖူး၊ တက်ဘူးကြသူ များ၏။ ၎င်း ဖတ်ဖူးသူတို့အနက် ပန်းမြိုင်လယ် အစရှိသော လူကြိုက်များသည့် သီချင်းတို့၏ အဓိပ္ပာယ် ကျကျနန အသေအချာကို စုံစမ်းလေ့လာသူတို့လည်း အလွန်ရှားပါးပြန် ပေသည်။ မဟာဂီတ တစ်အုပ်နှင့် တစ်အုပ် မတူကြသဖြင့် စာသား တစ်အုပ်နှင့် တစ်အုပ် မတူကြသည်ကိုလည်း စုံစမ်းကြမည်မထင်။ ဤနေရာ၌ ရှေးသီချင်းကြီးများ ကို မကောင်းဟူ၍ ပုတ်ခတ်ရေးသားသည် မဟုတ်ပါ။ ၎င်းတို့ ကောင်းသည်ဆိုရာ ၌ သူတကာက ကောင်းသည်ဆို၍ “သူများယောင်၍ ယောင်ရပါ အမောင် တောင် မှန်း မြောက်မှန်း မသိ” ဆိုဘိသကဲ့သို့ ကောင်းသည်ဟု ရောနှောပြောဆိုခြင်းကို မပြုရန် သတိပေးခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ကျေနပ်အောင် စုံစမ်းနှိုင်းယှဉ် ပြီးမှ ပြောကြားခြင်းကိုကား အပြစ်မဆိုထိုက်ပေ။

အသေအချာ တွေးတောစုံစမ်းမည်ဆိုပါလျှင် ရှေးကရေးခဲ့သောစာတိုင်း ကောင်းရမည်ဟူ၍ မဆိုသာ။ ယခုကာလရေးသော စာတိုင်းလည်း ညံ့ဖျင်းသည်ဟု မဆိုနိုင်။ ရှေးကစာများအနက် ကောင်းသောစာများရှိ၏။ မကောင်းသောစာများလည်း ရှိခဲ့ပေသည်။ ထို့နည်းတူ ယခုကာလ ရေးကြသောစာများမှာလည်း ကောင်းသော စာရှိ၏။ မကောင်းသောစာလည်း ရှိလေသည်။ “လင်းကြက်ကဆော်၊ စည်တော် နောင်ဒိုင်း၊ ပျိုတို့မောင် ကြက်တော်ပိုက်တယ်၊ ပုသိမ်ထီးကုတ်ကုတ်” ဆိုသော စာသည် ရှေးကရေးခဲ့သော စာမဟုတ်ပါလော။ သီချင်းဘက်တွင် ကွယ်လွန်သူ ဦးပြီးချို ရေးသားသော “တေးဘုမ္မာ” “ဇာတိအာဏာ” အစချီသည့် သီချင်းတို့မှာ သီချင်းညံ့များဟူ၍ မည်သူပြောဆိုနိုင်အံ့နည်း။ စင်စစ်သော်ကား ရှေးကာလကလည်း ကောင်းသောစာ၊ မကောင်းသောစာများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့၏။ သို့ရာတွင် မကောင်းသော စာများမှာ ပျောက်ကွယ်ကုန်ပြီ ဖြစ်သောကြောင့် စာကောင်းများသာ ကျန်ရစ်တော့ သဖြင့် ရှေးစာများက ယခုကာလစာတို့ထက် သာသည်ဟူ၍ ပြောဆိုရပေသည်။ ထို့ကြောင့် ကာလပေါ်စာအားလုံးကို သိမ်းရုံးပြီးလျှင် အညံ့စားချည်း ဖြစ်သည်ဟူ၍ မစုံစမ်းဘဲ အပြစ်ဆိုရေးသားခြင်းကို မပြုသင့်ပေ။

ကာလပေါ်ဆိုသောစကားကို ရှင်းလင်းရန် လိုပေသေး၏။ ကာလပေါ် ဆိုရာ၌ ယခုနှစ်တွင်မှ ပေါ်သောစာကိုသာ ကာလပေါ်ဟု ခေါ်သလော။ ရှေး လေးငါးနှစ်အတွင်း ပေါ်သောစာများကို ကာလပေါ်စာများဟူ၍ မခေါ်ဆိုနိုင်ပါသလော ဟု တွေးတောရန်ရှိ၏။ ကာလပေါ်ဆိုသောစကားကို ပိုင်းခြားရန် နှစ် မည်ရွှေမည်မျှ

သတ်မှတ်ထားပါသနည်းဟူ၍လည်း မေးမြန်းရန်လိုပြန်၏။ ကာလပေါ်စာများ ပါဝင် နိုင်ရန် နှစ်ပရိစ္ဆေဒအားဖြင့် မည်ရွေ့မည်မျှဟု ပိုင်းခြားထားရန် တတ်နိုင်သည် မဟုတ်ချေ။ စိတ်ကူးအတိုင်းသာလျှင် ပိုင်းခြားလေ့ရှိကြ၏။ ဤသို့ စိတ်ကူးအတိုင်း ပိုင်းခြားရာ၌လည်း တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် တူညီမည်မဟုတ်ပေ။ တချို့က သီပေါမင်းတရား အင်္ဂလိပ်လက်သို့ပါသွားသော ၁၂၄၇ ခုနှစ်ထက် ရှေးကျသော စာစုကို ရှေးစာဟူ၍ ဆုံးဖြတ်ကြပြီးလျှင် ၎င်းနှစ်ထက် နောက်ကျသောစာတို့ကို ကာလပေါ်စာများဟူ၍ ဆိုလေ့ရှိကြ၏။ ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည်လည်း မမှားချေ။ အကြောင်းမူကား ၁၂၄၇ ခုထက် ရှေးကျသောစာစုနှင့် ၎င်းနှစ်ထက် နောက်ကျမှ ပေါ်သော စာစုမှာ တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး ရေးသားပုံ၊ စိတ်ကူးပုံ များစွာ ကွာခြားသော ကြောင့်ပေတည်း။ သို့ရာတွင် ဤသို့ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် နှစ်ပရိစ္ဆေဒ ရှည်လွန်းသည် ဟု ထင်ပါသည်။ ၁၂၅၀ ပြည့်နှစ်ခန့်အခါက ပေါ်သောစာတို့ကို ဖတ်ဖူးကြသူ မှတ်မိ သေးကြသူများ ယခုအခါ အလွန်ရှားပါးသည့်အပြင် ၎င်းခေတ်တွင်ပေါ်သော စာတို့ ကိုလည်း ယခုအခါ အလုံးစုံရှာဖွေ၍ မရတော့သဖြင့် ၎င်းတို့မှာ စာဟောင်းများကဲ့ သို့ပင် ဖြစ်နေချေပြီ။ ၁၂၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပေါ်သော စာအုပ်တစ်အုပ်ကို ကာလပေါ် စာအုပ်ဟုဆိုလျှင် သဘောမတူသူ များစွာရှိပေမည်။

ဤသို့မဟုတ်မူ၍ ရှေးလွန်ခဲ့ပြီးသော သုံးလေးနှစ်အတွင်းက ပေါ်လာသော စာစုကိုသာ ကာလပေါ်စာဟူ၍ ဆုံးဖြတ်ပြန်ပါကလည်း ကာလတိုလွန်းပေမည်။ ဤသို့ဆုံးဖြတ်ပါလျှင် လွန်ခဲ့သော ၁၅ နှစ်ခန့်အခါကပေါ်သော ရတနာပုံဝတ္ထု၊ ခင်မြင့်ကြီးဝတ္ထု၊ မောင်းမှိုင်းမှာတော်ပုံဝတ္ထုများကို ရှေးစာဟောင်းများတွင် ထည့်သွင်း မည်လောဟု စောဒကတက်ရန် အကြောင်းရှိပြန်ပေသည်။ ၎င်းတို့ကိုလည်း ကာလပေါ် စာများတွင် ထည့်သွင်းကြမည်ကား အမှန်ပင်ဖြစ်တော့သည်။ ဤသို့ စာတစ်စောင် ကို ကာလပေါ်စာ၊ ရှေးစာ ဟူ၍ ဆုံးဖြတ်ရန် နှစ်အပိုင်းအခြား မရှိသောကြောင့် ရှေးစာဖြစ်သည်။ ကာလပေါ်စာဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရန် အလွန်ခက်ပေသည်။ ရှေးစာနှင့် ကာလပေါ်စာတို့ကို ခြားနားရန် နှစ် ပိုင်းခြား၍ ရသည်လည်းမဟုတ်။ ပိုင်းခြားထားရန်လည်း မသင့်ချေ။ အချို့က ကောင်းသောစာ၊ ကောင်းသောသီချင်း မှန် သမျှကို ရှေးစာ၊ ရှေးသီချင်းထဲသို့ ထည့်သွင်း၍၊ မကောင်းသောစာ၊ မကောင်းသော သီချင်းဟူသမျှကို ကာလပေါ်စာ၊ ကာလပေါ်သီချင်းဟူ၍ အယူရှိကြ၏။ “တောဟေ ဝန်လယ်” အစချီသောသီချင်းကို အများအားဖြင့် ရှေးသီချင်းဟူ၍ ပြောဆိုတတ်ကြ

၏။ စင်စစ်အားဖြင့် ၎င်းသီချင်းပေါ်သည်မှာ များစွာမကြာလှသေးဟု သဘင်ဘက် တွင် ကျွမ်းကျင်သူတို့ ပြောဆိုသည်ကို မှတ်သားမိဖူးပေသည်။ ၎င်းသီချင်း မဟာဂီတ စာထဲတွင် မပါသည်ကို သတိပြုရ၏။

ဤဆောင်းပါးကို ရေးသားရာတွင် လွယ်ကူစေခြင်းအလို့ငှာ လွန်ခဲ့သော အနှစ် ၂၀ အတွင်းတွင် ပေါ်သောစာများကို ကာလပေါ်စာများဟူ၍ ခေါ်ဆိုရေးသား လိုရင်းဖြစ်၏။ ဤသို့ ရေးသားပိုင်းခြားသည်မှာ ကာလများစွာလည်း မဝေးလွန်း၊ မနီးလွန်းသောကြောင့် လွယ်ကူရန်မျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ သတင်းစာဖတ်သူအပေါင်း တို့လည်း ထိုအနှစ် ၂၀ အတွင်း ပေါ်လာသောစာတို့၏ အကြောင်းကို သိသူများ ဖြစ်ကြပေလိမ့်မည်။

၁၆၊ နိုဝင်ဘာ၊ ၁၉၂၈
သူရိယသတင်းစာ

(မြန်မာစာပေအကြောင်းစာစုများ၊ ၁)

語句解説

ကာလပေါ် *n.* 現代の，流行の.

အဆပေါင်းရာထောင်မက 大変，非常に. (何百倍，何千倍以上に)

ဓမ္မတာ *n.* 当然の成り行き，必然. (< Pali. *dhammatā*)

သီချင်းကြီး၊ မဟာဂီတ *n.* 「大歌謡」と呼ばれるミャンマー古典音楽，伝統音楽.

ပန်းမြိုင်လယ်၊ ဖော်ကွာဝေး၊ စုံနံ့သာမြိုင်၊ သီဂီရွှေရောင်၊ ဟောဝန်မြိုင်လမ်း: それぞれ 大歌謡 (タチンジー) 作品の名称. 歌の出だし部分がそのまま作品名として用いられる.

နှစ်ပရိစ္ဆေဒ *n.* 長い年月. (< Bur. နှစ် + Pali. *pariccheda* 「区間，期間」)

作文してみよう

မည်သည့် - မဆို ~ 「どんな - かを問わず~。」 「どんな - でも~」 (p.59)

- 例 : • မည်သည့် ဘာသာစကား မဆို တတ်ထားလျှင် ကောင်းပါသည်။
- ငွေကြေးချမ်းသာတိုင်း မည်သည့် ကိစ္စ မဆို အဆင်ပြေ ချောမွေ့နိုင်မည်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။

၁၁။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နိပါတ် (၄)

လူမျိုးတစ်မျိုးနှင့် တစ်မျိုး ကာလရှည်မြင့်စွာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံကြသော အခါ တစ်မျိုး၏ ဓလေ့ထုံးစံ၊ တစ်မျိုး၏စကား၊ တစ်မျိုး၏ အပြုအမူစိတ်ကူး၊ တစ်မျိုး၏ စာပေတို့မှာ တစ်မျိုးသို့ ကူးစက်ပြန့်ပွားခြင်းသည် လောကကြီး၏ ဓမ္မတာ ဖြစ်တော့၏။ ဤသို့လျှင် စကားအမျိုးမျိုး၊ စာပေအမျိုးမျိုးတို့မှာ တိုးပွားကြပေသည်။ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာစကား၊ မြန်မာသီချင်းတို့မှာလည်း လောက၏ဓမ္မတာကို လွန်ဆန်နိုင်သည် မဟုတ်သောကြောင့် တစ်ပြောင်းတည်း ပြောင်းလျက် ရှိပေ၏။ မြန်မာတို့နှင့် အိန္ဒိယတိုင်းသားတို့ ဆက်ဆံပေါင်းသင်းကြသောအခါ၌ ပါဠိ ဘာသာ စာပေ၊ သင်္သကရိုဠ်စာပေတို့မှာ မြန်မာစာပေအဖြစ်သို့ ရောက်လာကြကြောင်းကို လူတိုင်းအသိပင် ဖြစ်သောကြောင့် အထူးထုတ်ဖော်ရေးသားရန်မလို။ ကုန်းဘောင် ဆက်တွင် မြန်မာများက ယိုးဒယားကို မကြာမကြာ အောင်မြင်သောကြောင့် ယိုးဒယား စာပေ၊ ယိုးဒယားသီချင်းတို့မှာ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာသီချင်းတို့ အဖြစ် သို့ ရောက်လာသည်ကိုလည်း မျက်မြင်ဒိဋ္ဌပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယခုခေတ်မှာလည်း အင်္ဂလိပ်စာပေက ထွန်းကားနေသောကြောင့် ၎င်းအင်္ဂလိပ်စာပေ၊ အင်္ဂလိပ်စကားတို့ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာစကားတို့သို့ ရောက်နေသည်မှာ ထင်ရှားသောကြောင့် အထူး ထုတ်ဖော်ရေးရန် မလိုတော့ချေ။ သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ကာလပေါ် စာပေတို့၏ အကြောင်းကို ရေးသားရာ၌ အင်္ဂလိပ်စကားတို့က မြန်မာစာပေနှင့် မြန်မာစကားတို့ ကို မည်သို့ထိခိုက် ပြောင်းလဲစေသည့်အကြောင်းကို အနည်းငယ် စဉ်းစားသင့်ပေသေး သည်။ သို့မှသာ ဆိုလိုရင်းအချက်တို့ကို အလွယ်တကူ သိရှိနိုင်ပေမည်။

အင်္ဂလိပ်စာပေကို မြန်မာတို့ သင်ကြားလေ့လာသည့်နေ့မှစ၍ မြန်မာစာပေ ကို အရေးတကြီး သင်ကြားခြင်း အလေ့များစွာ ဆုတ်ယုတ်သွားသည်မှာ ထင်ရှား လှပေ၏။ ရှေးအခါက မြန်မာကလေးသူငယ်များ၏ ပညာဆည်းပူးရာဌာနဖြစ်သော ဘုန်းကြီးကျောင်းများသည် ယခုအခါ လူသံတိတ်ဆိတ်၍ ကျောင်းသားများ ကင်းမဲ့ နေသည်ကိုသာ တွေ့မြင်ရပေမည်။ မြန်မာစာကို အလေးမပြုဘဲ၊ အင်္ဂလိပ်စာပေတို့ကို အရေးတကြီး သင်ကြားလေ့လာသောအခါသည် ကမ္ဘာစစ်ကြီးမဖြစ်မီ ဆယ်နှစ်၊ ဆယ့် ငါးနှစ်အတွင်းက ဖြစ်၏။ ထို့ထက် ရှေးကျသောအခါမူကား မင်းပြောင်းမင်းလွဲ ပြီးခါ

စဖြစ်၍ နိုင်ငံခြားသားတို့၏စာကို လေ့လာရန် စိတ်မရှိကြချေ။ ကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်မီ ကမူကား မြန်မာစာကို လေ့လာရန်ပင် ခတ်ရှက်ရှက် ဖြစ်လေ့ရှိကြပေ၏။

ဥစ္စာနေ ကြွယ်ဝသောသူတို့သည် မိမိတို့ သားသမီးများအား အင်္ဂလိပ် ကလေး၊ အင်္ဂလိပ်မကလေးများကဲ့သို့ ဝင်ဆင်စေပြီးလျှင် အင်္ဂလိပ်အမည်တို့ကို ပေးကာ အင်္ဂလိပ် ကလေးများ နေထိုင်ရန် သီးသန့်ထားသော ကျောင်းများတွင် အပ်နှံထားကြလေသည်။ ဤအလေ့မှာ တစ်စတစ်စ ပပျောက်လာလေပြီ။ ရှေးက ထို ကျောင်းများတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသော ကျောင်းသားတို့မှာ ယခုအခါ ကောလိပ်ကျောင်း သို့ ရောက်လျှင် မြန်မာ ကဲ့သို့ ဝတ်ဆင်စေ၍ မြန်မာအမည်များကို ပေးကြရပြန်၏။ ၎င်းအင်္ဂလိပ်လူထွက် ကလေးများလည်း မြန်မာသားသမီး ဆိုရစေကာမူ မြန်မာစကား၊ မြန်မာဓလေ့ ထုံးစံတို့ကို မသိရှာကြဘဲ၊ သူတကာရှေ့တွင် မပြောဆိုသင့်သောစကား၊ မပြောဆိုသင့်သော အပြုအမူတို့ကို ပြောကြား ပြုလုပ်ကြသောကြောင့် အရှက်ရကြ သည်လည်း များလှ၏။ လူကြီးလူငယ်မရွေး “ငါ” ဆိုသောစကားကို ရိုင်းပြစ် သုံးစွဲကြသည် များကိုလည်း မကြာမကြာ တွေ့မြင်ရပေသည်။ ကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်မီ အခါက အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ နှစ်ဘာသာသင်သော ကျောင်းများမှာပင် ဆရာအပေါင်း တို့က မိမိတို့ တပည့်များအား အင်္ဂလိပ်စာကိုသာ ကြိုးစားအားထုတ်ရန် ဆုံးမ ဩဝါဒပေးကြလေသည်။ ကျောင်းသားအချင်းချင်းလည်း မည်သူက အင်္ဂလိပ်စာ အရေးအသား ကောင်းသည်၊ မည်သူက ဂဏန်းသင်္ချာတွင် ကောင်းသည် စသဖြင့် ချီးမွမ်းပြောဆိုလေ့ ရှိကြလေသည်။ အင်္ဂလိပ်စာ အရေးအသား ကောင်းသူတို့ကို သာ၍ ချီးမွမ်းလေ့ရှိကြ၏။ အင်္ဂလိပ်စာတော်သူမှာ မိမိအချင်းချင်းတွင် အမော်ဆုံး ဖြစ်ပေ၏။ ဆရာ၏ အချစ်ဆုံးသော တပည့်လည်း ဖြစ်လေသည်။ မြန်မာစာတွင် တော်သူမှာကား အညံ့စားဟူ၍ အများကပင် အယူ ရှိကြလေသည်။

သတင်းစာများမှာပင် နေ့စွဲတတ်သောအခါ “ဧပြီလ” “မေလ” ဟူ၍ ရေးသားလေ့ရှိပေသည်။ စစ်မဖြစ်မီကထွက်သော မြန်မာသတင်းစာအချို့ကို ပြန်လှန် ၍ ဖတ်ကြည့်ပါလျှင် တွေ့မြင်ရပေလိမ့်မည်။ ယခုအခါကဲ့သို့ မြန်မာနေ့စွဲနှင့် အင်္ဂလိပ်နေ့စွဲပါရော၍ ထည့်သွင်းထားသည်မဟုတ်ချေ။ တိုင်းရေးပြည်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်သော အစည်းအဝေးကြီးများမှာပင် ၁၂၇၈-၇၉ ခုနှစ်တိုင်အောင် အင်္ဂလိပ် စကားဖြင့် ပြောဆိုကြလေသည်။ ဤသို့ ဖြစ်ပျက်လာသည်မှာ ကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်သော နှစ်သို့တိုင်အောင် ရောက်လာ၏။ သို့ရာတွင် ကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်ခြင်းသည် ၎င်းကဲ့သို့

အင်္ဂလိပ်စိတ်ပေါက်ခြင်း၊ အင်္ဂလိပ်စာကို လေ့လာခြင်း အလေ့အထကို တစ်စတစ်စ ဆုတ်ယုတ်လာအောင် ဆောင်ရွက်ပေး၏။ ထိုကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်မီအခါက မြန်မာပြည် တွင် သတင်းစာဖတ်သူ အလွန်နည်းပါးလှပေသည်။

ကမ္ဘာစစ်ကြီးက မြန်မာစာပေကို မည်သို့တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ပါ သနည်းဟု မေးမြန်းရန် အကြောင်းရှိလေသည်။ ကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်သည်ဟု ကြားသည် နှင့်တပြိုင်နက် မြန်မာပြည်တစ်ပြည်လုံး တုန်လှုပ်သွားလေ၏။ လူတိုင်းပါးစပ်တွင် စစ်အကြောင်းကိုသာ ပြောဆိုကြ၏။ လူတိုင်း စစ်အကြောင်းကို ကြားလိုကြ၏။ နောက်ဆုံး စစ်သတင်းကို ကြားလိုကြသဖြင့် နေ့စဉ်သတင်းစာတို့ကိုသာ မျှော်လင့်နေ ကြ၏။ စာမဖတ်တတ်သူများကပင် သတင်းစာကိုဝယ်၍ စာဖတ်တတ်သူတို့အား အဖတ်ခိုင်းပြီးလျှင် နားထောင်လေ့ရှိကြ၏။ စစ်အကြောင်း ကောင်းကောင်း ငြင်းဆိုကြ၏။ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် စစ်အကြောင်း ငြင်းဆိုရာက ဒေါသ ထွက်ပြီးလျှင် ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားကြသည်လည်း များလှ၏။ အိမ်တိုင်းလိုလိုပင် သတင်းစာ တစ်စောင်ကြ ဝယ်ယူကြ၏။ လက်ဘက်ရည်ဆိုင်၊ ရုပ်ဆိုင်တို့တွင်လည်း သတင်းစာ အမျိုးမျိုးကို ဆိုင်လာသူတို့ဖတ်ရန် ဝယ်ထားကြ၏။ လက်ဘက်ရည်သောက်ရင်းလည်း စစ်အကြောင်း ငြင်းဆိုလေ့ရှိကြ၏။ သတင်းစာ ထုတ်ဝေသူတို့မှာလည်း လွန်စွာ စီးပွားဖြစ်လိုက်ကြလေသည်။ ဥရောပတိုက်တွင် လူတွေများစွာ သေကြေလိုက်ကြ၏။ မြန်မာပြည်တွင်လည်း စပါးဈေး လွန်စွာကျ၏။ သို့ရာတွင် မြန်မာများ သတင်းစာဖတ် ခြင်း ဝါသနာတည်းဟူသော မျိုးစေ့ကို ထိုကမ္ဘာစစ်ကြီးက ပျိုးထောင်ပေးလိုက်ပေ၏။ များစွာဝမ်းမြောက်ဖွယ်ကောင်းသော အချက်ပေတည်း။

ဤသို့ တစ်နှစ်ခန့်မျှ စစ်သတင်းကိုချည်း ဖတ်နေကြသဖြင့် သတင်းစာ ဖတ်သူအပေါင်းတို့၏ စိတ်တွင် စစ်အကြောင်းကိုချည်း ဖတ်ရန် ငြီးငွေ့လာလေ၏။ ဤအကြောင်းကို ရိပ်မိကြသူ သတင်းစာဆရာတို့က မိမိတို့ သတင်းစာများတွင် ရယ်ရွှင်ဖွယ်၊ ဗဟုသုတရဖွယ်၊ တိုင်းရေးပြည်ရေး မျက်စိပွင့်လင်းဖွယ်ရာ အကြောင်း တို့ကို ထည့်သွင်းရေးသားကြလေ၏။ ထိုအခါက သတင်းစာအပေါင်းမှာ ယခုကဲ့ သို့ မများသေးချေ။ ထို့နောက်မှ သတင်းစာအစောင်ပေါင်းလည်း တိုးပွားလာ၏။ သတင်းစာဖတ်သူ အပေါင်းတို့လည်း မြန်မာမှုဆိုင်ရာ ဗဟုသုတကို တစ်စတစ်စ စုဆောင်းရှာဖွေလိုသော စိတ်တွေ ပေါ်ပေါက်လာကြပေ၏။ မြန်မာစာ ဝါသနာပါသူ တွေလည်း တစ်စတစ်စ ထွန်းကားလာ၏။ အင်္ဂလိပ်ကျောင်းများတွင် စာဖတ်အသင်း

များ တည်ထောင်ကြခြင်း၊ အရပ်တိုင်း အရပ်တိုင်းတွင် စာဖတ်ရုံများ တည်ထောင် လာကြခြင်းတို့ကို တွေ့မြင်ရပေ၏။ အင်္ဂလိပ်ခန့်နှစ် ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးသွားသောအခါ စစ်အကြောင်း ရေးသားနိုင်တော့သည် မဟုတ်ချေ။ စာဖတ်သူ တို့ကလည်း စစ်အကြောင်း ဖတ်ချင်ကြတော့သည် မဟုတ်သောကြောင့် တိုင်းရေး ပြည်ရေးဘက်သို့ စိတ်ပါလာကြလေ၏။ ထိုအခါမှစ၍ တိုင်းရေးပြည်ရေးဘက်တွင် တစ်စတစ်စ တိုးတက်ဆူပူ လာကြ၏။ ဤသို့ တိုင်းရေးပြည်ရေး အားထုတ်ရာ တွင် မြန်မာစာပေဘက်ကို တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်သူ အလွန်နည်းပါးပေသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာစာကို ဖတ်လိုသောစိတ်သည် တိုး၍သာလာပေ၏။ ဤသို့လျှင် အင်္ဂလိပ်စာပေက မြန်မာစာပေ ဆုတ်ယုတ်ပပျောက်သွားအောင် ဆောင်ရွက်သော် လည်း ကမ္ဘာစစ်ကြီးက ထိုသို့ ယုတ်ဆုတ်နေခြင်းမှ ပြန်၍တိုးတက်လာရန် ဆောင်ရွက် ပေသောကြောင့် ကမ္ဘာစစ်ကြီးကိုပင် မြန်မာစာတိုးတက်ရေးကို အားပေးသည့် အတွက် ကျေးဇူးတင်ထိုက်လှပေသည်။

၁၇၊ နိုဝင်ဘာ၊ ၁၉၂၈
သူရိယသတင်းစာ

(မြန်မာစာပေအကြောင်းစာစုများ၊ ၅)

語句解説

သင်္သကရိုဋ် *n.* サンスクリット語.

မျက်မြင်ဒိဋ္ဌ *n.* 目の前の現実.

ဥစ္စဓန *n.* 財, 財産.

作文してみよう

~ရန် အကြောင်း ရှိ- 「~する理由がある」 (p.65)

- 例 : ● ယခုနှစ်အတွင်း ပြည်ပသို့ တာဝန်ဖြင့် ခရီးထွက်ရန် အကြောင်း ရှိသည်။
- ဆက်လက်မေးမြန်းရန် အကြောင်း မရှိပါက အခမ်းအနားကို ရုတ်သိမ်းပါမည်။

၁၂။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နိပါတ် (၅)

ကမ္ဘာစစ်ကြီးက မြန်မာများအား သတင်းစာဖတ်ခြင်း၊ မြန်မာစာပေကို လေ့လာခြင်း အလေ့အထတို့ တိုးတက်လာရန် အားပေးသည်ဟု ဆိုရစေကာမူ ၎င်းကဲ့သို့ အားပေးရုံနှင့် မြန်မာစာပေ အဟုတ်အဟတ် တိုးပွားလာမည် ဟူ၍ကား မဆိုသာသေးချေ။ ထိုကမ္ဘာစစ်ကြီးက မြန်မာများ သတင်းစာဖတ်ခြင်း ဝါသနာတည်း ဟူသော မျိုးစေ့ကို ပျိုးထောင်ပေးလိုက်ရုံသာ ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းမျိုးစေ့ကလေးကို မြေဩဇာပေးခြင်း၊ ရေလောင်းခြင်းနှင့်တူသော အခြားအားပေးသော အကြောင်း မရှိပါလျှင် ၎င်းမျိုးစေ့ကလေးမှာ မကြာမီ ပျက်စီးသွားရမည်ကား မုချပင်ဖြစ်ပေ၏။ ၁၂၈၂ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းသားများ သိပ္ပံကျောင်းကို သပိတ်မှောက်၍ ထွက်လာကြပြီး လျှင် အမြို့မြို့ အရွာရွာတွင် အမျိုးသားကျောင်းများ တည်ထောင်ခြင်းသည် ယခင် ကမ္ဘာစစ်ကြီးက ပျိုးထောင်ပေးလိုက်သော မြန်မာစာ လေ့လာခြင်းမျိုးစေ့ကို ကြီးပွား လာအောင် အားပေးသော မြေဩဇာနှင့်တူပေသည်။

၎င်းသပိတ်မှောက် ကျောင်းသားများ တည်ထောင်သော အမျိုးသားကျောင်း များတွင် မြန်မာစာပေကို အရေးတကြီး သင်ကြားပြသကြပေ၏။ ကဗျာလင်္ကာ တို့ကို ကောင်းစွာတတ်မြောက်သူတို့အား ဆရာအဖြစ်ဖြင့် ခန့်ထားကြလေ၏။ ရှေးအခါက ကျောင်းသားကလေးများ ကြားမျှမကြားဘူးသော စာအုပ်တို့ကို သင်ကြားစေ၏။ ကျောင်းသားများ၏ စိတ်တွင်လည်း မြန်မာစာကို အရေးတကြီး သင်ကြားလေ့လာလိုသော စိတ်များ ပေါ်ပေါက်လာလေ၏။ အမျိုးသားကျောင်းများ တွင် ၁၀ တန်းသားတို့အတွက် မြန်မာဘာသာကို အထက်တန်း စား၊ ရိုးရိုးတန်းစား ဟူ၍ ထားကာ နှစ်မျိုးနှစ်စား သင်ကြားစေ၏။ အမျိုးသားကျောင်းသားများ ရေးစပ် ကြသော ကဗျာလင်္ကာတို့ကို သတင်းစာ၊ မဂ္ဂဇင်းတို့တွင် အမြဲမပြတ် တွေ့မြင်ဖတ်ရှု ရလေသည်။ အမျိုးသားကျောင်းသားတို့က စိုက်ပျိုးလိုက်သော မြန်မာစာပေလိုလား ခြင်းတည်း ဟူသော သစ်ပင်သည် တစ်စတစ်စ ကြီးသည်ထက် ကြီးပြင်းလာပေ၏။ အမျိုးသားကျောင်းတွင်သာ၊ ၎င်းစိတ်မှာ မရပ်စဲမူ၍ မြန်မာပြည်တစ်ပြည်လုံး ပျံ့နှံ့၍ လာလေ၏။

အစိုးရတည်ထောင်သော ကျောင်းအပေါင်းတို့တွင်လည်း မြန်မာစာကို

အရေးတကြီး သင်ကြားကြ၏။ ကျောင်းသားများ သင်ခန်းစာအတွက် မြန်မာ စာအုပ်များကိုတိုးတက်ဆုံးဖြတ်ကြရ၏။ အစိုးရကိုယ်တိုင်ကလည်း စာမေးပွဲများတွင် မြန်မာဘာသာ၌ မြှင့်၍ စစ်ဆေး၏။ သို့ဖြစ်၍ ကျောင်းတိုင်းမှာပင် မြန်မာစာကို ကောင်းစွာတတ်မြောက်သူတို့ကိုသာ ဆရာအဖြစ်ဖြင့် ခန့်ထားကြရ၏။ ကောလိပ် ကျောင်းမှာလည်း မြန်မာစာ ဂုဏ်ထူးအတန်းများကို စတင်ဖွင့်လှစ်ရပေပြီ။ ရှေးအထက်ထက်က အိုင်-အေ၊ ဘီ-အေ အတန်းများတွင် ကြားမျှမကြားဘူး သော မြန်မာစာများကို ဆယ်တန်းသမားတို့ သင်ကြားနေကြရပေပြီ။ ကောလိပ် ကျောင်းတွင် ကျောက်စာ၊ ပရပိုက်စာ၊ ပေစာတို့ကို လေ့လာသင်ကြားကြရလေပြီ။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာသက်သက်သင်ကြားသော အင်္ဂလိပ်ကျောင်းများမှာပင် မြန်မာစာကို ယီးတီးယားတားလုပ်၍ မရဘူးဟု တီးတိုးစကား ပြောကြားစပြုကြရပေပြီ။

ရှေးအခါက တိုင်းရေးပြည်ရေး အသင်းများတွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ပြောကြားကြသော်လည်း ယခုအခါ ၎င်းအသင်း အစည်းအဝေးများတွင် အင်္ဂလိပ်လို ပြောကြားပါက မည်သူမျှ နှစ်သက်မည် မဟုတ်ချေ။ မြန်မာ စာကောင်းပေကောင်း တို့ကို စုဆောင်းရေး၊ မြန်မာစာပေကို အားပေးရေးအတွက် ကောလိပ်ကျောင်းတွင် မြန်မာအသင်းဟူသော အမည်ဖြင့် အသင်းတစ်သင်း တည်ထောင်ထား၏။ ရန်ကုန် မြို့မ အမျိုးသားကျောင်းတွင်လည်း ဦးပုညအသင်းဟူသော အမည်ဖြင့် အသင်း တစ်သင်း တည်ထောင်ထားပေ၏။ အခြားအမြို့မြို့ရှိ အမျိုးသားကျောင်းများတွင် လည်း ဤအသင်းမျိုး တည်ထောင်ထားကြသည်ဟု ယုံကြည်ရန်ရှိပေသည်။

ယခုအခါ မိန်းကလေးများ ရေးသားသော ကဗျာလင်္ကာစုကိုလည်း များစွာ တွေ့မြင်ဖတ်ရှုရပေ၏။ ဤနေရာ၌ မိန်းကလေးအစစ်များ ရေးသားသော ကဗျာများ ကိုသာ ဆိုလိုပါသည်။ ရဟန်းတော်များက မိန်းကလေးအမည်ဖြင့် ရေးသောကဗျာ မျိုးကို ဆိုလိုရင်းမဟုတ်ပေ။ ကမ္ဘာစစ်ကြီးသည် မြန်မာတို့အား သတင်းစာဖတ်ရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သကဲ့သို့ ကျောင်းသားများ၏ သပိတ်မှောက် ကိစ္စကြီးသည်လည်း မြန်မာစာပေကို လေ့လာရန် အားပေးသော အမှုကြီးတစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းအမှုတွင် ပါဝင်ကြသော ကျောင်းသားကြီးငယ် မည်သူမဆို ငါတို့ စတင်လိုက်သော ကိစ္စမှာ အလဟဿ မဖြစ်သွားပါတကားဟု စဉ်းစားတွေးတောကာ ဝမ်းမြောက်စရာပင် ဖြစ်ပေသည်။ နောင်လာနောက်သားတို့ကလည်း မြန်မာစာပေ၏ တိုးတက်ခြင်းသည် သပိတ်မှောက်ကျောင်းသားတို့၏ ပယောဂကြီးပေတကားဟု များစွာကျေးဇူးတင်ကြ

မည်မှာ မလွဲအမှန်ပင် ဖြစ်တော့၏။ ကျောင်းသားများ၏ သပိတ်မှောက်ကိစ္စကြီး အတွက် မြန်မာတို့ခံစားရသော အကျိုးကြီးပေတည်း။ ကမ္ဘာစစ်ကြီးနှင့် ကျောင်းသား များ၏ သပိတ်မှောက်ကိစ္စကြီးတို့သည် မြန်မာစာပေ တိုးတက်ရေးကို ထိထိရောက် ရောက် အားပေးကြသော အချက်ကြီးများ ဖြစ်သောကြောင့် နောင်လာနောက်သား တို့ မြန်မာစာပေကို စုံစမ်းရေးသားကြသောအခါ ၎င်းအချက်ကြီး (၂) ခုကို အမှန်ပင် အရေးပေးကြပေလိမ့်မည်။

အထက်ဖော်ပြရာပါ အကြောင်းတို့ကို ထောက်ခြင်းအားဖြင့် မြန်မာစာပေ မှာ ၁၂၈၂ ခုနှစ် သပိတ်မှောက်ကိစ္စ ပေါ်ပေါက်သည့် နေ့မှစ၍ တိုးတက်နေသည်ဟု ပြောဆိုဖွယ်ရာရှိပေသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာအပေါင်းတို့မှာ မိမိတို့စာပေကို အရေးတကြီး ဖတ်ကြခြင်းသည် မြန်မာစာတိုးတက်ခြင်း မဟုတ်သေးချေ။ မြန်မာ စာကို လေ့လာရုံမျှသာ ဖြစ်သေး၏။ ဤသို့ မြန်မာစာလေ့လာခြင်းကို မြန်မာစာ တိုးတက်သည်ဟု မဆိုနိုင်။ မြန်မာစာတိုးတက်ရန် အားပေးကူညီခြင်းမျှသာ ဖြစ်ပေ သည်။ မြန်မာစာ တိုးတက်သည်ဆိုရာတွင် မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော ကဗျာလင်္ကာ၊ စကားပြေမှစ၍ မြန်မာမှုဆိုင်ရာ စာပေအမျိုးမျိုးဘက်က တိုးတက်နေမှ သာလျှင် မြန်မာစာ တိုးတက်နေသည်ဟု ဆိုရပေမည်။

၂၄၊ နိုဝင်ဘာ၊ ၁၉၂၈
သူရိယသတင်းစာ

(မြန်မာစာပေအကြောင်းစာစုများ၊ ၉)

語句解説

- အမျိုးသားကျောင်း 民族学校. ※ 1921 年以降，民族主義者たちが植民地下で導入された教育制度に対抗して設立していった学校.
- ၁၀ တန်းသား n. 10 年生の生徒. ※ 高校の最終学年が 10 年生となる.
- ရှေးအထက်ထက်က 以前から，昔から.
- အိုင်-အေ၊ ဘီ-အေ အတန်း I. A. B. A. のクラス. ※ 大学の旧課程では，前期 2 年間を予科 (I. A.)，後期 2 年間を本科 (B. A.) とした.
- ဆယ်တန်းသမား n. 10 年生の生徒 (ဆယ်တန်း+သမား). ※ -သမားは通常，仕事などに用いられ，「～する人」の意味になる. 例) အလုပ်သမား
- ပရပိုက်စာ = ပုရပိုက်စာ n. パラバイ，折り畳み写本.

အထက် ဖော်ပြရာပါ 上述の.

作文してみよう

V-စကားမူ ~ 「V にもかかわらず～」 (p.67)

- 例 :
- ဤဘာသာရပ်ကို မည်မျှပင် စိတ်မဝင်စားစကားမူ မလေ့လာ၍ မရပါ။
  - မိဘတို့ မည်သည် မိမိတို့ မချမ်းသာစကားမူ သားသမီးများကို လူချမ်းသာ ဖြစ်စေလို၏။

၁၃။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နံပါတ် (၆)

ဤဆောင်းပါးတွင် ယခုကာလပေါ် မြန်မာစာများ တိုးတက်လာသလော၊ ဆုတ်ယုတ်သွားသလောဟူ၍ စဉ်းစားတွေးတောရန် ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ စဉ်းစား ရေးသားရာတွင် စကားပြေကို မရေးသားသေးဘဲ လင်္ကာဘက်ဆိုင်ရာ အရေးအသား တို့ အကြောင်းကိုသာ စုံစမ်းရဦးမည်။ ယင်းသို့ ရေးသားရာ၌လည်း စာတစ်စောင် တစ်ဖွဲ့ဖြစ်အောင် ရေးသားဖွဲ့ဆိုထားသော ကဗျာလင်္ကာတို့ကို လက်ဦး စဉ်းစားသင့်ပေ သည်။ တေးထပ်၊ ဒွေးချိုး၊ ရတုစသော လင်္ကာမျိုးမှာ ရေးသားပေါ်ပေါက်ပြီးနောက် များမကြာမီ ပျောက်ကွယ်သွားလေ့ရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့ကို စာတစ်စောင် တစ်ဖွဲ့ အားဖြင့် ရေးသားထားသော စာမျိုးနှင့် အတူတကွပေါင်း၍ စဉ်းစားရန် မသင့်ချေ။ ၎င်းတို့ကို တစ်သီးတစ်ခြား စဉ်းစားရေးသားမှသာလျှင် သင့်လျော်ပေမည်။

လွန်ခဲ့ပြီးသော အနှစ် (၂၀) အတွင်း ပေါ်ခဲ့သော လင်္ကာတို့ကို တွေးတော နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါလျှင် မန်လည်ဆရာတော်ဘုရား ရေးသားအပ်သော မဟာသုတကာ ရီ မဃဒေဝလင်္ကာသစ်ကြီးသည် အခြားသော လင်္ကာတို့အကြားတွင် ထင်ရှားစွာ ရှိနေကြောင်းကို ကောင်းကောင်း တွေ့မြင်ရပေလိမ့်မည်။ နောင်နှစ်ပေါင်းများစွာ လွန်မြောက်၍ နောင်လာနောက်သားတို့ မြန်မာကဗျာလင်္ကာတို့ကို လေ့လာသော အခါ ဤမဃဒေဝလင်္ကာသစ်ကြီးကို အထူးအရေးယူကာ သင်ကြားလေ့လာကြ မည်မှာ အမှန်မူချပင် ဖြစ်လေတော့၏။ ဤကဲ့သို့ လေ့လာ၍ ဤလင်္ကာကြီး၏ ကောင်းမွန်သော အခြင်းအရာတို့ကို ထောက်စားပြီးလျှင် ဤခေတ်တွင်ပေါ်သော လင်္ကာတို့သည် ကောင်းမွန်လှပေသည်တကားဟု ယခုကာလပေါ် လင်္ကာဆရာကြီး များက ချီးမွမ်းကြပေလိမ့်မည်။ ဤခေတ်တွင် မဃဒေဝလင်္ကာသစ်ကြီး ပေါ်ပေါက် သည်မှာ ဤခေတ်တွင် အလွန်အားတက်ဖွယ်ရာ ကောင်းလှပေ၏။ ဆိုလိုရင်းအချက် မှာ မဃဒေဝလင်္ကာသစ်ကြီးသည် ယခုခေတ်၏ ကိုယ်စားလှယ်ကြီးဟု ဆိုလိုပါသည်။ မဃဒေဝလင်္ကာသစ်ကို ထောက်ခြင်းအားဖြင့် နောင်နှစ်ပေါင်း (၄၀၀) ခန့်ကြာလျှင် ၁၂၆၁ ကျော် အတွင်း၌ မြန်မာစာပေကဗျာလင်္ကာတို့ ကောင်းစွာ ထွန်းကားနေပေ သည်ဟူ၍ နောင်လာနောက်သား စာပေလိုက်သူတို့က ပြောကြား ချီးမွမ်းကြပေလိမ့် မည်။ များစွာ ဝမ်းမြောက်ဖွယ်အချက်ပင် ဖြစ်တော့၏။

ဤလင်္ကာသစ်ကြီးအကြောင်းကို အနည်းငယ် ရေးသားဖော်ပြရန် လိုပေသေးသည်။ မြန်မာလင်္ကာဘက်တွင် ရှင်ဥတ္တမကျော်၊ ရှင်မဟာသီလဝံသ၊ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၊ ဦးပုည အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ရေးသားထားခဲ့ကြသော လင်္ကာတို့ကို စံနမူနာထား၍ လေ့လာသင်ကြားကြရပေသည်။ မန်လည်ဆရာတော်ဘုရား ရေးသားအပ်သော မဃဒေဝလင်္ကာသစ်သည် အထက်ဖော်ပြရာပါ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ရေးသားအပ်သော ရှင်ဥတ္တမကျော်တောလား၊ ပါရမီတော်ခန်းပျို့၊ ကိုးခန်းပျို့၊ ဦးပုည မေတ္တာစာတို့ထက် မသာစေကာမူ ၎င်းတို့ထက် ညံ့ဖျင်းသည်ဟူ၍ မည်သူမျှ ဆိုနိုင်မည် မဟုတ်ချေ။

၎င်းလင်္ကာ တစ်အုပ်တည်းတွင်ပင် လောကုတ်လောကီနှစ်လီသော ဗဟုသုတ တိုးပွားရာ အကြောင်းတို့ဖြင့် ပြည့်နှက်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်ရပေလိမ့်မည်။ လင်္ကာအစတွင် ထီးနန်းနှင့်ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့ကို စုံလင်စွာ ရေးသားဖော်ပြထားသောကြောင့် ဤလင်္ကာကို ဖတ်သောအခါ ထီးနန်းနှင့်ဝေး၍ ထီးနန်းအကြောင်း အနည်းငယ်မျှ မသိသေးသူများပင်လျှင် ထီးနန်းအတွင်းသို့ ရောက်သွားသကဲ့သို့ မှတ်ထင်ရပေ၏။ ထီးနန်းတည်ဆောက်ပုံ၊ မြို့သစ်တည်သောအခါ မည်သို့ ပြုလုပ်ကြပုံ၊ အဘိသိက်ခံသောအခါ မည်သို့ စီမံဆောင်ရွက်ကြရပုံ စသဖြင့် ရေးသားဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာ လွန်စွာမှပင် မှတ်သားဖွယ်ရာ ကောင်းလှပေတော့သည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာတို့ ထီးနန်းပျောက်ခဲ့ပြီ ဖြစ်သောကြောင့် နောင်အခါ ထီးနန်းအကြောင်းကို သိလိုကြပါလျှင် ၎င်းလင်္ကာကြီးကိုပင် ကြည့်ရှုကြရမည်ဖြစ်၍ ဤလင်္ကာကြီးသည် နောက်သားနောင်လာတို့အတွက် မည်သို့အကျိုးရှိသည်ကို ကောင်းစွာ တွေးတော ကြည့်နိုင်ပေ၏။

ထို့ပြင်လည်း မန္တလေးမြို့တည်ပုံ၊ အမရပူရမြို့မှ ထီးနန်းပြောင်းပုံ၊ အကြောင်း အစုံအလင်တို့ကိုလည်း ရေးသားဖွဲ့ဆိုထားတော်မူပြန်သောကြောင့် နောင်အခါ မြန်မာရာဇဝင်အကြောင်းကို ထောက်လှမ်း စုံစမ်းကြသောသူတို့အဖို့လည်း မည်မျှ ကျေးဇူးရှိမည့်အကြောင်းကိုလည်း ယခုပင်ကြို၍ တွေးတောကြည့်နိုင်ပေ၏။ အထက် ဖော်ပြရာပါ အကြောင်းတို့မှာ ထီးနန်းအကြောင်း၊ ရာဇဝင်အကြောင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ဤလင်္ကာကြီး အသုံးကျမည့်အကြောင်းကို ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ထီးနန်းအကြောင်း၊ ရာဇဝင်အကြောင်းသာမဟုတ် ဤလင်္ကာကြီးအတွင်း ပေါရာဏ စကားအမျိုးမျိုးတို့ကို ထည့်သွင်းစပ်ဆို ထားပြန်သောကြောင့် ပေါရာဏ

စာအုပ်ကြီးနှင့်လည်း တူပြန်၏။ မြန်မာစကား ပြုပြင်ပြောင်းလဲပုံတို့ကို လေ့လာသူ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ပေါရာဏစကားတို့ကို စုံစမ်းသူပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာလည်း ဤလင်္ကာကြီးကို လွတ်၍ရမည် မဟုတ်ချေ။ ပေါရာဏစာအုပ်ကြီးနှင့် တူရုံမျှမကသေး လင်္ကာတစ်ခု လုံးတွင် သတ်ပုံ၏ အသက်ဟုဆိုအပ်သော ခွဲထားများကို ညှပ်၍စပ်ဆိုထားပြန် သောကြောင့် ၎င်းလင်္ကာကို သတ်ပုံစာအုပ်ကြီးကဲ့သို့ အသုံးပြုနိုင်ပြန်၏။ သတ်ပုံ လိုက်စားသူအပေါင်းတို့မှာ ၎င်းလင်္ကာကို အကိုးအကား ပြုကြရပေလိမ့်မည်။ ထိုတွင် မကသေးချေ။ လောကုတ္တရာ ကျမ်းဂန်တို့ကို လေ့လာသူပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းတို့ အတွက် ဤလင်္ကာကြီး အကျိုးရှိမည့် အကြောင်းကို အထူးထုတ်ဖော် ရေးသားနေ ရန် မလိုပေ။ ၎င်းလင်္ကာတွင်ပါသော သံဝေဂခန်းတစ်ခန်းကို ဖတ်ရုံနှင့်ပင် မည်မျှ နက်နဲသော တရားစကားတို့ကို ရေးသားထားကြောင်း ကောင်းကောင်း သိမြင်နိုင်ပေ ၏။ ဇာတ်နိပါတ်လာ ဝတ္ထုတို့အကြောင်းကိုလည်း စကားစပ်မိတိုင်း ညှပ်ခါညှပ်ခါ ထည့်သွင်းစပ်ဆို ထားပြန်သောကြောင့် ဝတ္ထုလေ့လာသူတို့အတွက်လည်း အကျိုး များစွာ ဖြစ်ထွန်းစေပြန်၏။ ထို့ပြင် ကိုယ်ကျင့်တရား၊ လောကနှင့်ဆိုင်သောအချက် များကိုလည်း စုံလင်စွာ ရေးသားထားသောကြောင့် ဆုံးမစာနှင့်လည်း တူပြန်၏။ အစပ်အဟပ် နေရာတွင်လည်း အပြစ်ဒေါသကင်းလွတ်၍ ဂုဏ်အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံလှပါ ပေသည်။ ဤမျှကောင်းမွန်သော လင်္ကာကြီးကို ရှေးပညာရှိများ ရေးသား ထားခဲ့သော လင်္ကာတို့နှင့် မတူဟူ၍ မည်သူ ပြောဆိုဝံ့ပါအံ့နည်း။ စင်စစ်အားဖြင့် ဤလင်္ကာကို မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီးမှာ ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် စတင်ရေးသားတော်မူသော် လည်း အဆုံးသတ်ရေးသားသည်မှာ လွန်ခဲ့သော အနှစ် (၂၀) အတွင်းမှာ ဖြစ် သောကြောင့် ၎င်းလင်္ကာကို ကာလပေါ်လင်္ကာဟူ၍ ခေါ်ဆိုသင့်ပေသည်။ ဤမျှ ကောင်းမွန်သော လင်္ကာမျိုး နောင်ပေါ်ပေါက်ရန် လွန်စွာပင် ခဲယဉ်းလှပေသည်။ မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ယခုခေတ်အတွက် မြန်မာလင်္ကာဘက်က တိုးတက်ရန် ဆောင်ရွက်ပေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ပါး ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းအား များစွာ ကျေးဇူးတင်ထိုက်ပေသည်။ ဤလင်္ကာကြီးသာလျှင် ကာလပေါ်လင်္ကာတို့တွင် ထင်ထင်ရှားရှား ပေါ်လွင်သော စာဖြစ်ပေသည်။

ဤမဃဒေဝလင်္ကာမှတစ်ပါး အခြားစာတစ်စောင် တစ်ဖွဲ့အဖြစ်ဖြင့် ရေးသား ပုံနှိပ်ထားသော ကာလပေါ်လင်္ကာများ အလွန်တရာမှ ရှားပါးလှပေသည်။ စာ တစ်စောင် တစ်ဖွဲ့အဖြစ်ဖြင့် လင်္ကာကောင်းများ ရေးသားဖွဲ့ဆိုကောင်း ဖွဲ့ဆိုကြပေလိမ့်

မည်။ သို့ရာတွင် စက်တင်ပုံနှိပ်ခြင်း မပြုကြသောကြောင့် ၎င်းတို့မှာ မထင်ပေါ်ချေ။ များစွာ ဝမ်းနည်းဖွယ်ပင် ဖြစ်တော့၏။ ဤကဲ့သို့ လွန်ခဲ့သော အနှစ် (၂၀) အတွင်း တွင် ရေးသားဖွဲ့ဆို၍ ပုံမနှိပ်ရသေးသော လင်္ကာတို့အကြောင်းကို အလွန်သိလိုပါသည်။ ၎င်းအကြောင်းကို သိလိုသူများက သတင်းစာကနေ၍ အကျိုးအကြောင်း ဖော်ပြ ရေးသားမည်ဆိုပါလျှင် စာဖတ်သူအပေါင်းတို့မှာ များစွာ အကျိုးဖြစ်ထွန်းပေလိမ့် မည်။ ဤသို့ ရေးသားဖော်ပြရန် ဤဆောင်းပါးနှင့်ပင် တောင်းပန်လိုက်ရပေသည်။

သိပ္ပံကျောင်း မြန်မာဆရာကြီး ဆရာပွားဝေလမင်းသား ရွှေနားတော်သွင်း အေးချင်းရေးသားသည်ဟု ကြားသိရသော်လည်း ၎င်းကို ပုံမနှိပ်သေးသောကြောင့် မည်သူမျှ မဖတ်ရသေးချေ။ မကြာမီက ဝေလမင်းသားဆုကို အချီးအမြှင့်ခံရသော ကျောက်စာရုံးစာရေးကြီး ဦးဘေရေးသည့် ဝရဏပျို့တစ်စောင် ထွက်ပေါ်လာပေ၏။ ဤပျို့ကို မြန်မာ့အလင်းတိုက်မှ ပုံနှိပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် အလွယ်တကူ ဝယ်ယူ ဖတ်ရှုနိုင်ကြပေသည်။ ဤပျို့မှာ များစွာရှည်လျားသော ပျို့မဟုတ်ပေ။ အခြားပျို့တို့ ထက် ထူးထူးချွန်ချွန် ကောင်းမွန်သည်ဟူ၍ မဆိုနိုင်သော်လည်း ၎င်းတို့ထက် ညံ့ဖျင်း သည်ဟူ၍ကား မဆိုသာချေ။ အလယ်တန်းစား ပျို့ဟူ၍သာ ဆိုရပေမည်။

အထက်ဖော်ပြပါ လင်္ကာများအပြင် အခြားတစ်စောင် တစ်ဖွဲ့အားဖြင့် ရေးသားထားသော လင်္ကာကဗျာများ ပေါ်ပေါက်သည်ဟု မကြားရချေ။ စင်စစ်သော် ကား တစ်စောင်တစ်ဖွဲ့ စပ်ဆိုထားသော စာမှသာလျှင် အရှည်သဖြင့် တည်တံ့ကြ သောကြောင့် ၎င်းတို့ကိုသာ စာပေတွင် အထူးထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့်ပေသည်။ စာတိုစာစတို့မှာကား ပေါ်ပေါက်ပြီး၍ များမကြာမီ ပျောက်ကွယ်သွားလေ့ရှိသော ကြောင့် မြန်မာစာပေတွင် တည်မည်မဟုတ်ချေ။ နှစ်ပေါင်း (၂၀) အတွင်း စာတစ်စောင် တစ်ဖွဲ့အဖြစ်ဖြင့် လင်္ကာသုံးလေးစောင်သာ ပေါ်သောကြောင့် မြန်မာလင်္ကာမှာ တိုးတက်ထွန်းကား နေပေသည်ဟူ၍ဆိုရန် များစွာမှပင် ခဲယဉ်း ပေသည်။ မဃဒေဝလင်္ကာသစ်တစ်ခု ရှိနေပေသောကြောင့်သာ အနည်းငယ် ခံသာ ပေသေး၏။ အကယ်၍ ၎င်းလင်္ကာမပေါ်ကား မြန်မာစာပေလင်္ကာဘက်တွင် ဆယ်မရ အောင် ဆုတ်ယုတ်နေသည်ဟူ၍ အမှန်ပင် ဆုံးဖြတ်ရပေလိမ့်မည်။

၃၀၊ နိုဝင်ဘာ၊ ၁၉၂၈
သူရိယသတင်းစာ

(မြန်မာစာပေအကြောင်းစာစုများ၊ ၁၂)

語句解説

တေးထပ် *n.* テーダツ. 重畳歌. ※ニヤウンヤン時代に現れた単純な歌謡(テー)に、装飾的表現を二重、三重に付加(タツ)したことに因むと考えられる。もとの歌謡自体、四節からなる四言詩の一種である。(ウー・ペーマウンティン『ビルマ文学史』大野徹監訳 p.256)

ဒွေးချိုး *n.* ドウエージョー. 二節詩.

ရတု *n.* ヤドゥ. 季節詩. 抒情詩. ※リンガーと呼ばれる古代詩から派生した詩の一種。リンガーとは異なり、詠む際に一定の決まりがある。ヤドゥの起源は梵語リトウの訛った形ラトウである。同時に、古いビルマ語形ラトウでもある。梵語のリトウには、季節という意味がある。ビルマ語のラトウには祭礼、儀式、状態という三種の意味がある。(ウー・ペーマウンティン『ビルマ文学史』大野徹監訳 pp.17-18)

မန်လည်ဆရာတော်ဘုရား မန်レー僧正 (1841-1929). 僧侶詩人として有名.

မဟာသုတကာရီ မဃဒေဝလင်္ကာသစ် မハートウタカーリ・マガデーワ新長編詩. ※マンレー僧正が著した詩であり、賢人になろうと望む人々が模範とすべきものであった。マンレー僧正は、たった一冊のこの文献だけをもって、韻文の権威と認められる人物となった。(ウー・ペーマウンティン『ビルマ文学史』大野徹監訳 pp.441-442)

ရှင်ဥတ္တမကျော် シン・オウタマジョー. ※僧侶. 自然に関心を持ち一人で仏法修学をすることを望んでいた。15世紀後半から15世紀末に活躍.

ရှင်မဟာသီလဝံသ シン・マハーティラウンタ. ※僧侶. 経典に通達している。詩人としても著名。15世紀後半から15世紀末に活躍.

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရု シン・マハーラッタターラ. ※僧侶. 王宮で育ち、世間のことにも精通していた。後世の詩人たちの模範となるような詩を描写した。15世紀末から16世紀初めに活躍.

ဦးပုည ဝ・ポンニャ (1810年前後諸説あり-1867). ※僧侶から還俗し、宮廷詩人として仕え、ミンドン王の治世にすぐれた多くの作品を著し名を馳せた.

ပျို့ *n.* 仏典叙事詩. ※ p.49 を参照.

မေတ္တာစာ *n.* ミッタザー. 慈愛の書. ※インワ時代(14世紀-16世紀)には、国王を頂点とし、全ての階層の人間を仏法によって戒める書であった。コンバウン時代(18世紀-19世紀)に書かれたものは書いた人によって内容が異なるが、広い愛情

をもって、兄と妹、息子と母、師と弟子、出家と在家、などが互いに送り合う手紙であり、目上の者が目下の者に対して訓戒する内容もある。森羅万象くまなく書かれたミッタザーもある。(ウー・ペーマウンティン『ビルマ文学史』大野徹監訳 pp.309-311)

အဘိသိက် ခံ- *n+v.* 灌頂の儀式をうける。 ※国王即位、受戒などのときに、頭頂に清めの水を注ぐ儀式のこと。

V-တော် မူ- *n+v.* ~なざる。 ※ V-တော်で、日本語の「お+連用形」に近い意味の派生名詞を形成する。 မူ-と組み合わせて、仏陀や国王など身分の高い人に対する敬語表現となる。

ပေါရာဏ *n.* 古語，古典語。

သတ်ပုံ *n.* 綴字法。

ခွဲထား *n.* 同音意義語で韻を踏む詩。

ဇာတ်နိပါတ်လာ ဝတ္ထု *n.* 本生話 (釈尊の前世物語)。

အေးချင်း *n.* エージン。史謡。 ※王室内の揺籃儀礼を催す際に、幼い王女や王子を揺籃 (ゆりかご) に寝かせて、揺り動かしながら口ずさみ、なだめすかすための詩であり、音楽性を備えた歌でもある。「エー」という韻で始めて「エー」という韻で終わる。聴いている人たちに心地よく耳を傾けてもらえるようにする一方、氏素性や血統についての誇りも高めてくれる。エージンを聞いて、王女や王子たちは自分の出自への誇りを次第に高揚させ、自分の国を愛するようになり、自分の民族に親近の情を抱くようになった。また、エージンは王統の系譜が記されているので、王統史のまだ現れていないころでは、エージンが頼りにされていた。後世、王統史の編纂者たちは、エージンの文言の中から歴史上における数多くの資料を得ている。(ウー・ペーマウンティン『ビルマ文学史』大野徹監訳 pp.33-35)

作文してみよう

N-နှင့် ပတ်သက်၍ 「N に関して」 (p.72)

- 例：
- ဤသတင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်သူများ အထူး စိတ်ဝင်စားလျက် ရှိသည်။
  - ယင်းအမှုနှင့် ပတ်သက်၍ မောင်ဘအား ထောင်ဒဏ် ၅-နှစ် ချမှတ်လိုက်၏။

၁၄။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နံပါတ် (၇)

ယခင်ဆောင်းပါး နံပါတ် (၆) တွင် စာတစ်စောင် တစ်ဖွဲ့အဖြစ်ဖြင့်ရေးသား ထားသော ကာလပေါ် လင်္ကာတို့အကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးပေပြီ။ ဤဆောင်းပါးတွင် မူကား တေးထပ်၊ ဒွေးချိုး၊ ရတု အစရှိသော လင်္ကာတို့ကလေးများ အကြောင်းကို ရေးသားဖော်ပြရန် ဖြစ်ပေသည်။ စာတစ်စောင် တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သော လင်္ကာကြီးများကို သာ စာပေတွင် ထည့်သွင်းသင့်သည်မဟုတ်။ လင်္ကာတို့ကလေးများကိုလည်း ကောင်းမွန်ပါက မြန်မာစာပေအတွင်း ထည့်သွင်းရန်သင့်ပေသည်။ “စိန်ခြူးကြာညောင်” အစချီသော ဘောလယ်၊ “သူတည်းတစ်ယောက်” အစချီသော လင်္ကာတို့၊ “မဲဇာတောင်ခြေ” အစချီသော ရတုတို့မှာ လင်္ကာတို့ကလေးများ ဖြစ်ကြသော်လည်း အလွန်ကောင်းမွန်ကြသောကြောင့် ၎င်းတို့ကို မြန်မာစာပေတွင် ထည့်သွင်းထားခဲ့ကြပေသည်။

ယခုကာလပေါ် လင်္ကာတို့ကလေးများ ဖြစ်စေကာမူ အလွန်ကောင်းမွန်၍ အနှစ်သာရနှင့် ပြည့်စုံသော လင်္ကာကလေးများဖြစ်ပါက ၎င်းတို့ကို စုဆောင်းပြီး လျှင် စာအုပ်ပြုလုပ် ရိုက်နှိပ်ရန် သင့်ပေသည်။ သို့မဟုတ်ပါလျှင် ၎င်းတို့မှာ မကြာမီ ပျောက်ကွယ်သွားကြရမည် အမှန်ပင်ဖြစ်ပေ၏။ ကောင်းမွန်သော ကာလပေါ် တေးထပ်တချို့ကို သူရိယသတင်းစာတိုက်မှ ရိုက်နှိပ်သော တေးထပ်ပေါင်းချုပ် စာအုပ်တွင် ရှေးတေးထပ်များနှင့် ရောနှောကာ ထည့်သွင်းထားသည်ကို တွေ့မြင်ရ၏။ အခြား အခြားသော တေးထပ်၊ လေးချိုး အစရှိသည့် လင်္ကာတို့ကလေးများကိုလည်း ဆရာဦးပြီးချို စုဆောင်းရိုက်နှိပ်သော မဟာဂီတသစ်တွင် ထည့်သွင်းထားပေ၏။

ဤကဲ့သို့ ရှေးဟောင်းစာများနှင့် ရောနှောပုံနှိပ်ထားခြင်းထက် ကာလပေါ် ကဗျာတို့ကလေးများကိုသာ စုပေါင်း၍ ပုံနှိပ်ထားခြင်းကသာ ကောင်းမွန်အကျိုး ရှိပေမည်။ ဤသို့ ကာလပေါ် လင်္ကာတို့ကလေးများကိုချည်း စုပေါင်း၍ ပုံနှိပ်ထားသော လင်္ကာစာအုပ်အချို့ ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့ကို စုဆောင်းသူများမှာ ကောင်းသော လင်္ကာတို့ကိုသာ စုဆောင်းသည်မဟုတ်ဘဲ မကောင်းသောစာစုကိုပါ အားလုံးသိမ်းရုံး စုပေါင်းကာ ရိုက်နှိပ်ထားသောကြောင့် အလွန်စိတ်ပျက်ဖွယ်ရာ ကောင်းလှပါပေသည်။ ဤစာအုပ်တို့တွင် ပါဝင်သော အချို့လင်္ကာများမှာ မကောင်းရုံသာမက အစပ်အဟပ်

မှားယွင်းနေသည်ကိုပင် များစွာတွေ့မြင်ရပေသည်။ ဝမ်းနည်းဖွယ်ပင်တည်း။

ကာလပေါ် လင်္ကာတိုကလေးများ တစ်စတစ်စ ခေတ်တိမ်သွားပြီနောက် တဖန် ခေတ်ကောင်းလာပြန်သည့် အကြောင်းကို အနည်းငယ် ထုတ်ဖော်ရေးသား ရန် လိုပေသေး၏။ ဤသို့ရေးသားရာ၌ ရှေးဟောင်းလင်္ကာတိုကလေးများကို ချန်လှပ် ထားရပေမည်။ ဟံသာဝတီ သတင်းစာဆောင်းပါးများတွင် တေးထပ်၊ ဒွေးချိုး၊ ရတု၊ အစရှိသော လင်္ကာတိုကလေးတို့ကို မကြာမကြာ တွေ့မြင်ဖတ်ရှုရပေသည်။ မန္တလေး ထုတ်ဝေသော မြန်မာ့တာရာ သတင်းစာတွင်လည်း ဤနည်းအတိုင်း တွေ့မြင်ဖတ်ရှု ရပေသည်။ ဟံသာဝတီသတင်းစာကို ထုတ်ဝေခြင်းမှ ရပ်စဲလိုက်သော အခါ မြန်မာ လင်္ကာတိုကလေးများ ရပ်စဲသွားသကဲ့သို့ ထင်မှတ်ရပေ၏။ မြန်မာ့တာရာ သတင်း စာကို လူအဖတ် အလွန်နည်းပါးသောကြောင့် ၎င်းတွင်ပါသည့် လင်္ကာများမှာ မဆို လောက်ပေ။ ထိုအခါ၌ မည်သူမျှ လင်္ကာတိုကလေးများကို ရေးခြင်း၊ လေ့လာခြင်းတို့ ကို မပြုလုပ်ကြချေ။ တေးထပ်စ၊ လေးချိုးစ ရေးတတ်သော သူကို တကယ့်ပညာရှိ ဟူ၍ပင် ထင်မှတ်ကြရလေ၏။ ဤသို့ လင်္ကာရေးသား လေ့လာခြင်း ဆုတ်ယုတ်သွား သည်မှာ အောက်မြန်မာပြည်တွင် သာ၍ပင် ထင်ရှားလှပေသည်။ အထက်မြန်မာပြည် ၌မူကား အင်္ဂလိပ်စာ၏အငွေ့ ကောင်းကောင်း မထိခိုက်သေးသောကြောင့် လင်္ကာ ကဗျာ လေ့လာသူတို့ အသင့်အတင့် ကျန်ပေသေး၏။ ဤသို့ ကဗျာလင်္ကာတို့ ကို ရေးသားလေ့လာခြင်း ဆုတ်ယုတ်လာသည်မှာ ကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်သောအခါသို့ တိုင်အောင်ဖြစ်၏။

ဤသို့ လင်္ကာကဗျာတို့ ဆုတ်ယုတ်လာပြီးနောက် သူရိယသတင်းစာ ထွက်ပေါ်လာသောအခါ မစ္စတာမောင်မိုင်းဆိုသူက ဆောင်းပါးများ ရေးသားရာတွင် တေးထပ်၊ ဒွေးချိုး အစရှိသော လင်္ကာမျိုးကို ညှပ်၍ညှပ်၍ ထည့်သွင်းရေးသားလေ့ ရှိ၏။ ထိုအခါက ရေးသားလေ့ရှိသော ဆောင်းပါးတို့မှာ အကြောင်းအရာတစ်ခုခု နှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးငြင်းခုံကြသော ဆောင်းပါးမျိုးဖြစ်လေသည်။ ထို့နောက် မောင်ခင်မောင် အမည်ခံသူ ရေးသားသော ခင်မြင့်ကြီး၊ တင်တင်မြ အစရှိသော ဝတ္ထု တို့တွင် တေးထပ်၊ ဘောလယ် အစရှိသည်တို့ကို ထည့်သွင်းရေးသားလေ့ရှိ ပြန်၏။ ထိုအခါမှစ၍ တေးထပ်၊ ဒွေးချိုး၊ ရတု စသော လင်္ကာမျိုးကို လိုလား နှစ်သက်စ ပြုလာကြလေ၏။ ပညာ့အလင်းမဂ္ဂဇင်း၊ သူရိယမဂ္ဂဇင်းတို့တွင်လည်း ဤလင်္ကာမျိုး ကို အနည်းအကျဉ်း ထည့်သွင်း ရေးသားလေ့ရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် ယခုမှာကဲ့သို့

ကဗျာခန်းဟူ၍ သတင်းစာ၊ မဂ္ဂဇင်းတို့တွင် တစ်ခန်းသက်သက် ထားသည် မဟုတ်ပေ။ ဤပညာ့အလင်းမဂ္ဂဇင်း၊ သူရိယမဂ္ဂဇင်းတို့ မပေါ်မီကပင် မြန်မာ့အလင်းမဂ္ဂဇင်းဟူသော အမည်ဖြင့် မဂ္ဂဇင်းတစ်စောင် ထွက်ပေါ်ခဲ့ပေသည်။ ၎င်းမဂ္ဂဇင်းမှာ မြန်မာပြည်တွင် မဂ္ဂဇင်းဟူသောအမည်ဖြင့် ဤစာမျိုး ထွက်ပေါ်သည်မှာ ပထမအကြိမ် ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းကို မြန်မာမဂ္ဂဇင်းတို့၏ ရှေ့တော်ပြေးဟူ၍ ခေါ်ဆိုထိုက်ပေသည်။ ၎င်းမဂ္ဂဇင်းတွင် ရေးသားကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာလည်း မြန်မာစာပေဘက်တွင် များစွာကျွမ်းကျင်သူများ ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းမဂ္ဂဇင်းမှာ မြန်မာစာပေအတွက် အလွန်အားတက်ဖွယ်ကြီး ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ဤတိုက်မှပင် ဦးပုည ဇာတ်ပေါင်းချုပ်စာအုပ်ကို စက္ကူကောင်းကောင်းဖြင့် စက်တင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ ဤမဂ္ဂဇင်းတိုက် ကြာရှည်စွာတည်မည် ဖြစ်မူကား မြန်မာစာပေအတွက် မည်သို့ဆောင်ရွက်မည့်အကြောင်းကို ကောင်းစွာ ချင့်ချိန်တွေးဆနိုင်ပေ၏။ ကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်ပြီးနောက် များမကြာမီပင် အကြောင်းမညီညွတ်သောကြောင့် ဤမဂ္ဂဇင်းကို ထုတ်ဝေခြင်းမှ ရပ်စဲလိုက်ရလေသည်။ မြန်မာစာ တိုးပွားရေးကို အားပေးခြင်းတည်း ဟူသော အညွန့်အညှောက်လေး ကျိုးသွားသည်နှင့် တူလှပေ၏။

ထို့နောက် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၈၀ ပြည့်နှစ်လောက်တွင် မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာသစ်ဟူသော အမည်ဖြင့် သတင်းစာတစ်စောင် ထွက်ပေါ်လာပြန်၏။ သို့ရာတွင် ၎င်းတွင် ရေးသားသောသူတို့မှာ မြန်မာ့အလင်းမဂ္ဂဇင်းတွင် ရေးသားသောသူများ မဟုတ်တော့ချေ။ ဤသတင်းစာတွင် ဆောင်းပါးရေးသားကြသော ရွှေဘိုဂျမ်းခင်၊ ဘိုးဘိုးကြီးတောက်တဲ့ အစရှိသောသူတို့လည်း လင်္ကာဘက်ဆိုင်ရာ တေးထပ်၊ ဒွေးချိုး၊ ရတုတို့ကို ရေးသားထည့်သွင်းလေ့ရှိကြ၏။ ဤသို့ လင်္ကာရေးသားခြင်း လင်္ကာတို့ကို လိုက်စားခြင်း အလေ့အထ တရွေ့ရွေ့ တိုးတက်လာသည်မှာ ၁၂၈၂ ခုနှစ်သို့တိုင် ရောက်လာလေ၏။

၁၂၈၂ ခုနှစ်သို့ ရောက်၍ ကျောင်းသားသပိတ်မှောက်ကိစ္စပြီးသည်မှစ၍ လင်္ကာရေးသားခြင်း အကျင့်သည် နေ့ချင်းညချင်း အလွန်လျင်မြန်စွာ တိုးတက်လာသည်ကို တွေ့မြင်ရပေလိမ့်မည်။ ဤရှစ်နှစ်အတွင်းတွင် သတင်းစာ၊ မဂ္ဂဇင်းတိုင်း လိုလိုမှာပင် ကဗျာခန်းဟူ၍ သီးသန့် တစ်ခန်းထားကြရလေ၏။ ဤအခန်းတွင် ပါဝင်ရေးသားကြသူတို့ကို စုံစမ်းပြန်လျှင်လည်း ကျောင်းသားကလေးများ၊ မိန်းကလေးများဖြစ်ကြောင်းကို တွေ့မြင်ကြရပေ၏။ ၎င်းတို့ ရေးသားသော စာစုကို

ဖတ်ရတိုင်း များစွာအားတက်မိပေသည်။ ဤသို့ နှစ်ပရိစ္ဆေဒ အနည်းငယ်အတွင်း တွင် ကျောင်းသားကလေးများ၊ မိန်းကလေးများ လင်္ကာကဗျာတို့ကို ရေးသားစပ်ဆိုနိုင်ခြင်းသည် အားရဖွယ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ ရေးသားနိုင်ကြသည်ကား မှန်ပေ၏။ ၎င်းတို့ ရေးသားသော စာများကား မည်သို့သော စာမျိုးတို့ပါနည်း။ ၎င်းတို့ ရေးသားသော စာများကား မည်ကဲ့သို့သော အခြေအနေတွင် တည်ရှိသည့် အကြောင်းကို စုံစမ်းရေးသားရန် အချိန်သို့ ရောက်နေပေပြီ။ ၎င်းတို့၏စာများ ကောင်းမကောင်း စသည်ကို ၎င်း၊ ၎င်းတို့၏ စာများကို မြန်မာစာပေတွင် ထည့်သွင်းသင့် မထည့်သွင်းသင့် ဆိုသော အချက်ကို ၎င်း စုံစမ်းရပေမည်။ ဤသို့ စုံစမ်းရေးသားရာ၌ မည်သူ့ကိုမှ ထိခိုက်လို၍ရေးသားသည်မဟုတ်။ မြန်မာစာပေအတွက် ငဲ့ကွက်၍သာ ရေးသားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

၄၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၂၈
သူရိယသတင်းစာ

(မြန်မာစာပေအကြောင်းစာစုများ၊ ၁၆)

語句解説

ဘောလယ် *n.* ボーレー. 歌謡の一種.

လေးချိုး *n.* 四節詩.

作文してみよう

...-သာ မက 「... だけでなく」 (p.52)
 ထိုမျှ(သာ) မက 「それだけでなく」 (p.44)
 V-ရုံ(မျှ၊သာ) မက 「V するだけでなく」 (pp.73,77)

- 例 : ● သူသည် စာပေ ထူးချွန်သည်။ ထိုမျှ မက အနုပညာလည်း ထူးချွန်သည်။
 ● သီချင်း ဆိုတတ်ရုံမက သီချင်းလည်း စပ်တတ်သည်။

၁၅။ မြန်မာစာပေအကြောင်း နိပါတ် (၈)

ယခုကာလ ထွက်ပေါ်နေသမျှသော မဂ္ဂဇင်းတို့တွင် ကဗျာခန်း တစ်ခန်း ကျရှိပေသည်။ ၎င်းကဗျာပိုင်းတို့ကို ဖတ်ကြည့်သောအခါ အများအားဖြင့် မောင်ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့၊ မိုးဖွဲ့၊ နိဗ္ဗိန္ဒူဖွဲ့တို့ကိုသာ တွေ့မြင်ရပေလိမ့်မည်။ ဤသို့ တွေ့မြင်ရသည်မှာလည်း မဂ္ဂဇင်းတိုင်းမှာဖြစ်၏။ မဂ္ဂဇင်းတိုင်းမှာလည်း လစဉ်၊ အပတ်စဉ် ၎င်းတို့ကိုချည်းသာ ဖတ်ရဖန်များသဖြင့် စိတ်ငြီးငွေ့ လာပြီးလျှင် ဖတ်ချင်စိတ် မရှိအောင်ပင် ဖြစ်လာ ရပေသည်။ မောင်ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့တို့ကို မရေးသားရဟူ၍ကား မဆိုလိုပါ။ ဤ မောင်ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့မျိုးကို ရှေးပညာရှိကြီးများက ရေးသားထားခဲ့ကြပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းတို့ကို မှီအောင် ရေးသားစပ်ဆိုနိုင်ရန် လွန်စွာမှပင် ခဲယဉ်းပေသည်။ ၎င်းတို့ထက် ထူးထူး ချွန်ချွန် မရေးသားနိုင်သမျှလည်း မိမိတို့စာမှာ ပပျောက်သွားရမည် ဖြစ်ချေသည်။ ရှေးက မရေးသားခဲ့ဘူးသေးသော အကြောင်းအရာတို့ကို ဖွဲ့ဆိုရေးသား ပါမှသာလျှင် မိမိတို့စာမှာ ကြာရှည်စွာ တည်ပေလိမ့်မည်။ မြန်မာစာပေမှာလည်း တိုးတက်ပေလိမ့် မည်။ အထက်က ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မောင်ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့၊ နိဗ္ဗိန္ဒူ ရာသီဖွဲ့တို့ကို ဦးပုည အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရေးသားထားခဲ့ပေပြီ။ မိမိတို့ ရေးသားသော်လည်း ၎င်းဆရာ ကြီးများ ရေးသားထားသောစာများ ရှိနေပြီဖြစ်သောကြောင့် မိမိတို့၏စာမှာ ထင်ပေါ် မည် မဟုတ်ချေ။ အကယ်၍ မိမိတို့စပ်ဆိုသောစာက ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတို့၏ စာထက် ကောင်းမွန်သာလွန်မည် ဆိုပါမူကား ၎င်းစာမျိုး၊ ၎င်းအကြောင်းအရာမျိုးကို စပ်ဆို ခြင်း၌ အပြစ်ဆိုရန်မရှိချေ။

လင်္ကာရေးသားရာတွင် ရေးသားသူ၏ စိတ်အတွင်း၌ ပေါ်ပေါက်လာသော အကြောင်းအရာတို့ကို ရေးသားဖွဲ့ဆိုမှသာလျှင် လင်္ကာနှင့်တူပေမည်။ အကယ်စင်စစ် လွမ်းသောသူက ဖွဲ့ဆိုသောစာမှသာလျှင် အလွမ်းဖွဲ့နှင့် တူပေလိမ့်မည်။ ယခုကာလ ဖွဲ့ဆိုကြသည်မှာ အကယ်စင်စစ် မလွမ်းပါပဲလျက် အလွမ်းဖွဲ့ကို စပ်ဆိုကြ၏။ မောင် ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့ ရေးသူတို့မှာလည်း မိမိတို့စိတ်ထဲတွင် လှသည်၊ ယဉ်သည်ဟု မထင်ပါဘဲ၊ စိတ်ကူးနှင့်သာ ရေးသားလေ့ရှိကြ၏။ တောတောင်သို့ တစ်ခါမျှ မရောက်ဘူးကြ ပါလျက် တောဖွဲ့၊ တောင်ဖွဲ့တို့ကို ရေးသားကြ၏။ မယ်ဖွဲ့ ရေးသားသူတို့မှာ မဒ္ဒါ၊ သမ္ဘူလတို့ကိုသာ အမြဲဥပမာပေး၍ ရေးသားလေ့ရှိ၏။ တော်လေးဝ အဝင်အပါဖြစ်

သော မိန်းမမြတ်တို့ကို ဥပမာပေးခဲ့ကြသည်မှာ များစွာကြာပြီဖြစ်သောကြောင့် ကြားရဖန် များနေပေပြီ။ ရိုးလှ၏။ မဆန်းပေ။ မဆန်းသမျှ မိမိတို့လင်္ကာမှာ ပျောက်ကွယ်သွားကြပေလိမ့်မည်။

အချုပ်အားဖြင့် ဆိုရသည်ရှိသော် လင်္ကာဖွဲ့ဆိုရေးသားရာ၌ ရေးသားသူ၏ စိတ်အတွင်းက လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ပေါ်ပေါက်လာသော အခြင်းအရာတို့အကြောင်းကို သာ ရေးသားရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ ဝမ်းနည်းသောအခါရေးမှဝမ်းနည်းသောစာနှင့် တူပေမည်။ ဝမ်းမနည်းပါဘဲ၊ မလွမ်းပါဘဲလျက် ဝမ်းနည်းယောင်၊ လွမ်းယောင်ဆောင်ကာ ရေးသားကြသော ကဗျာတို့ကို ဖတ်ရသောအခါ ဘုန်းကြီးပျံများတွင် အပေး၍ အငိုခိုင်းသောကြောင့် ငိုကြသော ငိုချင်းသည်များကို သွား၍ သတိရမိပေသည်။ ငိုချင်းသည်တို့မှာ ကြေးငွေရသောကြောင့် ဖွဲ့နွဲ့ကာ ငိုယိုကြရရှာသော်လည်း စိတ်အတွင်းကမူကား အနည်းငယ်မျှ ဝမ်းနည်းသည် မဟုတ်ချေ။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းငိုချင်းသည်တို့ ငိုနေကြသည်ကို တွေ့မြင်ကြားသိရသူ အပေါင်းတို့မှာ ဝမ်းနည်းကြသည် မဟုတ်ဘဲ ရယ်ပင်ရယ်သွားတတ်ကြပေသေးသည်။ အကယ်စင်စစ် ဝမ်းနည်း၍ ငိုနေသူတို့ကို တွေ့မြင်သောအခါ၌မူကား မည်သူမဆို ဝမ်းနည်းကြေကွဲပြီးလျှင် သနားတတ်ပေသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် မိမိတို့စိတ်ထဲတွင် တကယ်မပေါ်ပေါက်သော အကြောင်းအရာတို့ကို မရေးသားပါဘဲ သူတကာထံမှ အကြားနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ စာအုပ်ထဲတွင် မဒ္ဒိ သမ္ဘူလတို့သည် လှသည်ဆိုသောကြောင့်သော်လည်းကောင်း ထိုမိန်းမတို့နှင့်နှိုင်းပြီး ရေးသားခြင်းတို့မှာ များစွာ မဟန်လှပေ။ ဤမိန်းမများအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သူတကာ မရေးသားရသေးမူကား ကောင်းလှ၏။ “မဲဇာတောင်ခြေ” အစချီသော ရတုကိုတွေ့တိုင်း ချီးမွမ်းလေ့ရှိ၏။ အဘယ်ကြောင့်ပါနည်း။ ၎င်းရတုကို ရေးသော လက်ဝဲသုန္ဒရ အမတ်ကြီးသည် အကယ်စင်စစ် စိတ်ညစ်လှသောကြောင့် စိတ်ထဲတွင် ဖြစ်ပေါ်သမျှကို ထုတ်ဟ၍ ရေးသားခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ ၎င်းရတုကို ဖတ်လိုက်၊ ဆိုလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်ကြီး၏ အတွင်းစိတ်ကို ထင်းထင်းကြီး တွေ့မြင်သကဲ့သို့ ထင်မှတ်ရပေ၏။ “သူတည်းတစ်ယောက်၊ ကောင်းဖို့ရောက်မူ” အစချီသော လင်္ကာကို ဖတ်သောအခါ၌လည်း အနန္တသူရိယ အမတ်၏ စိတ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်မြင်ရသကဲ့သို့ ထင်၏။ “စိန်ခြူးကြာညောင်” အစချီသော ဘောလယ်မှာလည်း ဤနည်းအတိုင်း လှိုင်ထိပ်ထားကိုယ်တိုင်

တွေ့ကြုံခဲ့ရသည့်အကြောင်း၊ ၎င်း၏စိတ်ထဲတွင် မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကြောင်း တို့ကို ကောင်းကောင်း တွေ့မြင်ရပေ၏။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ ရေးသားတော်မူအပ် သော ရွှေစက်တော်ရာသွား တောလားမှာလည်း အထက်နည်းအတိုင်း မိမိကိုယ်တော် တိုင် သွား၍ တွေ့မြင်ရပုံ၊ တွေ့မြင်ရသောအခါ စိတ်ထဲတွင် ပေါ်ပေါက်လာပုံတို့ကို ရေးသားထားသောကြောင့် ၎င်းကဗျာကို အထူးချီးမွမ်းကြပေသည်။ ဦးပုည မေတ္တာ စာများက သူတစ်ပါးအတွက် ရေးပေးသော မေတ္တာစာတို့ထက် များစွာသာနေသည် ကို တွေ့မြင်ရပေမည်။ မိမိနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သော လှူပျီလှည့်မေတ္တာစာ၊ လှေ အလှူခံ မေတ္တာစာ၊ ဒေါနဆီ မေတ္တာစာ၊ အဂ္ဂိယတ်မေတ္တာစာ၊ အဘိုးကြီးပေး မေတ္တာစာတို့မှာ ရှင်ဖူးပေး မေတ္တာစာ၊ ရှင်ကွန်းပေး မေတ္တာစာတို့ထက် အဆပေါင်း များစွာ သာနေပေသည်။ လင်္ကာ၏ သဘောအချုပ်မှာ လင်္ကာရေးသူ၏ စိတ်သဘော ကို ထုတ်ဟထည့်သွင်းခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ သူတကာက တောဖွဲ့၊ တောင်ဖွဲ့ ရေးသား ၍ မိမိမှာ တောတောင်များသို့ မရောက်သူးပါလျက် ကြားဖူးနားဝနှင့် ရေးသောအခါ လင်္ကာကားဖြစ်၏။ စကားအသုံးအနှုန်းကားလှ၏။ သို့ရာတွင် ဘုန်းကြီးပျံတွင်ငိုသော ငိုချင်းသည်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေတတ်ပေသည်။

အထူးသဖြင့် ရေးသားလိုရင်းမှာ ယခုကာလ ကဗျာလင်္ကာတို့ကလေးများ ကို ရေးသားသူတို့အား မောင်ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့၊ နိဗ္ဗိန္ဒ အစရှိသော အကြောင်းအရာတို့ကို စပ်ဆိုရေးသားခြင်းမှ ရပ်စဲရန် တောင်းပန်လိုရင်း ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းလင်္ကာမျိုး ကို ရေးသားခဲ့ကြသည်မှာလည်း များလှပေပြီ။ ရှေးပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ရေးသားခဲ့ကြ သော ၎င်းလင်္ကာမျိုးကို မှီအောင်လိုက်၍ ရေးသားနိုင်ကြမည်လည်း မဟုတ်ပေ။ ယခု ကာလပေါ် မောင်ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့၊ နိဗ္ဗိန္ဒတို့ကို ဖတ်ရသူအပေါင်းတို့မှာလည်း ၎င်းတို့ချည်း ဖတ်နေရသဖြင့် ငြီးငွေ့လာကြပြီးလျှင် မဖတ်ချင်ကြတော့ပြီ။ ထိုမှတစ်ပါး မဂ္ဂဇင်း ဆရာတို့ကလည်း ၎င်းအကြောင်းကို သိကြသောကြောင့် မိမိတို့ မဂ္ဂဇင်းများတွင် အနည်းငယ်သာ ထည့်သွင်းကြပြီးလျှင် ကျန်ကဗျာတို့ကို နေရာမလုံလောက်၍ မထည့် သွင်းရသည်ဟု ဉာဏ်ဆင်ကာ ပြောကြားရေးသားကြသည်ကို မကြာမကြာ ဖတ်ရပေ သည်။

စာဖတ်သူတို့မှာ ရှေးအခါက ကဗျာခန်းကို အလေးပြု၍ ဖတ်ရှုကြပါသော် လည်း ယခုအခါကဗျာပိုင်းကိုကျော်၍ ဖတ်သွားသူတို့သာ များလေသည်။ ဤသို့ ကျော်၍ ဖတ်သွားတတ်ကြသည်မှာ ကဗျာပိုင်း၌ မောင်ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့တို့ကိုသာ ဖတ်နေကြ

ရသည်မှာ နှစ်ပေါင်း တော်တော်ကြာ၍ ပျင်းလာဖြစ်သောကြောင့်ပေတည်း။ မြန်မာကဗျာ တိုးတက်စေလိုလျှင် မိမိတို့စပ်ဆိုသော ကဗျာတို့တွင် အကြောင်းအရာ ဆန်းဆန်းများကို ထည့်သွင်းရေးသားသင့်လေသည်။ ကွယ်လွန်သူ ဆရာချစ်စရာ ရေးသော အချို့ကဗျာများမှာ ပင်ကိုယ်ဉာဏ်သုံးပြီးလျှင် ဆန်းသောအကြောင်းအရာ ကလေးများကို ဖွဲ့ဆိုရေးသားထားသည်ကို တွေ့မြင်ရ၏။ ထို့နည်းအတူ ဖေသူတော် ဘွဲ့ခံသူ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးသော စာအချို့မှာလည်း အလွန်ကောင်းပေသည်။

ဤကဗျာတိုကလေးများနှင့် ပတ်သက်၍ ယခုအခါတွင် ရှေးသပိတ်မှောက် ကိစ္စ မပေါ်ပေါက်မီအခါကထက် တိုးတက်လာသည် ဆိုရစေကာမူ ရှေးကဗျာများနှင့် နှိုင်းစာသော် များစွာအောက်တန်းစား ကျနေသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ယခုအခြေအနေ ထက် မတိုးတက်ပါလျှင် နောင်ကို ဆုတ်ယုတ်သွားမည်ကား အမှန်မူချပင် ဖြစ်တော့ ၏။ ယခုကာလပေါ် ကဗျာစုမှာ ကောင်းမွန်လှသော ကဗျာများ မဟုတ်သေးချေ။ ထို့ထက်တိုးတက်အောင် ရွက်ဆောင်ကြပါမှ ကဗျာဘက်က တိုးတက်ရန် အကြောင်း ရှိပေသည်။

၆၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၂၈
သူရိယသတင်းစာ

(မြန်မာစာပေအကြောင်းစာစုများ၊ ၂၀)

語句解説

မောင်ဖွဲ့၊ မယ်ဖွဲ့ *n.* 男性を慕う詩／女性を慕う詩。 ※ N+(အ)ဖွဲ့で「N の (に関する) 詩」。

နိဗ္ဗိန္ဒ *n.* ぼやき， 愚痴。 (<Pali. nibbanda)

မဒ္ဒိ = မဒ္ဒိဒေဝီ မာဒိယီ (ဒေဝီယီ)၊ 十大本生譚の ဝေသန္တရာ ၏ 妃で， မိန်းမမြတ် ၄-ပါး (မိန်းမတော် လေးဝ တွင်) ၏ 1 人。

သမ္ဘူလ = သမ္ဘူလဒေဝီ တနပူလာ (ဒေဝီယီ)၊ 同名のジャータカの主人公， ベナレスの王 သောတ္ထိသေန ၏ 妃で， မိန်းမမြတ် ၄-ပါးの 1 人。

※ちなみに残る 2 人は， အမာလာ (ဒေဝီယီ) အမရာ(ဒေဝီ) (十大本生譚の မဟောသဓာ ၏ 妻) と， (サンダ) ဧယနာရီ (စန္ဒ) ကိန္နရီ。

ငိုချင်းသည် *n.* 泣き屋。 雇われて， 葬儀で泣き声をあげる人。

လက်ဝဲသူန္တရ လက္ခေတ္တဝုန္တရာ၊ 六代の国王に仕えた傑出した詩人。

အနန္တသူရိယ အနန္တတူရိယ၊ 詩人.

တောလား တောလား၊ 森の情景詩.

作文してみよう

V-သည်နှင့် တပြိုင်နက် 「V すると同時に， V するや否や」 (p.82)

- 例：
- နိုင်ငံခြားဇာတ်လမ်း ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် တီဗွီကို ပိတ်ချလိုက်သည်။
  - မုန့်စားဆင်းချိန် ကျောင်းတံခါး ဖွင့်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ကလေးများ မုန့်ဆိုင်များသို့ ပြေးဝင်ကြသည်။

၁၆။ ကာတွန်းဝိဇ္ဇာ ဒါရိုက်တာ သရုပ်ဆောင် ဦးဘကလေး

ဦးဘကလေးကို ပုသိမ်မြို့၌ ၁၂၅၄-ခု တပို့တွဲလဆုတ် ၉ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူသည် ပုသိမ်မြို့အစိုးရ အထက်တန်း ကျောင်းဆရာကြီး ဦးဘိုးသင်းဖြစ်၍ အမိမှာ ဒေါ်သဲမှုန်ဖြစ်သည်။

ဦးဘကလေးသည် မဖြူမညို၊ မနိမ့်မမြင့်၊ အချိုးကျ၍ ကိုယ်လုံး ကိုယ်ထည် သေးသွယ်သည်။ ခေါင်းကြီး၍ နဖူးကျယ်သည်။ လက်ချောင်း ကလေးများမှာ ပျော့ပျောင်းသွယ်တန်းသည်။ သပ်သပ်ရပ်ရပ် နေတတ်၍ လူချစ် လူခင် ပေါသည်။

ဦးဘကလေးသည် ငယ်စဉ်က ပုသိမ်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းတွင် ပညာ သင်ကြားခဲ့သည်။ ထို့ကျောင်းမှပင် ဆယ်တန်းအောင်သည်။ အင်္ဂလိပ်စာနှင့် သင်္ချာ ဘာသာတွင် ဂုဏ်ထူးဖြင့်အောင်သဖြင့် အစိုးရ စကောလားရှစ် ပညာသင်ဆုရသည်။ ထို့နောက် ရန်ကုန်ကောလိပ်သို့ တက်ရောက်သင်ကြားရာ ဘီအေအထက်တန်းအထိ သင်ကြားခဲ့ဖူးသည်။

၁၉၁၆-ခုနှစ်တွင် ဖခင်ကွယ်လွန်သဖြင့် လက်ထောက်ဆရာအဖြစ် ဝင်ရောက် အမှုထမ်းသည်။ သို့သော် နိုင်ငံခြားသား ပညာဝန်ထံ ခယရိုကျိုးရသည်ကို စက်ဆုပ် သဖြင့် အလုပ်မှ ထွက်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ရန်ကုန်မြို့ရှိ မြန်မာအဆွေကုမ္ပဏီတွင် ကြော်ငြာဘက်ဆိုင်ရာ မန်နေဂျာအဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ရင်း မြန်မာအဆွေသူဌေး ဦးဘညွန့်၏သမီး ဒေါ်ခင်ခင်နှင့် အကြောင်းပါခဲ့သည်။

ဦးဘကလေးသည် ငယ်စဉ်ကပင် ပုံဆွဲဝါသနာပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့ ဂျူဗလီဟော၌ ကျင်းပသော မြန်မာ့လက်မှုပညာပြပွဲ၌ ကျောင်းသား ပန်းချီဆွဲပြိုင်ပွဲတွင် ဘုရင်ခံ၏ပထမဆုကို ဆွတ်ခူးရရှိသည်။ ရန်ကုန်ကောလိပ်တွင် ပညာသင်ယူနေစဉ် ကာလ ၁၉၁၅ ခုနှစ် မတ်လထုတ် ရန်ကုန်ကောလိပ်မဂ္ဂဇင်းတွင် ‘မြို့ပိုင်မင်းအိပ်မက်’ ကာတွန်းကို စ၍ ဆွဲခဲ့သည်။ ထိုနှစ်ကောလိပ်မဂ္ဂဇင်း အဖုံးဒီဇိုင်းကိုပါရေးဆွဲခဲ့သည်။ ပထမဆုံး ကာတွန်းဖြစ်သည့် မြို့ပိုင်မင်းအိပ်မက်ကို ရန်ကုန်တိုင်း အင်္ဂလိပ်သတင်းစာ အယ်ဒီတာက များစွာသဘောကျသည်။ ဦးဘကလေးကို ရန်ကုန်တိုင်း သတင်းစာ အထူးထုတ်တိုင်း၌ ရေးဆွဲစေသည်။ ၁၉၁၇ ခုနှစ် မတ်လထုတ် ပွဲဦးထွက် သူရိယ

မဂ္ဂဇင်းတွင် ဦးဘကလေး၏ ကာတွန်းကို ဖော်ပြပါသည်။ အထင်အမြင် လွှဲမှားခြင်း ကာတွန်းနှင့် သူထင်ကိုယ်ထင်တစ်လုံး ရှိခြင်း ကာတွန်းဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၁၇-ခုမှာပင် ဘကြီးမေတ္တာတိုး၏ အာဒါသ မုခ ဒီပနီကာတွန်းကဏ္ဍကို ဦးဘကလေးကဆွဲသည်။ ကာတွန်းများအောက်တွင် ကဗျာလင်္ကာစာပေ အထွေထွေ ထင်ဟပ်ဖော်ပြရာ စာဖတ် ပရိသတ် မနောတွေ့စေသည်။ ကြော်ငြာကဏ္ဍတွင်လည်း အိန်အန်တောင် ကျားဘမ်း ပရုပ်ဆီကြော်ငြာကာတွန်း အများဆုံးရေးဆွဲသူမှာ ဦးဘကလေးပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာ ကာတွန်းအစ ရွှေတလေးက ဟူ၍သာမက မြန်မာကာတွန်းအစ အိန်အန်တောင်က ဟူ၍လည်းဆိုကြရသည်။

ဦးဘကလေးသည် သူရိယသတင်းစာတွင် ၁၉၅၂-ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၃ ရက် နေ့ထုတ်မှစ၍ ရွှေတလေးအမည်ဖြင့် ကာတွန်း စ၍ ရေးဆွဲသည်။ သူရိယသတင်း စာသာမက အခြားမြန်မာစာနယ်ဇင်းများတွင်လည်း ကာတွန်းရေးဆွဲသည်။ ဗန္ဓုလ ဂျာနယ်တွင် ရွှေတလေးရုပ်ပိုင်း၊ ဒီးဒုတ် ဂျာနယ်တွင် ရွှေတလေး၏ ကာလရုပ်ရှင်၊ သူရိယရုပ်စုံတွင် ကဗျာရုပ်ရှင်၊ ဒဂုန်မဂ္ဂဇင်းတွင် ဟာဒယရွှင်ဆေးနှင့်ရွှေတလေး၏ စီနီမာရုပ်ရှင် စသည်ဖြင့် ကာတွန်းခေါင်းစဉ်ကဏ္ဍများ ခွဲခြားရေးဆွဲပေးသည်။ ထို့ပြင် ပညာ့အလင်းမဂ္ဂဇင်း၊ ဗြိတိသျှဘာမားမဂ္ဂဇင်း၊ လန်ဒန်အတ်မဂ္ဂဇင်း၊ ဇေယျဂျာနယ်၊ ရန်ကြီးအောင်ဂျာနယ်၊ ဝိဇယဂျာနယ်၊ မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ၊ လောဘာတီသတင်း စာ၊ ရယ်ရွှင်ဖွယ် အလင်းမဂ္ဂဇင်းစသည်တို့တွင်လည်း ဦးဘကလေး၏ ကာတွန်းကိုပင် အသုံးပြုကြသည်။

ဦးဘကလေးသည် အင်္ဂလိပ်စာဖြင့် ‘နံငယ်ပိုင်းနှင့်ဂန္ဓီစတိုင်’ နိုင်ငံရေး ကာတွန်းတစ်ခုကို ရန်ကုန်တိုင်းသတင်းစာ ၁၉၃၁-ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၂-ရက် နေ့ထုတ်တွင် ရေးဆွဲလိုက်သည်။ ထိုကာတွန်းမှာ ထိမိလှသဖြင့် လန်ဒန်မြို့ တစ်လ တစ်ကြိမ်ထုတ် ရီဗျူးအော့(ဖ်)ရီဗျူး မဂ္ဂဇင်းကြီးက ထိုနှစ် အောက်တိုဘာလထုတ် တွင် တစ်ဆင့်ကူးယူဖော်ပြခဲ့ရာမှ ကမ္ဘာကျော်ကာတွန်းဖြစ်သွားသည်။ အနောက်တိုင်း ဝတ်လစ်စားလစ်ယဉ်ကျေးမှုကို လက်ခံသော အင်္ဂလန်ခေါင်းဆောင်ကြီးများကို နံငယ် ပိုင်းနှင့် ဂန္ဓီနှင့်ယှဉ်၍ သရော်ထားသော ကာတွန်းဖြစ်သည်။

ဦးဘကလေး၏ကာတွန်းများသည် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး၊ ၁၉၂၀-ပြည့် ကျောင်းသားသပိတ်၊ ၁၉၂၆ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ၁၉၂၇ သူပုန် စံဖဲနှင့် ၁၉၃၁ ဆရာဂဠုန်သူပုန်အရေးတော်ပုံ၊ ၁၉၃၂ ခွဲရေးတွဲရေး၊ ဟိုအရေးဒီအရေးများ

အပြင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ရုပ်ရှင်လောကပါမကျန် ဝေဖန်ပြောင်လှောင်ခဲ့သည်။

ဦးဘကလေး၏ ကာတွန်းနှင့်တွဲ၍ လေးချိုး၊ ဒွေးချိုး၊ လေးဆစ်များကို ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းကလည်းကောင်း၊ တေးထပ်များကို လယ်တီပဏ္ဍိတ ဆရာဦးမောင်ကြီးကလည်းကောင်း စပ်ဆိုပေးသည်။ ဗန္ဓုလဂျာနယ်မှ ကာတွန်းကို ဗန္ဓုလဦးဖိုးမင်းကလည်းကောင်း၊ အချို့အချို့သောကာတွန်းနှင့်ကြော်ငြာများကို မိတ်ဆွေကဗျာဆရာ ဆရာဟန်ကလည်းကောင်း ဒိုင်ခံရေးစပ်ပေးသည်ဟု သိရသည်။

ဦးဘကလေးသည် ကောလိပ်ကျောင်းသားဘဝကပင် ကောလိပ်မဂ္ဂဇင်းအဖုံး ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခဲ့သည်။ အလားတူပင် မြန်မာ့ဗျူဟာ၊ ဇေယျာ စသော ဂျာနယ်များ၏ စာလုံးဒီဇိုင်းများ၊ ဒေါင်းဋီကာသစ်မျက်နှာဖုံး ဦးထွန်းရှိန်ရုပ်ခွဲဋီကာမျက်နှာဖုံးနှင့်ဒဂုန် ရွှေများ၏ စုံထောက်လုံးချင်း ဝတ္ထုအဖုံးတို့ကိုလည်း ရေးဆွဲပေးခဲ့သည်။

ဦးဘကလေးသည် ၁၉၃၂-ခု ဩဂုတ် ၁၂ နှင့် ၁၃ ရက်ညများတွင် ကျင်းပသည့် မြို့မကျောင်း ရန်ပုံငွေကပွဲကြီးတွင် ကာတွန်းပညာဖြင့် ကူညီခဲ့သည်။ ဦးဘကလေးသည် ရုပ်ရှင်ထဲမှ ဦးရွှေရိုးကြီးစတိုင်အတိုင်း ဝတ်စားဆင်ယင်ကာ ကလေးစီး သုံးဘီးစက်ဘီးကလေးစီးပြီး နာမည်ကျော် ဦးရွှေရိုးကြီး ရယ်မောပုံ အတိုင်း ကားလိပ်ကြားမှ ရယ်မောပြီးထွက်လာသည်။ ဆရာသည် ကာရိုကေးချားခေါ် ရုပ်ပြောင်ပုံတူ ဆွဲရာတွင် အလွန်တော်သူဖြစ်သဖြင့် ပရိသတ်က ဆွဲပေးရန်တောင်းဆို သည်။ ထိုစဉ် ကျော်ကြားသော နိုင်ငံရေးသမားကြီးများ၏ပုံတူကို ချက်ချင်း ဆွဲပြပေး ခဲ့သည်။ လူကြိုက်များသဖြင့် ဗိုလ်တထောင်တွင်တည်ရှိသည့် မွတ်စလင်အထက်တန်း ကျောင်း ရန်ပုံငွေရှာပွဲမှာလည်း ကူညီရန် ခန်းဘဟာထူး ဂျပားနဲ့ ဟာဂျီယူဆွတ်တို့ က မေတ္တာရပ်ခံသည်။ ဦးဘကလေးသည် တတ်သည့်ပညာ မနေသာဆိုသည့်အတိုင်း ကူညီခဲ့သည်။ စတော့ဂိတ်လမ်းနှင့်မောင်ဂိုမာရီလမ်းထောင့်ရှိ ဟရီကရစ်ရှာနာဟောရုံ တွင် ရုပ်ပြောင်များ ရေးဆွဲပေးရုံမျှမက အိန္ဒိယသီချင်းများကိုပါ ရုတ်တရက်ဆိုပြလိုက် သဖြင့် ပရိသတ်များ အထူးပွဲကျခဲ့သည်။

ဦးဘကလေးသည် သူရိယ၊ မြန်မာ့အလင်း၊ ဒီးဒုတ်၊ ဗန္ဓုလ၊ ရန်ကုန် တိုင်းသတင်းစာ ဂျာနယ်များတွင် ဖော်ပြပြီးကာတွန်းများကို ရသလောက်စုဆောင်း၍ ရွှေတလေးကာတွန်း အမည်ဖြင့် ၁၉၃၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလက ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

စာအုပ်တွင် ရေးဆွဲသူ ဘကလေးဟု မြင်းခွာသဏ္ဍာန်ဖြင့် စာလုံးကို ဖော်

ထားသည်။ ခေတ်စားနေသောမြင်းပွဲခေတ်ကို ရည်ရွယ်၍လည်းကောင်း၊ အတိတ် နိမိတ်ကောင်းသည်ဟူသော အင်္ဂလိပ်အယူအဆကို ရည်စူး၍လည်းကောင်း ဖော်ပြ ဟန်တူသည်ဟုဆိုသည်။ ထိုစာအုပ်တွင် ‘ကျွန်ုပ်၏ကွယ်လွန်သူ ကျေးဇူးရှင် မိဘ နှစ်ပါးနှင့် အစ်ကိုအား အမှူးထား၍ ထုတ်ဝေပါသည်’ ဟု ဖော်ပြထားသည်။

စာအုပ်အဖွင့်တွင် -

‘ဘယ်သူထိပ်ကိုမှ ပိတ်ရော့လို့ မောင်မဆော်
ဟုတ်တိုင်းဗျာ မှန်ရာတွေးလို့ရယ် ရေးရပါသော်။
နှလုံးတွေဖော်၊ အော်ခါဗျ မည်သူဆဲ
ရွှေတလေးမှာဖြင့် ကျေအေးတယ် ခါမဟူပ
ကမ္ဘာသူဓာတ်မှန်ပြသည်သို့
အမှားကို အမှန်ကျအောင်ဗျာ ရေးရတာပဲ’

ဟု မိမိ၏ကြွေးကြော်သံကို အခန်းဖွင့်ကဗျာဖြင့် ဟစ်ဆိုထားသည်။

ဦးဘကလေး၏ ကာတွန်းလက်ရာများနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာသာပြန် စာပေ အသင်းထုတ် နှစ်ငါးဆယ်ယဉ်ကျေးမှုရေးရာဒုတိယတွဲတွင် -

‘ကာတွန်းများမှာ လက်ရာကောင်းခြင်း၊ သရုပ်ဖော်ခြင်း စသော ပန်းချီဂုဏ်မြောက်ရေးအတွက်သာမဟုတ်၊ ကာတွန်းပါ စာသားများမှာလည်း ပရိသတ်အကြိုက်ဖြစ်ရန် လိုအပ်ပေသည်။ ရုပ်ပုံကလည်းသရုပ်ပေါ် စာသား ကလည်း အချက်ကျကာ ရုပ်ပုံနှင့်စာသား ဟပ်မိအောင် ရေးဆွဲနိုင်သော၊ နာမည်ကျော် မြန်မာကာတွန်းရေးဆရာကြီး ရွှေတလေးအမည်ခံ ဦးဘကလေး မှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မတိုင်မီကပင် ထင်ပေါ်သူဖြစ်သည်’

ဟု မှတ်တမ်းတင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဦးဘကလေးသည် မြန်မာအဆွေကုမ္ပဏီ၌လုပ်ကိုင်စဉ် ကာတွန်းရေးဆွဲခြင်း၌ သာ ကျော်ကြားခဲ့သည်မဟုတ်။ ရုပ်ရှင်လောက၌ပါ တစ်ဟုန်ထိုးကျော်ကြားခဲ့ပါသည်။ မြန်မာအဆွေ ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီ တည်ထောင်သည့်နှစ်တွင်ပင် ပွဲဦးထွက်အဖြစ် တောမြိုင် စွန်းက လွမ်းအောင်ဖန် ရုပ်ရှင်ကားတွင် ဦးဘကလေး ပါဝင်ရိုက်ကူးသည်။

တောမြိုင်စွန်းက လွမ်းအောင်ဖန် ရုပ်ရှင်ကားတွင် သင်္ကြန်အခါ ရေပက်ခံ ချင်လှသော်လည်း ရေပက်မခံချင်ယောင် ဟန်ဆောင်နေသည့် ဒေါ်မိုးအား ရိုးလွန်း အလွန်းသော ဦးရွှေရိုးကပြတ်တိုကလေးဖြင့် ရေပက်သော ဟာသခန်းတစ်ခန်း ပါဝင်သည်။ ပရိသတ်သဘောတွေ့ မနောခွေသည့် အခန်းဖြစ်သည်။

တောမြိုင်စွန်းက လွမ်းအောင်ဖန်တွင် ရိုးလွန်းအလွန်းသောဟာသမင်းသား အဖြစ် သရုပ်ဆောင်ခဲ့သော ဦးရွှေရိုးသည် အဘရေ ဇာတ်ကားတွင်မူ ပျော်တတ်ရွှင် တတ်သော အဘိုးကြီးဦးရွှေရိုးအဖြစ် ပါဝင်သရုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

မျက်ခုံးမွှေးခပ်ထူထူ၊ နှုတ်ခမ်းမွှေးခပ်ကားကား၊ ခေါင်းပေါင်းကြီး ခပ်ရှည်ရှည်၊ လည်ပင်းမှာ မာဖလာကိုပတ်၊ တိုက်ပုံအင်္ကျီအမည်းကြီးကိုဝတ်၊ တောင်ရှည်ပုဆိုးကွက် တုံးကြီးကို ခါးမှာစည်း၊ ပုသိမ်ထီးကြီးကို ဆောင်း၍ ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင် ကခုန်ခြင်းဖြင့် ပါဝင်သရုပ်ဆောင်ခဲ့လေသည်။

ဤသို့ အဘရေရုပ်ရှင်ဇာတ်ကားတွင် ဦးရွှေရိုး၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုနှင့် ပျော်ရွှင်စွာ သရုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် ပျော်တတ်ရွှင်တတ်သော အဘိုးကြီးဦးရွှေရိုး၏အက သည် ယနေ့ထက်တိုင် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာလောကတွင် ထင်ပေါ်ကျော်ကြား လူကြိုက်များနေကြသည်။ နိုင်ငံတော်က နှစ်စဉ် ကျင်းပလျက်ရှိသော မြန်မာ့ရိုးရာ ဆိုကရေးတီးပြိုင်ပွဲများတွင် ဒိုးပတ်အိုးစည်ပြိုင်ပွဲများ၌ ဦးရွှေရိုးအကအဖြစ် နှစ်စဉ် မပျက်ပါဝင်လျက် ရှိသည်။

တစ်ခိုင်လုံးရွှေဇာတ်ကားတွင် အင်းသူကြီးသား မောင်ရွှေရိုးအဖြစ် သရုပ် ဆောင်ခဲ့သည်။ ပလုတ်တုတ် ဇာတ်ကားတွင် မိုးကျမယ် မိန်းမအသွင်နှင့်တစ်မျိုး အာဇာနည်ရွှေရိုးမင်းသားအဖြစ်နှင့်တစ်သွင် သရုပ်ဆောင်သည်။ မိုင်းဝေဝေဇာတ် ကားတွင်မူ ကောလိပ်ကျောင်းသားအရွယ် မောင်သက်ဖေအဖြစ်တစ်မျိုး၊ ဖခင်အရွယ် ခုံညားသော ဦးသက်ဖေအဖြစ်နှင့်တစ်ဖုံ၊ ကိုယ်ပျက်လျက် ကောက်ကွေးကုန်းကွ နေသော ငဆွံ့အဖြစ်နှင့် တစ်သွယ်၊ ၁၄-နှစ်သားအရွယ် အလွန်ဆော့တတ်သော ဘုန်းကြီးကျောင်းသား ရှူးဝါးတစ်သာဂီအဖြစ်တစ်သွင် ရုပ်အမျိုးမျိုးခွဲ၍ အသုံးခံခဲ့ သည်မှာ အံ့ဩဖွယ်ဖြစ်သည်။

ဦးဘကလေးသည် မြန်မာအဆွေနှင့်ဇာတ်ကား ၈-ကား ရိုက်ကူးပြီးနောက် ဇနီးဖြစ်သူဒေါ်ခင်ခင်နှင့်သဘောချင်း မတိုက်ဆိုင်သဖြင့် အိမ်ထောင်ကွဲကာ မြန်မာ

အဆွေမှ အလုပ်ထွက်လိုက်သည်။ ဘားမားဖိုတိုပလေး ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်သည်။ အဆိုပါကုမ္ပဏီ၌ ရွှေရိုးဘယ်မှာလဲ၊ ရွှေရိုးနဲ့စံဖဲ၊ ရွှေတလေး၊ ခင်မောင်ကြီးဟူသည့် ဇာတ်ကား ၄-ကားကို ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ရိုက်ကူးသည်။

ထို့နောက် မြန်မာလူမျိုးထဲမှ ပထမဆုံး အရေးပိုင်ဖြစ်သော ဦးဖေ၏ သမီးဒေါ်ခင်ထားနှင့်အကြောင်းပါကာ ၁၉၂၈-ခုနှစ်တွင် ရွှေရိုးပစ်ချာ ကော်ပိုရေးရှင်း အမည်ဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီတစ်ခု တည်ထောင်သည်။ ကြင်စဦး ဇာတ်ကားကို ကိုယ်တိုင်ဇာတ်ညွှန်းရေး ကိုယ်တိုင်ဒါရိုက်တာလုပ်၍ ပင်ကိုရုပ်ဖြင့်သရုပ်ဆောင်သည်။ မင်းသမီးအဖြစ် ဇာတ်ဆောင်သစ် မရန်ကို ဇာတ်လမ်းပါ ကြင်ကြင်မေနေရာတွင် ပါဝင်စေသည်။ မိတ်ကပ်အပြင်အဆင် ကျွမ်းကျင်လှသည့် ဦးဘကလေးကိုယ်တိုင် အချောကိုင် ပြုပြင်ခြယ်သပေးရာ နောင်ရုပ်ရှင်ကားများတွင် ခင်ခင်မေ ခေါ် ခင်မေကြီးအဖြစ် နာမည်ကျော်ကြားသွားသည်။

မရန်၏အမည်ရင်းမှာ မယ်ဒရန်ဘီ(မရ်ယမ်ဘီ)ဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်မြို့ မောင်ထော်လေးလမ်းမှ ကုန်သည်ကြီး ဦးဘိုးမောင်နှင့် ဒေါ်တင်တို့၏ ဒုတိယသမီး ဖြစ်သည်။ မရန်သည် စာမတတ်သော်လည်း သင်ပေးသည့် စကားပြောများ၊ သီချင်းများကို ကောင်းစွာအာဂုံဆောင်နိုင်သူဖြစ်သည်။ ရုပ်ရှင်သက် ၁၁-နှစ်အတွင်း ဇာတ်ကားပေါင်း ၃၀ ရိုက်ခဲ့ရာ အသံထွက်ကား ၃-ကား၊ ကားတို ၂-ကား ပါဝင်သည်။ အသံထွက်ကား ၂-ကား ငွေပေးလို့မရနှင့် လောကစကြာတို့ကို အိန္ဒိယပြည်၊ ဘုံဘိုင်မြို့သို့ သွားရောက်ရိုက်ကူးခဲ့သည်။ မရန်သည် စစ်ကြီးအတွင်း အသက် ၄၀ အရွယ်တွင် ရွှေဂုံတိုင်လမ်း၌ကွယ်လွန်သည်။ ရုပ်ရှင်သရုပ်ဆောင် အကယ်ဒမီ ပန်းအိဖြူ၏ အဖွားဖြစ်သည်ဟု သိရသည်။

ခင်မေကြီးကျော်ကြားမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာသာပြန်စာပေအသင်းထုတ် နှစ်ငါးဆယ်ယဉ်ကျေးမှုရေးရာပထမတွဲတွင် -

‘ခင်မေကြီးသည် ဒါရိုက်တာရွှေရိုး၏ဝေလွင်လွင်၊ ကြင်စဦး စသော ဇာတ်ကားများတွင် ရွှေရိုးနှင့် အဝတ်အစား ဆန်းဆန်းပြားပြားဝတ်ဆင်ရာ၌ ကျော်ကြားသည်။ ဟောလီဝုဒ်မှ ဂလီရီယာ ဆွန်ဆန်နှင့် ခိုင်းနှိုင်းကြသည်။’

ဟု မှတ်တမ်းတင် ဖော်ပြထားသည်။

ဦးဘကလေးသည် သိပ္ပံရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီအတွက် ဒါရိုက်တာ ဦးညာဏ ဇာတ်ညွှန်းရေးသော ရွှေပေလွှာဇာတ်ကားကို ကိုယ်တိုင်ဒါရိုက်တာ၊ ကိုယ်တိုင်မင်းသားလုပ်၍ ရိုက်ကူးခဲ့သည်။

ဦးဘကလေးသည် ရုပ်ပြောင်းရုပ်လွှဲ ကောင်းသလောက် သရုပ်ဆောင်ရာတွင်လည်း သဘာဝကျသည်။ သရုပ်ဆောင်ရမည့် ဇာတ်ကောင်ကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ အချိန်ယူလေ့လာပြီးမှ ပါဝင်ရိုက်ကူးလေ့ရှိသဖြင့် သဘာဝအလွန်ကျခြင်းဖြစ်သည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းသား သာဂိအဖြစ် သရုပ်ဆောင်ရန် သရက်တောကျောင်းသားများ ဝတ်ပုံစားပုံ ပြောပုံဆိုပုံ လုပ်ပုံကိုင်ပုံတို့ကို လေ့လာသကဲ့သို့ အနုဆွံ့အဖြစ် သရုပ်ဆောင်ရန်အနုရုံသို့ သုံးလေးရက်သွားရောက်၍ အနုများနေပုံထိုင်ပုံ အယားဖျောက်ပုံတို့ကို လေ့လာသည်။

ဦးဘကလေးသည် သရုပ်ဆောင်ရာတွင် သဘာဝကျသည်။ အသော အလွမ်း နိုင်နင်းသည်။ ကိုယ်တိုင် ဇာတ်လမ်းကောင်း ရေးနိုင်သည်။ ဒါရိုက်တာအဖြစ် အသင်အပြကောင်းသည်။ ဖလင်ကားအဖြတ်အတောက် အချိတ်အဆက်ကောင်းသည်။ ပြည်သူ့အများ စွဲလမ်းသည်။ ဦးဘကလေး၏ ရုပ်ရှင်ပညာကို ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းက -

ဘဝင်ရယ်မြိန်၊ ပဉ္စသိန်နတ်လူပြက်လိုပ
အူတက်အောင် ပျော်တော်ဆက်မယ်လို့
တစ်သက်ဝယ်မှန်း။
သရုပ်ကယ်ဆင်၊ အလုပ်ယဉ်ယဉ်နှင့်
ရုပ်ရှင်တွင် ဦးရွှေရိုးရယ်လို့
အိုဗျာ- ထိုးရော့မော်ကွန်း

ဟု ကဗျာဖွဲ့၍ ချီးကျူးခဲ့သည်။

ဤသို့ ထူးချွန်ထက်မြက်သော ပြည်သူ့အသည်းစွဲ ဦးဘကလေးသည် ရန်ကုန်မြို့ လွှဲလမ်းရှိ မိမိနေထိုင်ရာ တိုက်နောက်ဖေးဆောင်ပြိုကျသဖြင့် ခါးနှင့် ပေါင်တွင် ဒဏ်ရာရသွားခဲ့သည်။ ရန်ကုန်ဆေးရုံကြီးတွင် သုံးလကျော် တက်ရောက် ကုသပြီးနောက် ပုသိမ်မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့သည်။ ပုသိမ်တွင် ဝေဒနာမသက်

သာဘဲ စိတ်ကယောင်ချောက်ချား ဖြစ်လာသည်။ ဦးဟိန်စွန်းက စိတ္တဇဆေးရုံတင် ပေးမည်ဟု ပြောသော်လည်း လူနာကငြင်းဆန်သဖြင့် လက်လျှော့ခဲ့ရသည်။ ပုသိမ်မှ ဟင်္သာတ၊ ဟင်္သာတမှ ဂမ္ဘီသို့ စစ်ပြေးရင်း ၁၉၄၅-ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၅-ရက်နေ့တွင် အရှင်မြတ်အမိန့်တော်ခံယူသည်။ ထိုစဉ် ဇနီးသည် ဒေါ်ခင်ထား၊ ခယ်မရီဇီ ခင်မကြီးနှင့် မယားညီအစ်ကိုတော်၊ ညီတစ်ဝမ်းကွဲလည်းတော်သော ဦးဘနှစ်နှင့် ပုသိမ်ဦးသော်တို့သည် အတူရှိနေကြသည်ဟုသိရသည်။ ဦးဘကလေးကို အစ္စလာမ် ဘာသာထုံးစံနှင့်အညီ ဂမ္ဘီမြို့မှာပင် သင်္ဂြိုဟ်ခဲ့သည်။

ဦးဘကလေး ကွယ်လွန်ပြီးနောက် စာရေးဆရာမကြီး လူထုဒေါ်အမာက ရွှေရိုးဘကလေးအမည်ဖြင့် ဦးဘကလေး၏ မျိုးချစ်စိတ်နှင့် အနုပညာစွမ်းအင်ကို ပေါ်လွင်အောင် မှတ်တမ်းတင်ပါသည်။ ဆရာမကြီးက -

‘ဦးဘကလေးဟာ ၁၉၁၅-ခုနှစ်ကစပြီး ၁၉၃၉ ခုနှစ်အထိ နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်ကာလ မြန်မာ့လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးတွေကို ကာတွန်းတွေနဲ့ မှတ်တမ်းတင် သွားသလို ဦးရွှေရိုးဆိုတဲ့ ပျော်ပျော်နေသေခဲ အဘိုးကြီးတစ်ယောက်ကိုလည်း မြန်မာ့ရုပ်ရှင်နှင့် ဗမာသဘင်ထဲမှာ ဖန်တီးခဲ့ပါတယ်။’

ဟု ဝိသေသပြုပါသည်။

အဆိုပါစာအုပ်ကိုဖတ်ပြီး ဆရာကြီး မင်းသုဝဏ်က ၁၉၇၀ ပြည့် မတ်လ ထုတ် ဒို့ကျောင်းသားစာစောင်တွင် စည်းလုံးရေး၏ သင်္ကေတ ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဝေဖန်စာ ရေးပါသည်။ မင်္ဂလာဟူသော ကလောင်အမည်ဖြင့် ရေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဆရာကြီးက ဦးဘကလေးကို -

‘သူ၏စိတ်သည် အမျိုးဘာသာ ခွဲခြားတတ်သောစိတ်မဟုတ်၊ တိုင်းရင်းသားအားလုံးသည် တစ်မြေတည်းနေ၊ တစ်ရေတည်းသောက်သူ များဖြစ်ကြ၍ အားလုံးကောင်းစားကြရမှ သူစိတ်ချမ်းသာနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်သူ ဖြစ်သည်။’

တစ်နေရာတွင် ဦးဘကလေး ဆန္ဒပြုခဲ့သော စကားတစ်ရပ်သည် MY GOD ALLAH, BUDDHA AND THAGYA MIN BLESS THEN ဤစကား ကို အဓိပ္ပာယ်ပြန်ရမည်ဆိုလျှင် ခရစ်ယာန်သည်လည်း သူနှင့်ညီအစ်ကို၊ မူဆ

လင်သည်လည်း သူနှင့်ညီအစ်ကို၊ ဗုဒ္ဓဘာသာလည်း သူနှင့်ညီအစ်ကို၊ နတ်
ကိုးကွယ်သူလည်း သူနှင့်ညီအစ်ကို၊ တိုင်းရင်းသား အားလုံးသည် သူနှင့်ညီ
အစ်ကိုဖြစ်သည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ပြန်ရမည် ထင်သည်။’

ဟု စည်းလုံးရေးသင်္ကေတ ပေါ်လွင်အောင် ဖွင့်ဆိုပြပါသည်။

ရွှေရိုး(ဘကလေး)ပါဝင်ရိုက်ကူးသော ဇာတ်ကားများ

၁၉၂၃၊ တောမြိုင်စွန်းကလွမ်းအောင်ဖန်၊ မြန်မာအဆွေ၊ ဒါရိုက်တာဦးညီပု၊
မောင်ဘဌေး၊ မောင်မောင်စိုး၊ မခင်သစ်၊ မမြညွန့်၊ မိမိလေးတို့နှင့် တွဲဖက်။

၁၉၂၃၊ အဘရေ၊ မြန်မာအဆွေ၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား၊ မခင်သစ်၊ မမြညွန့်၊
မောင်မောင်လေး၊ မိမိလေးတို့နှင့် တွဲဖက်။

၁၉၂၃၊ ပေါက်ကျိုင်း၊ မြန်မာအဆွေ၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား၊ မောင်မောင်လေး၊
ဦးအုန်းမောင်(လန်ဒန်အတ်) မိမိလေးတို့နှင့် တွဲဖက်။

၁၉၂၄၊ တစ်ခိုင်းလုံးရွှေ၊ မြန်မာအဆွေ၊ ဒါရိုက်တာ ဦးတုတ်ကြီး၊ မောင်ဘဌေး၊
မောင်မောင်စိုး၊ မခင်သစ်တို့နှင့် တွဲဖက်။

၁၉၂၅၊ မှိုင်းဝေဝေ၊ မြန်မာအဆွေ၊ ဒါရိုက်တာ ဦးညီပု၊ မောင်ညီပု၊ မိမိတို့နှင့် တွဲဖက်။

၁၉၂၅၊ ပလုတ်တုတ်စကြာရှင်၊ မြန်မာအဆွေ၊ ဒါရိုက်တာ ဦးညီပု၊ ဗိုလ်လောရှည်နှင့်
တွဲဖက်။

၁၉၂၆၊ တောသားလေးရွှေရိုး၊ မြန်မာအဆွေ၊ ဒါရိုက်တာ မင်းသားအဖြစ် မမြညွန့်နှင့်
တွဲ။

၁၉၂၆၊ ရွှေမင်းဝံ၊ မြန်မာအဆွေ၊ ဒါရိုက်တာဦးညီပု၊ ခင်ဘုန်းကြွယ်နှင့် တွဲ။

၁၉၂၆၊ ရွှေရိုးဘယ်မှာလဲ၊ ၃ ပိုင်း၊ ဘားမားဖိုတိုပလေး၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား၊ ဘညီမိး၊
ခင်ခင်မေနှင့် တွဲ။

၁၉၂၇၊ ရွှေရိုးနဲ့စံဖဲ၊ ဘားမား ဖိုတိုပလေး၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား။

၁၉၂၇၊ ရွှေတလေး၊ ဘားမား ဖိုတိုပလေး၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား။

၁၉၂၇၊ ခင်မောင်ကြီး၊ ၃ ပိုင်း၊ ဘားမား ဖိုတိုပလေး၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား။

၁၉၂၉၊ ကြင်စဦး၊ ရွှေရိုးပစ်ချာကော်ပရေးရှင်း၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား၊ ခင်မေကြီး။

၁၉၂၉၊ ဝေလွင်လွင်၊ ရွှေရိုးပစ်ချာကော်ပရေးရှင်း၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား၊ ခင်မေကြီး၊
ဘဝယ်၊ ဆရာဟန်။

၁၉၃၀၊ ကိုလူပျို၊ ရွှေရိုးပစ်ချာကော်ပရေးရှင်း၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား၊ ခင်မေကြီး။

၁၉၃၀၊ သုံးပွင့်ဆိုင်၊ ရွှေရိုးပစ်ချာကော်ပရေးရှင်း၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား၊ ခင်မေလေး။

၁၉၃၃၊ ရွှေပေလွှာ၊ သိပ္ပံရုပ်ရှင်၊ ဒါရိုက်တာမင်းသား၊ ခင်ခင်နု နှင့်။

(တိုင်းရင်းမွတ်စလင်မ် စာပြုစာဆိုပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များ၊ ၂၁၀)

語句解説

စကောလားရှစ် *n.* 奨学金, スカラシッフ. (<Eng. scholarship)

ဂျူဗီလီဟော ဂျူဗီလီ-ဟော. <Eng. Jubilee Hall ※ヴィクトリア女王即位 60 周年を記念してシュエダゴンパゴダ通りに建てられ, 1898 年に完成した. 演劇, ダンスパーティ, 展覧会, 歓迎会などが行なわれ, 1930 年代末までイギリス人コミュニティにとって娯楽の中心となっていた. (Noel F. Singer, “Old Rangoon: City of the Shwedagon.” Scotland: Paul Strachan – Kiscadale Publication. 1995. p.158.)

ရန်ကုန်တိုင်း ယံဂွန်-တိုင်း (Rangoon Times)

အာဒါသ မုခ ဒီပနီ ကာတွန်း အာ-ဒါ-မု-ခ-ဒီ-ပ-နီ-ကာ-တွန်း အာ-ဒါ-မု-ခ-ဒီ-ပ-နီ-ကာ-တွန်း

မနော *n.* 心, 精神 (<Pali. mano) ※ မနော တွေ- *n+v.* 好む, 気に入る.

ကျားဘမ်း ပရုပ်ဆီ တိုက်-ဘမ်း (商品名).

ရီဗျူးအေ့(စ်) ရီဗျူး review of review (雑誌名).

လေးဆစ် *n.* レーズイツ, 四節詩.

လယ်တီပဏ္ဍိတ လေး-တီ-ပ-ဏ္ဍိ-တ (称号のひとつ).

ဋီကာ *n.* 仏教経典の注釈書 ※ここでは詳細に説明されたものを指し, 書物の題名の一部.

စတိုင် *n.* スタイル, 様子. (<Eng. style)

ကာရိုကေးချား *n.* 風刺画. (<Eng. caricature)

ခန်းဘဟာထူး ဂျဗား ကန်-ဘ-ဟ-ထူး-ဂျ-ဗ-ား (人名).

ဟဂျီ ယူဆွတ် ဟ-ဂျီ-ယူ-ဆွ-တ် (人名). ※ハッジはイスラーム教徒がメッカ巡礼(ハッジ)に行った後, 自分の名前の前に称号として付けることが多い. 女性の場合はハッジにビルマ語で女性をあらわす接尾辞-မ をつけ, ဟဂျီမ ဟ-ဂျီ-မ ဟတ္တိမာとなる.

စတော့ဂိတ်လမ်း Stockade road, 現在のテインビュー通り.

မောင်ဂိုမာရီလမ်း Montgomery road, 現在のボージョウアウンサン通り.

ဟရီကရစ်ရှနာ ဟောရုံ ハリークリシュナ・ホール.

တောမြိုင်စွန်းက လွမ်းအောင်ဖန် 映画タイトル.

မနော ခွေ- n+v. 喜ぶ, 好む ※前記 មနော も参照のこと.

တစ်ခိုင်လုံး ရွှေ 映画タイトル.

ပလုတ်တုတ် 映画タイトル.

မှိုင်းဝေဝေ 映画タイトル.

ငွေပေးလို့ မရနှင့် လောကစကြာ 映画タイトル.

ဟောလီဝုဒ်မှ ဂလီရီယာ ဆွန်ဆန် ハリウッド (女優) の Gloria Swanson.

ရွှေပေလွှာ 映画タイトル.

အနူ n. ハンセン病患者.

လွစ္စလမ်း Lewis Road. 現在のセイカンター通り ဆိပ်ကမ်းသာလမ်း

အရှင်မြတ်အမိန့်တော် ခံယူ- n+v. (イスラーム教徒が) 亡くなる.

作文してみよう

... မ-V-မိ(က) 「V する前に, V しないうちに」 (p.89)

- 例 : • ယခုခေတ်ကလေးများသည် ကျောင်းမဝင်မီကပင် မြန်မာအက္ခရာများကို အလွတ်ရနေကြသည်။
- ရောဂါ မဖြစ်မီက ကာကွယ်သင့်သည်။

N-မှ စ၍ 「N から (はじめて)」 (p.87)

- 例 : • ငယ်စဉ်မှ စ၍ ပညာ ရှာမှီးရမည်။
- မူလတန်းမှ စ၍ အတက်တန်းအထိ ဤကျောင်းမှာပင် တက်ခဲ့၏။

၁၇။ အာဇာနည်ခေါင်းဆောင်ဆရာကြီး ဦးရာဇတ်

B. A(NAT)

ဦးရာဇတ်ကို တိုက်ပိုင်အင်စပတ်တော် မစ္စတာရှိတ်(ခ)အဗ္ဗဒူလ်ရဟ်မန်နှင့် ဒေါ်ပလုတ်ခေါ် ဒေါ်ငြိမ်းလှတို့မှ မွေးဖွားသည်။ သားသမီး ၁၃-ယောက် အနက် စတုတ္ထသားဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးကို ၁၈၉၈-ခု ဇန်နဝါရီလ ၂၀ရက် တနင်္လာနေ့၌ မိတ္ထီလာမြို့တွင်ဖွားမြင်သည်။ မောင်မောင်ကြီး ဟူသော အမည်ရှိသော်လည်း မတွင်ခဲ့ပါ။

မိသားစုသည် အလုပ်တာဝန်ကြောင့် မိတ္ထီလာမြို့မှ မန္တလေးမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ရသောအခါ ဆရာကြီးသည် မန္တလေးမြို့ ဝက်စလီယန် မိန်းကလေးကျောင်းတွင် သူငယ်တန်းမှစ၍ ပညာသင်ကြားခဲ့သည်။ စတုတ္ထတန်းအောင်မြင်သောအခါ ဝက်စလီယန်ယောက်ျားလေးကျောင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့သင်ကြားသည်။ ထူးချွန်သဖြင့် အတန်းကျော်၍ တက္ကသိုလ်ဝင်တန်းသို့တင်ပေးရသည်။ ၁၉၁၂-ခု တက္ကသိုလ်ဝင်စာမေးပွဲကို ထိုကျောင်းမှ အောင်မြင်သည်။

၁၉၁၇-ခုနှစ် ရန်ကုန်မြို့ ကောလိပ်သိပ္ပံကျောင်းတွင် အိုင်အေ အထက်တန်း တက်နေချိန် အင်္ဂလိပ်စာစီစာကုံးပြိုင်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရာ ပထမဆုရရှိ၍ ဘိုင်မြား (Bhai Meah) ရွှေတံဆိပ်ဆု ချီးမြှင့်ခြင်း ခံရသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံထုတ် New Time မဂ္ဂဇင်းတွင် ရှမ်းပြည် နယ်မှ ၃၆-ကောင်ထီအကြောင်း ဆောင်းပါးရေးသား ပေးပို့ခဲ့ရာ ပထမတန်း ဆောင်းပါးဆု ရရှိသည်။

ဆရာကြီးသည် စာပေပညာတွင် ထူးချွန်ရုံမျှမက ခရစ်ကက်၊ လက်ဝှေ့၊ တင်းနစ်၊ ဘောလုံး စသည့် အားကစားများတွင် တက္ကသိုလ်က သတ်မှတ်ပေးသည့် Blue အဆင့်ရရှိသည်။ ဘောလုံးတွင် College First Eleven Player တစ်ဦးဖြစ်သည်။

၁၉၂၀-ပြည့်နှစ် ပထမကျောင်းသားသပိတ် အရေးတော်ပုံကြီး ပေါ်ပေါက်သောအခါ အင်္ဂလိပ်စာဂုဏ်ထူးတန်းသား ဆရာကြီးသည် ကျောင်းသားခေါင်းဆောင် တစ်ဦးအဖြစ် ပါဝင်သည်။ ၁၉၂၁-ခုနှစ်တွင် မန္တလေးဗဟိုအမျိုးသားကျောင်း၌ အင်္ဂလိပ်စာနှင့် ပါဠိဘာသာသင်ကြား ပို့ချသောဆရာအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။

ဆရာကြီးသည် မန္တလေး နန်းထိပ်ရှိ မဟာဝိသုတာရာမကျောင်းတိုက်အတွင်းရှိ ဓမ္မာရုံ၏စာကြည့်တိုက် အသင်းဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လည်း တာဝန်ယူခဲ့သည်။

၁၉၂၁-ခုနှစ်တွင် မန္တလေးဗဟိုအမျိုးသားပညာရေးကောင်စီမှ ကြီးမှူး ကျင်းပသော ဘီအေစာမေးပွဲကို ဝင်ရောက် ဖြေဆို အောင်မြင်သည်။ ဆရာကြီးသည် ဗဟိုအမျိုးသားကျောင်း၌ ၁၉၂၃-ခုနှစ်မှစ၍ ကျောင်းဆရာကြီးအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကျောင်းအုပ်ကြီးအဖြစ်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဗဟိုအမျိုးသားကျောင်း တံဆိပ်နှင့် ကြွေးကြော်သံကို ဆရာကြီးလက်ထက်တွင် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ပြုလုပ် ခဲ့သည်။ တံဆိပ်မှာ ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်နေသော ကေသရာဇာခြင်္သေ့မင်း ဖြစ်ပြီး ကြွေးကြော်သံမှာ အတ္တာဟိအတ္တနော နာထောဖြစ်သည်။ မန္တလေးဗဟိုအမျိုးသား ကျောင်းကြီးတွင် (က) အမျိုးသားအပျော်တမ်းရဲတပ် (ခ) အမျိုးသားအပျော်တမ်း ရဲဘင်ခရာတပ် (ဂ) အမျိုးသားရဲညွန့်တပ်များ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဆရာကြီးသည် အပျော်တမ်းရဲတပ်ဗိုလ်ချုပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။

ဆရာကြီးသည် အင်္ဂလိပ်စာအရေးကောင်း၍ အသနားခံစာ စသည်တို့ ကို တစ်ပါးသူတို့အတွက် ရေးသားပေးလေ့ရှိသည်။ အကြောင်းသိ မိတ်ဆွေများက စေတနာ့ဝန်ထမ်း လျှောက်လွှာစာရေးကြီးဟု ချစ်စနိုး ကျီစယ်တတ်ကြသည်။ ဆရာကြီးသည် အင်္ဂလိပ်စာသာမက အဓိဘာသာစကားဖြစ်သည့် မြန်မာဘာသာ လည်း ကျွမ်းကျင်နို့စပ်သည်။ အဟုတ်အဟတ် တတ်မြောက်သည်။ ဆယ်တန်း ကတည်းက ပါဠိဘာသာကိုလည်းယူခဲ့သည်။ ကျောင်းပိတ်ရက်များတွင် မန္တလေးမြို့ နန်းတော်ရှေ့ တိုက်တော်ကျောင်းတိုက်၊ ခင်မကန်ကျောင်းတိုက်၊ အတုမရှိ ကျောင်း တိုက်များရှိ တိုက်အုပ် ဆရာတော်များထံသို့သွားကာ မြန်မာနှင့်ပါဠိကို မပြတ် လေ့လာဆည်းပူးသည်။

ဆရာကြီးသည် ရဟန်းလူရှင်များနှင့် ခင်မင်ရင်းနှီးစွာ ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံ လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဗုဒ္ဓအယူဝါဒကို အထူးလေးစားသော မန္တလေးကဲ့သို့ မြို့ကြီးတစ်မြို့ရှိ အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းတွင် ဆရာကြီးနှင့် ကျောင်းအုပ် အဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဆရာကြီးသည် ကျောင်းသားများအား ပညာကိုသာမက မျိုးချစ်စိတ်ကို ပါ သွတ်သွင်းပေးသည်။ အမျိုးသားကျောင်းမှ ကျောင်းသားများအကျိုးအတွက်

သမဂ္ဂဖွဲ့စည်းပေးပြီး ရန်ကုန်မှရောက်လာကြသော ကျောင်းသားခေါင်းဆောင် ကိုနု၊ ကိုအောင်ဆန်း၊ မစ္စတာရာရှစ်စသူတို့နှင့် မိမိကျောင်းမှ ကျောင်းသားများကို တွေ့ဆုံမိတ်ဆက်ဆွေးနွေးစေခဲ့သည်။ ၁၉၃၇-ခုနှစ်တွင် ကိုအောင်ဆန်းဦးဆောင်သော ကျောင်းသားခေါင်းဆောင်များ မန္တလေးသို့ ဒုတိယအကြိမ်ရောက်ရှိလာသော အခါ ဆရာကြီးဦးရာဇတ် အမျိုးပြုသော အမျိုးသားကျောင်းဆရာများက လက်ဖက်ရည်ပွဲဖြင့် ဧည့်ခံခဲ့သည်။

ဗိုလ်အောင်ကျော် ကျဆုံးသော ၁၉၃၈-ခုနှစ်တွင် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံး၌ ကျောင်းသားများ သပိတ်မှောက်ခဲ့ကြသည်။ မန္တလေးမြို့ရှိ ဥရောပတိုက်သားပညာဝန်နှင့် အရေးပိုင်တို့သည် အမျိုးသားကျောင်းသို့ ရောက်ရှိလာကြသည်။ ကျောင်းသားများ သပိတ်မှောက်ခြင်းရှိမရှိမေးမြန်းရာ ဆရာကြီးက မိမိကျောင်းသားများ ဘယ်တော့မှသပိတ်မမှောက်ဟု ဖြေလိုက်ရာ ဝမ်းသာအားရပြန်သွားကြသည်။ နာရီဝက်ခန့်အကြာ ကျောင်းသားများ လူစုသပိတ်မှောက်သွားကြသည်။ ထိုအခါ အရာရှိကြီး နှစ်ဦးပြန်လည်ရောက်ရှိလာပြီး ဆရာကြီး လိမ်သည် ညာသည်ဟု စွပ်စွဲသည်။ ဆရာကြီးက မည်သို့မျှမဖြေဘဲ ကျောင်းသားသမဂ္ဂဥက္ကဋ္ဌကိုခေါ်ပြီး ထိုအရာရှိကြီး နှစ်ဦးရှေ့တွင်မေးမြန်းသည်။ ဥက္ကဋ္ဌက မိမိတို့သည် ဆရာကြီးကျောင်းကို ဘယ်တော့မှ သပိတ်မမှောက်ပါ။ ပညာရေးစနစ်ကိုသာ သပိတ်မှောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်ဟု ဖြေသည်။ အရာရှိကြီး နှစ်ဦး သဘောပေါက်ကာ ပြန်သွားကြရသည်။

၁၉၃၈ ခု ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမြို့ရှိ ဗမာမွတ်စလင် လူငယ်များက လူငယ်များနိုးကြားရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့သည်။ ဗမာမွတ်စလင်နိုးကြားရေးအဖွဲ့များသည် တို့ဗမာအစည်းအရုံးသခင်များနှင့် နီးစပ်သောအဖွဲ့များဖြစ်သည်။ သခင်များက အထူးအားပေးခဲ့သည်။ သခင်များက တို့ဗမာဟု သုံးစွဲသည့်အတွက် မြန်မာမွတ်စလင်ဟု ခေါ်နေသူတို့က ဗမာမွတ်စလင်ဟု ပြောင်း၍ ခေါ်တွင်သုံးစွဲခဲ့ကြသည်။

၁၉၄၀-ခု မေလ ၄ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမြို့၌ ဗမာမွတ်စလင်ဗဟိုနိုးကြားရေးအဖွဲ့ချုပ်၏ ဒုတိယအကြိမ်ကွန်ဖရင့်ကို စတင်ကျင်းပသည်။ ထိုမျက်နှာစုံညီအစည်းအဝေးမှ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဗမာမွတ်စလင်အဖွဲ့ကြီး တစ်ခုကို ဆရာကြီး မစ္စတာရာဇတ်ကို ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဦးကိုကိုလေးကို အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည်။ ၁၉၄၁-ခု မေလ ၃ ရက်နေ့တွင် ရမည်းသင်းခရိုင်၊ ယင်းတော်ရွာကြီး၌ကျင်းပခဲ့သော ညီလာခံကြီးက မစ္စတာရာဇတ်ဦးဆောင်သော အမှုဆောင်အဖွဲ့ကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်

ခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားအစွလာမ်ဘာသာဝင်များအား ဗမာမွတ်စလင်အမည်ခေါ်တွင်ရန် ဗမာမွတ်စလင် နိုးကြားရေးအဖွဲ့ချုပ်က သက်ဆိုင်ရာသို့ တင်ပြတောင်းဆိုသည်။ ၁၉၃၀-ခုနှစ်တွင် နန်းရင်းဝန်ဖြစ်လာသော ဂဠုန်ဦးစောက နိုးကြားရေးအဖွဲ့၏ တောင်းဆိုချက်အတိုင်း တိုင်းရင်းသား အစွလာမ်ဘာသာဝင်တို့အား ဗမာမွတ်စလင်ဟု တစ်မျိုးတည်း ခေါ်ရန် အမိန့်ထုတ်ခဲ့သည်။ သန်းခေါင်စာရင်းတွင်လည်း အဆိုပါ အမည်တစ်မျိုးတည်းသာ ထည့်သွင်းရန် အမိန့်ထုတ်ပေးခဲ့သည်။

၁၉၄၅-ခု ဒီဇင်ဘာ ၂၄၊ ၂၅၊ ၂၆ ရက်နေ့များတွင် ပျဉ်းမနားမြို့၌ ပြည်လုံးကျွတ် ဗမာမွတ်စလင်များနှာစုံညီ အစည်းအဝေးကြီးကို စည်ကားသိုက်မြိုက်စွာ ကျင်းပခဲ့သည်။

ပျဉ်းမနားညီလာခံကြီးသို့ ဖဆပလအဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌကြီး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် အကြောင်းမညီညွတ်၍ မတက်နိုင်ခဲ့သော်လည်း ဖဆပလဌာနချုပ်က ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် သခင်ဝတင်တို့ တက်ရောက်ကြသည်။ ညီလာခံသဘာပတိမှာ အက်စ်အေရာမန်ဖြစ်ပြီး အတွင်းရေးမှူးမှာ မန္တလေးနိုးကြားရေး ဦးသန်းရွှေဖြစ်သည်။ ညီလာခံတွင် ဗိုလ်မှူးဘရင်နှင့် ဦးသန်းရွှေတို့ ရေးသားတင်ပြသော “ကျွန်ုပ်တို့ဖြစ်စေလိုသော ဗမာမွတ်စလင်များ” စာမူကြမ်းကို အတည်ပြုလိုက်သည်။ ဆရာကြီးတင်ပြသည့် ‘ဗမာမွတ်စလင်ကွန်ဂရက်’ အမည်ကို ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုပြည်လုံးကျွတ်ညီလာခံကြီးမှပင် အဆို(၄)ခုကို တင်သွင်းအတည်ပြုပေးခဲ့သည်။ ညီညွတ်ရေးအဆို၊ ပူးပေါင်းရေးအဆို၊ သာသနာရေးအဆို၊ လုပ်ငန်းအဆို ဟူသည့် အဆိုများဖြစ်သည်။ ဗမာကို ဗမာကသိရေး၊ ဗမာမွတ်စလင်တိုင်းရင်းသားများသည် အစွလာမ်ဘာသာ ကိုးကွယ်ကြသည့် ဗမာအမျိုးသားများဖြစ်ကြသည်ဟူသော ကြွေးကြော်သံနှစ်ခုလည်း ပေါ်ထွက်လာသည်။ ထိုညီလာခံကြီးမှ အဖွဲ့ချုပ်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် မစ္စတာရာဇတ်၊ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဦးခင်မောင်လတ်တို့ကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ကြသည်။ ညီလာခံတွင် ဖဆပလဌာနချုပ်သို့ ဗမာ ကိုယ်စားလှယ်များ အဖြစ် ဦးဘစိန်၊ ဦးခင်မောင်လတ်နှင့် ဦးဖေခင် တို့ကို ရွေးချယ်လိုက်ကြသည်။

၁၉၄၆-ခု ဇန်နဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့ ရွှေတိဂုံအလယ်ပစ္စယံ၌ ကျင်းပသော ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီး၏ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ညီလာခံကြီးတွင် ဗမာ ကိုယ်စားလှယ်များသည် တက်တက်ကြွကြွပါဝင်ခဲ့သည်။

ထိုညီလာခံကြီးတွင် ညီလာခံသဘာပတိ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက -

‘အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးဆိုသည်မှာ ခေါင်းဆောင်များသာ ညီညွတ်ခြင်းကိုမဆိုလို။ လူမျိုးဘာသာ ယောက်ျား၊ မိန်းမ ဂိုဏ်းဂဏမရွေး တစ်နိုင်ငံလုံး ပြည်သူပြည်သား၊ လူထုတစ်ခုလုံး၊ အပြောသာမဟုတ် အလုပ်နှင့်တကွ အမျိုးသားတို့၏ အလိုဆန္ဒများကို ပြည့်ဝနိုင်ရန် အမျိုးသားတို့၏ လုပ်ငန်းများ တွင် သောင်းသောင်းဖြဖြ စိတ်ရောကိုယ်ပါ ညီညွတ်ကြသည်ကို ဆိုလိုသည်’

ဟု လူထု အင်အားအရေးကြီးကြောင်း ညွှန်ပြမိန့်ကြားသည်။

ညီလာခံကြီးတွင် စီစဉ်ထားသော အဆိုများအနက် အဆိုအမှတ် (၁) နိုင်ငံတကာရေးရာအဆိုကို ဗမာမွတ်စလင် အဖွဲ့ချုပ်မှ ဦးကြွယ်ဝကလည်းကောင်း၊ အဆိုအမှတ် (၂) လုံးဝလွတ်လပ်ရေးသို့ အဆိုကို ဗမာ မွတ်စလင်အဖွဲ့မှ ဦးအောင်စိန်က လည်းကောင်း၊ အဆိုအမှတ် (၃) ဘိလပ် သွားရေးအဆိုကို ဗမာမွတ်စလင်အဖွဲ့မှ ကိုညီညီကလည်းကောင်း ပါဝင် ထောက်ခံသည်။ အဆိုအမှတ် (၇) ပယ်ထားသော နယ်များ ပူးပေါင်းရေးအဆိုကို ဗမာမွတ်စလင်အဖွဲ့မှ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌကိုဖေခင်က တင်သွင်းသည်။

အဆိုအမှတ် (၁၈) ညီညွတ်ရေးအဆိုကို ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်၏ ဥက္ကဋ္ဌ ညီလာခံကြီး၏သဘာပတိ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက တင်သွင်းရာတွင် -

‘ယခုအခါ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့သမားလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရေး၌ တူညီသောအကျိုး၊ တူညီသောအလုပ်နှင့် တူညီသော ရည်ရွယ်ချက်များရှိသော အထက်ပါလူတန်းစား အစည်းအရုံးများ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီတိုင်းသည် လွတ်လပ်ရေးအင်အားစု ပေါင်းစုံရာဖြစ်သော ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်ကြီးနှင့် တကယ့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးကို ခိုင်မြဲအောင် တည်ဆောက်ကာ ဗမာပြည်လွတ်လပ်ရေးကို အရယူရန် ဤညီလာခံက ဆုံးဖြတ်ကြောင်း’

ဟု ပါရှိသည်။

ညီလာခံကြီးသို့ တက်ရောက်လာသော ဗမာကိုယ်စားလှယ်များအပါအဝင် လူထုကြီးက တစ်ခဲနက်ထောက်ခံ အတည်ပြုလိုက်သည်။ (သံတော်ဆင့်သတင်းစာ

၂၂၊ ၁၊ ၄၆၊ ဒီးဒုတ်ဂျာနယ် အတွဲ ၁၉၊ နံပါတ် ၂၅၊ ၂၆၊ ၂၇)

ဆရာကြီးသည် ၁၉၄၆-ခု စက်တင်ဘာ ၂၃ ရက်နေ့ သာစည်မြို့တွင် ကျင်းပသည့် ဗမာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဗမာမွတ်စလင် အိုလံပစ်အဖွဲ့ချုပ် စတင်ဖွဲ့စည်းမည့် ညီလာခံသို့တက်ရောက်သည်။ တိုင်းပြည် လွတ်လပ်ရေးအတွက် ညီညွတ်ရေး တည်ဆောက်စဉ် နေ့မအားညမအား ဆောင်ရွက်နေချိန်တွင် အလေးထား အချိန်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးသည် တိုင်းရင်းမွတ်စလင်တို့အား ကျမ်းစာများ၏ အဓိကျမ်းမြတ်ကုရ်အာန်ကို အဓိပ္ပာယ်ယတ္တနှင့်တကွ သိနားလည်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ရှင်းလင်းမိန့်ကြားခဲ့သည်။

၁၉၄၆-ခု ဒီဇင်ဘာ ၆ ရက်မှ ၈ ရက်နေ့အထိ ရန်ကုန်မြို့ ဇိနတ် မိန်းကလေးကျောင်း၌ ကျင်းပသော ဗမာက ပြည်လုံးကျွတ် ညီလာခံကြီးမှ ဗမာ မွတ်စလင်တို့သည် လူနည်းစုလော သို့မဟုတ် လူများစုလောဟူ၍ နှစ်ဖက် သဘော ကွဲလွဲနေသည်။ ဆရာကြီးမစ္စတာရာဇတ်၏သဘာပတိ မဲသည် အဆုံးအဖြတ်မဲဖြစ်ခဲ့ သည်။ ဗမာမွတ်စလင်ကို လူများစုအဖြစ် ဆုံးဖြတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ လန်ဒန်တွင် ရောက်နေသော ဖဆပလ ဥက္ကဋ္ဌကြီး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းထံသို့ ဗမာမွတ်စလင် လူများစုအဖြစ်နေရန် ဗမာက ပြည်လုံးကျွတ်ညီလာခံမှ ဆုံးဖြတ်ကြောင်းကြေးနန်း ပို့ခဲ့သည်။

ဆရာကြီးဦးရာဇတ်သည် ၁၉၄၅-ခုမှစတင်၍ တည်ထောင်ခဲ့သော မန္တလေး ခရိုင်ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေး ပြည်သူ့ လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ (ဖဆပလ အဖွဲ့) တွင် ပထမဦးစွာ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။ တိုင်းပြု ပြည်ပြုလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲကို ၁၉၄၇-ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ကျင်းပသောအခါ ဦးရာဇတ်သည် မန္တလေးမြို့မအရှေ့ပိုင်း အမတ်အဖြစ် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းခံရသည်။ ထို့ နောက် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော အစိုးရအဖွဲ့တွင် ပညာရေးနှင့် အမျိုးသား စီမံကိန်း ဌာနဝန်ကြီးအဖြစ် ထမ်းဆောင်ခဲ့ရသည်။ ပြည်လမ်း ဆိုရန်တို ဗီလာ အဆောက်အဦတွင် ကျင်းပသော အမျိုးသားစီမံကိန်း အစည်းအဝေးများ၌ ဦးဆောင်ခဲ့သည်။

ဆရာကြီး ဦးရာဇတ်သည် ၁၉၄၇-ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ဦးကိုလေးအား ရန်ကုန် သို့ ခေါ်ကာ မန္တလေး ဥပစာကောလိပ်ကို အမြန်ဆုံး ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ရန် တာဝန်

ပေးပြီး လိုအပ်သော အကူအညီအားလုံးကိုပေးခဲ့သည်။ မန္တလေး တက္ကသိုလ်ကြီးသည် ဆရာကြီး ဦးရာဇတ်နှင့် ဦးကိုလေးတို့နှစ်ဦး ပူးပေါင်းအားထုတ်မှု၏ရလဒ်ဖြစ်ပါသည်။

ဤကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆရာမကြီး ပါမောက္ခအမ်အေ ဒေါ်အုန်းက ပြောပြဖူးသည်မှာ -

‘မန္တလေးတက္ကသိုလ်ကြီး တည်ထောင်ရာမှာ ဘိုးတော်သိကြားမင်းနှင့် အလားတူတဲ့ ဆရာကြီးဦးရာဇတ်က အမိန့်ပေးလို့ ဝိသကြိုနတ်သားနဲ့တူတဲ့ ဦးကိုလေးက တာဝန်ယူတည်ဆောက်ခဲ့ရတယ်။ ငါတို့ သူငါ (တည်ထောင်သူ ဆရာကြီး ဆရာမကြီး) ကတော့ ဝိသကြို ဦးကိုလေးရဲ့အခြေအရံတွေပဲ’

ဟူ၍ ဆရာဇေယျာအောင်၏ မန္တလေးတက္ကသိုလ် ရွှေရတုမဂ္ဂဇင်း (၁၉၅၈-၂၀၀၈) မဂ္ဂဇင်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဆရာကြီးသည် ၁၉၄၇-ခုနှစ် ဇွန်လတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ မဒရပ်မြို့၌ ကျင်းပသော အရှေ့တောင်အာရှကျောင်းသားများ ညီလာခံသို့ ကျောင်းသား ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့တစ်ခုကို မြန်မာနိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်ပြုစေလျက် ပို့လွှတ်ခဲ့သည်။ ဆရာကြီး ကိုယ်တိုင်လည်း ထိုအစည်းအဝေးကြီးသို့ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပညာရေးဝန်ကြီးအနေဖြင့် ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့သည်။

မန္တလေးတက္ကသိုလ်ကျောင်း တည်ထောင်ပြီးလျှင် ပါဠိတက္ကသိုလ်ကြီးတစ်ခု တည်ထောင်ရန် ဆရာကြီးဦးရာဇတ် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ ယနေ့ မြင်တွေ့ကြရသော နိုင်ငံတော် ပရိယတ္တိသာသနာ့တက္ကသိုလ် (မန္တလေး၊ ရန်ကုန်)တို့၏ရှေ့ပြေးဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဆရာကြီးသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၉ ရက် နံနက် ၁၀ နာရီ ၃၇ မိနစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း အပါအဝင် အခြားခေါင်းဆောင်များနှင့်အတူ လုပ်ကြံခြင်းခံရသည်။ ထိုအခါ ဆရာကြီးအား သွေးအိုင်တွင်းမှပွေ့ပိုက်၍ ထူမပေးသောအခါ မိမိက အရေးမကြီးပါ။ ဗိုလ်ချုပ်နှင့် သခင်မြတို့က ပိုဆိုးပုံရသည်။ သူတို့ကိုသာ ဂရုစိုက်ကြပါဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

၁၉၄၇ ခု ဇူလိုင်လ ၂၁ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် အာဇာနည်ခေါင်းဆောင်ကြီးများ၏ အလောင်းများကို ဂျူဗလီဟောသို့ သယ်ဆောင်သွားသည်။

ထိုအခါ ဆရာကြီးရာဇတ်နှင့် ရဲဘော်မောင်ထွေးတို့၏ အလောင်းများလည်း ပါဝင်သည်။ ဂျူဗလီမှ ဆရာကြီးတို့၏ အလောင်းကို ၂ မိုင်လောက်ဝေးသော တာမွေမွတ်စလင်သင်္ချိုင်းအရောက် တစ်ယောက် တစ်လက် အဆင့်ဆင့်ထမ်းသယ်သည်။ တာမွေတွင် မြန်မာ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အိုလံပစ်အစွဲလမ်းသာသနာပညာရှင်များ အဖွဲ့ချုပ် ဥက္ကဋ္ဌကြီး မွတ်ဖိတီ မာမွတ်ဒါဝတ်ယူစွတ်က ရှေ့ဆောင်ပြီး ဂျနာဇာနမာဇ် ဖတ်ပေးခဲ့သည်။ ဇနီးဒေါ်ခင်ခင်နှင့် သားမောင်တင်မြင့်၊ သမီးခင်ခင်စိန်၊ သားမောင်လှကြည်တို့ကျန်ရစ်သည်။

ဆရာကြီးသည် အမိမြေကို တန်ဖိုးထားသည်။ ချစ်မြတ်နိုးသည်။ ဘာသာသာသနာကို ကြည်ညိုလေးစားသည့် တိုင်းရင်းသား တိုင်းရင်းဖွားများ ညီညွတ်ရေးကို အထူးမျှော်မှန်းခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးဖြစ်သည်။ အားကျ အတုယူဖွယ် ထူးချွန်သော အရည်အချင်းများအနက် တစ်ခုမှာ သံဃာတော် ဆရာတော်ကြီးများ၏ လေးစားချစ်ခင်ခြင်းကို ဒကာကြီး ရာဇတ် ခံယူရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ညွှန်းဆိုကြပါသည်။

ဆရာကြီး၏ မျိုးချစ်ပြည်ချစ်စိတ်ဓာတ်ခံက တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သည့်အတွက် စာများရေးဖြစ်ခဲ့ပုံကိုလည်း လေ့လာ တင်ပြပါမည်။

၁၉၃၆-ခုနှစ်တွင် ဆရာကြီးဦးရာဇတ်သည် အင်္ဂလန်၌ ပညာသင်တက်ရောက်နေကြသော တက္ကသိုလ် ကျောင်းနေဘက် ပညာတော်သင်များကို အကူအညီတောင်း၍ ရရှိလာသော အင်္ဂလိပ် မြန်မာနှစ်နိုင်ငံအရေး ကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ အထောက်အထားပေါင်း ၁၂၀ ကျော်ကို မြန်မာဘာသာပြန်ခဲ့သည်။ ထိုစာမူများကို ရွှေနန်းတွင်း အတ္ထုပ္ပတ္တိ ခေါ် လက်ထက်တော်တွင်းအဖြစ်အပျက် စာတမ်းအမည်ဖြင့် မန္တလေး သူရိယတိုက်မှ ၁၉၃၆-ခုတွင် ရေးသူအမည်မပါဘဲ ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ယင်းစာအုပ်ကို မန္တလေးမြို့တည် နန်းတည်နှစ်တစ်ရာပြည့် အထိမ်းအမှတ်နှင့် ကြိုချိန် ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ရွှေနန်းတွင်း အရေးတော်ပုံ အမည်ဖြင့် ဒုတိယအကြိမ် ထုတ်ဝေပါသည်။ အမှာစာတွင် မန္တလေးသူရိယ သတင်းစာ အယ်ဒီတာချုပ် ဦးသန်းမောင်က -

‘မူလပထမစာအုပ်တွင် ရေးသားပြုစုသူအမည်နာမ လုံးဝမပါရှိခဲ့ပါ။ အမှန်စင်စစ် ၎င်းစာအုပ်ကို ရေးသား ပြုစုသူမှာ ကျွန်တော်၏ဆရာ အမျိုးသား

ခေါင်းဆောင်ကြီး (ကွယ်လွန်သူ) ဆရာကြီးရာဇတ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။’

ဟု ရေးသားဖော်ပြလိုက်ပါသည်။ ဤသို့သစ္စာရှိစွာ ဖော်ထုတ်လိုက်မှသာ ရွှေနန်း တွင်းအရေးတော်ပုံမှာ ဆရာကြီးဦးရာဇတ်၏ ဘာသာပြန်လက်ရာဟု အများသိ ခွင့်ရကြပါသည်။ ဒုတိယအကြိမ်ပုံနှိပ်ခြင်းတွင် အမှာစာရေးသူ ရွှေကိုင်းသားက မိမိအမှာစာတွင်-

‘ရွှေနန်းတွင်းအရေးတော်ပုံ စာအုပ်သည် ရာဇဝင်အမြင်ကျယ်မှု အတွက် အထောက်အပံ့ပေးမည့် စာအုပ်ကောင်း တစ်အုပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။’

ဟု သုံးသပ်ပြပါသည်။ ဆရာကြီးသည် တစ်သက်မှာတစ်အုပ်ကိုသာ ရေးခဲ့သော် လည်း ထိုစာအုပ်သည် တစ်အုပ်ဆိုတစ်အုပ် တိုင်းပြည်ကိုအကျိုးပြုနိုင်ခဲ့သော စာအုပ် ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ကြရပါသည်။

ဆရာကြီးသည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာနှင့်ရေးသောစာအုပ်များ အဖတ် များသဖြင့် မြန်မာတို့အတွက် အကျိုးရှိမည့် စာအုပ်များတွေ့လျှင် တပည့်များအားလည်း ဘာသာ ပြန်ရန် တိုက်တွန်းလေ့ရှိပါသည်။ ဆရာကြီးသည် မြန်မာပြည်တွင် အရေးပိုင်လုပ်ဖူး သွားသော မစ္စတာမောရစ်ကောလစ် ရေးသားသည့် Trials in Burma ထရိုင်အင်ဘား မားစာအုပ်ကို ဘာသာပြန်ပြီး မန္တလေးသူရိယသတင်းစာတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြသည်။ သို့သော် ဘာသာပြန်သူ နာမည်မခံပါ။ အခန်း တစ်ခန်းအပြီး တပည့်ဖြစ်သူ လူထု ဒေါ်အမာအား နာမည်ခံပြီးဆက်၍ ဘာသာပြန်ရန်တိုက်တွန်းပါသည်။ တပည့်ဖြစ်သူ က ဆရာကြီး ဘာသာပြန်ပြီးသွားသည့်အပိုင်းကိုချန်၍ အခန်း ၂ ကိုစပြန်ပြီး မန္တလေး သူရိယတွင် ထည့်သွင်းသည်။ ပထမတွဲကို ၁၉၃၈-ခု စက်တင်ဘာတွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေ ပြီး ဒုတိယတွဲကို ၁၉၃၉-ခု ဇန်နဝါရီလတွင် ကြီးပွားရေးစာအုပ်တိုက်က ထုတ်ဝေသည်။ နှစ်တွဲပေါင်းကို ၁၉၃၉-ခု စက်တင်ဘာလတွင် ရန်ကုန်ခရမ်းရောင်စာစဉ်က ထုတ်ဝေ သည်။

ဆရာကြီးသည် မန္တလေးသူရိယသတင်းစာတတိယအကြိမ်နှစ်လည် အထူး ထုတ် စာစောင်တွင် ကမ္ဘာ့သေမင်း၏ဝါဏိဇ္ဇာ ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆောင်းပါးရေးသားသည်။ အဗ္ဗဒွလ်ရာဇတ်(ဘီအေ)အမည်ဖြင့် ရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးသည် ထိုစဉ် က မန္တလေးမြို့ အပျော်ထမ်းရဲတပ်မတော်ကြီး၏ ဗိုလ်ကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေစဉ်ဖြစ်

သည်။ အမျိုးသားကျောင်းမှ ရဲတပ်ဖွဲ့များသည် နောင်အခါ ဘီအိုင်အေ၊ ဘီဒီအေ၊ ဘီပီအက်ဖ် တပ်များတွင် တပ်မှူး၊ အရာရှိအရာခံ အကြပ်တပ်သားများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့်ပင် ဆရာကြီးကို စစ်မှုမထမ်းဘဲ စစ်သားကောင်းများ မွေးထုတ်ခဲ့သည့် ဘာဘူကြီးဟု မှတ်တမ်းပြု ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့သေမင်း၏ဝါဏီဇူဆောင်းပါးတွင် လူတို့၏ဉာဏ်၊ လောကဓာတ်ပညာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖန်တီးသည့် သေမင်း၊ လက်နက်အမျိုးမျိုး၊ ၎င်းသေမင်းများကို ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားကြသည့် မရဏဝါဏီဇူတို့ အကြောင်း အသိပေးတင်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတကာမှ အချက်အလက်များ ရယူစုဆောင်းပြီး စာရင်းဇယား ခိုင်လုံစွာ တင်ပြထားသည်။ အံ့ဩဖွယ်၊ တုန်လှုပ်ဖွယ်၊ ဆင်ခြင်ဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ လက်နက်အားကိုး နယ်ချဲ့သူတို့အပေါ် စာရေးသူ မျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးသည် မည်မျှစက်ဆုပ်သည်ကို သိရှိနိုင်ပါသည်။

ဆရာကြီးသည် မွတ်စလင်ကျောင်းသားအသင်းက ထုတ်ဝေသော The Cry ဂျာနယ်တွင် The Burman Muslim Organization (On Account of the formation of all Burma, Burman Muslim Congress at Pyinmana) by A. Razak, B. A ဟု ဖော်ပြသည်။ ပျဉ်းမနားတွင် ကျင်းပသည့် ဗမာ့မွတ်စလင်ညီလာခံကြီး အကြောင်း ရေးသား တင်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

ဆရာကြီးက ဆောင်းပါးတွင် တင်ပြသည်မှာ -

‘၁၉၄၅-ခု ဒီဇင်ဘာလတွင် ပျဉ်းမနားမြို့၌ ဗမာ့မွတ်စလင် ညီလာခံကျင်းပခဲ့သည်။ ညီလာခံတွင် အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက် ၂-ရပ် ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်မှာ ဗမာ့မွတ်စလင်နိုင်ငံရေး အသင်းအဖွဲ့ အားလုံးသည် တစ်ခုတည်းသော အသင်းအဖွဲ့အဖြစ် ပူးပေါင်းရမည်ဟု သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်သည်။ အခြားဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်မှာ ယခု ဖွဲ့စည်းသော ဗမာ့မွတ်စလင်ကွန်ဂရက်သည် ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်ကြီးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရမည်ဟုသော ဆုံးဖြတ်ချက် ဖြစ်သည်။ ညီညွတ်ရေးနှင့် လွတ်လပ်ရေးအုတ်မြစ်ကို ပျဉ်းမနား ညီလာခံကြီးက ချမှတ်ပေးသည်ဟု ဆရာကြီးက ဖော်ညွှန်းသည်။ နိဂုံးတွင် ယခု ကျွန်ုပ်တို့သည် အတိတ်၏ အောင်မြင်မှုများနှင့်

လျော်ညီစွာ အနာဂတ်၏တိုးတက်ကြီးပွားမှု အဆောက်အဦကြီး ဆက်လက်၍ ဆောက်လုပ်တည်ထောင်ရန်သာ ကျန်တော့သည်’

ဟု ယုံကြည်ချက်အပြည့်နှင့် မျှော်လင့်ချက်ကို ဖော်ပြထားသည်။

ဆရာကြီးသည် စကားပြေသာမက ရတုကဗျာ အရေးအသားလည်း ဝါသနာပါသည်။ သူငယ်ချင်းဖြစ်သူ ရေနံချောင်း တွင်းစား သူဌေးသား ကုန်စည်ဖြန့်ဖြူးရေးမင်းကြီး ဦးခင်မောင်လတ်အတွက် မင်္ဂလာရတုပိုဒ်စုံ ရေးသားပေးပို့ခဲ့သည်။ ဦးခင်မောင်လတ်က မိမိမင်္ဂလာလက်ထပ်ပွဲအခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်ရန်ဆရာကြီးကို ဖိတ်ကြားသည်။ ဆရာကြီးက မင်္ဂလာအခမ်းအနားသို့ မသွားနိုင်သည့်အတွက် မင်္ဂလာရတုပိုဒ်စုံကို ဖွဲ့သီပို့လိုက်သည်။ ဤရတုပိုဒ်စုံကို ဦးခင်မောင်လတ်၏ မင်္ဂလာအခမ်းအနားတွင် ဖတ်ကြားပြသည့်အခါ ကြွရောက်လာသော မင်းပရိသတ်များက အထူးသဘောကျ ချီးကျူးကြဘာ ပေးကြသည်။ ကာယကံရှင်များကလည်း ရတုပိုဒ်စုံကို ဆရာကြီး၏ မင်္ဂလာလက်ဖွဲ့အဖြစ် တမြတ်တနိုးသိမ်းဆည်း ခဲ့ကြသည်။

၁။ ငယ်ပေါင်းချစ်ဆွေ၊ မန်းရပ်မြေက၊ စေ့ရေတွေးဆ၊ ချီအချဖြင့် ညီမျှစေမှု၊ စုံရတု ဟု၊ ယခုရေးစီ၊ စာပလီကို၊ နာရီဖင့်လျား၊ ခွင့်မအားလည်း ရပ်ခြားဝေးကြူ၊ စာပေးသူအား၊ ရေးယူကြောင်းဟိတ်၊ ချစ်ကြည်စိတ်ဖြင့် တဆိတ်လောက်ပင်၊ ရှုစေချင်၏။ ဟိုစဉ်ငယ်သော်၊ သက်ဆယ်ကျော်က နှစ်ဖော်တူကွ၊ မေတ္တာမျှ၍၊ ဒေသ ကွာဝေး၊ ရှိလေသေးလည်း အေးလျှင်အတူ၊ ပူလျှင်မကွဲ၊ ရှိစမြဲဟု၊ ဝမ်းထဲပိုက်ခါ၊ ဆင်မိပါ၏။ ခုမှာတစ်ကြောင်း၊ တစ်ဇာတ်ပြောင်း၍၊ ငယ်ပေါင်း မျိုးမြတ်၊ ခင်မောင်လတ်၏ စုတ်သပ်ချင်ဖွယ်၊ ချစ်ကြီးနွယ်သည် ပျက်ပြယ်ထင် ရပြန် တော့သည်။

၂။ သွယ်ပြောင်းလှစ်ချွေ၊ မှာလိုက်ပေ၏၊ ရက်ရေမကွာ၊ ထိုစဉ်ခါက စာလာစာပြန်၊ စာတမန်သည်၊ ဖန်ဖန်သွယ်ဆက်၊ ရှိပါလျက်နှင့်၊ ဖြစ်ပျက်ရပုံ၊ ကြောင်းဥသလိုကို၊ စေ့ငုံသေချာ၊ မသိပါငဲ့၊ ထင်ရာထင်မှား၊ ကြံစဉ်းစားသော်၊ ရပ်ခြားနယ်ဝေး၊ မြို့မကွေးက၊ စာပေးလေတိုင်း၊ ရေလှိုင်းမြစ်ကြော၊ စာသင်္ဘောသည်၊ ဝဲဩဗာစုတ်၊ နစ်ခါမြုပ်၍၊ ငုပ်လေသလော၊ ကြံစိတ်စောလျက်၊ တွေးတောစဉ်တွင် ယခင်မိတ်ဦး သူတထူး၏၊ အိမ်မှူးထံမှောက် ပို့ရောက်စေ လာ၊ လတ်၏စာကို သေချာသိမှ၊ သတိရ၍၊ ဖြစ်ရလေတယ်၊ ညှိုးစိတ်ငယ်သည် ရက်ဖွယ်မြင်ရပြန်

တော့သည်။

၃။ ဘယ်ကြောင်းဖြစ်ထွေ၊ မြင်မိချေ၏။ ရွှေငွေစုပေါင်း၊ ရေနံချောင်းဟု၊ မြစ်စောင်း မို့မို့၊ မိုင်းရည်ညိုတဲ့၊ မြို့နဂရာတွင်၊ သပြာစန်းငွေ၊ သန်းကုဋေဖြိုး၊ မှန်းခြေကိုး ရှိ၊ အကျိုးခွင့်ပေး၊ တွင်းသူဌေး၏၊ ရင်သွေးပိုက်ဖြား၊ ပျိုနုထွားနှင့် စုလျားပတ် ရစ်၊ လွတ်ပေါင်းကျစ်၍၊ အချစ်ဓာတ်ငွေ့၊ သူ့ရင်ငွေ့ကြောင့်၊ မေ့လေသလား၊ စဉ်းစား တတ်ပေါင်၊ တို့မောင်မောင်သည်၊ ယခေါင်ပြကတေ့၊ စိတ်မှ ရွေ့လျက်၊ လိပ်မေ့ဖွတ်မေ့၊ ပတတ်မေ့နှင့် မေ့အမျိုးမျိုး၊ မေ့ပင်ပျိုးလည်း၊ မညှိုးမေတ္တာ၊ ရှိလျက်ပါဟု၊ ထက်ညာမန်းပျော်၊ အဆွေ တော်က၊ ထုတ်ဖော်ရှုဖွယ်၊ စီကုံးချယ် သည်၊ ဆက်သွယ် ခင်ရပြန် တော့သည်။

အချိညအချညီရတု ဖြစ်ပါသည်။ ချီးကျူးဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။

‘ဆရာကြီး၏ ရတုတတိယပိုဒ်လာ
လိပ်မေ့ဖွတ်မေ့၊ ပတတ်မေ့နှင့်
မေ့အမျိုးမျိုး၊ မေ့ပင်ပျိုးလည်း
မညှိုးမေတ္တာရှိလျက်ပါ’

ဟူသော ဆရာကြီး၏ ကဗျာဉာဏ်ကွန့်မြူးချက်သည် မနောခွေ သဘော တွေ့ဖွယ် ကောင်းပါသည်။

စလေ့အညာက နဘောဆရာ စာဆိုဦးပုည၏

‘နာနာဘဝရှိသမျှ သိုက်ဟောင်း၊ စာဘူးတောင်းသိုက်၊
ဆက်ရက်သိုက်၊ ငှက်သိုက်၊ ဝက်သိုက်၊
ကြွက်သိုက်မကျန်၊ မှောက်လှန်ရှာဖွေ သိသိကြေအောင်’

ဟူသော မေတ္တာစာအရေးအဖွဲ့မျိုးကို သတိရစေပါသည်။

‘နာရီဖင့်လျား၊ ချစ်ကြိုးနွယ်၊ သွယ်ပြောင်းလှစ်ချွေ၊ ကြံစိတ်စော၊ အိမ်မျိုး ထံမှောက်၊ မိုင်းရည်ညိုတဲ့၊ သပြာစန်းငွေ၊ သန်းကုဋေဖြိုး’ စသည့် ကျစ်လျစ်သော အသုံးကောင်းများသည် စာဆို၏ ဂန္ထဝင်ထဲထဲဝင်ရှိမှု ပေါ်လွင်ပါသည်။

ဤရတုပိုဒ်စုံအရေးအသားကို ဆရာကြီးသင်္ခါက ၁၉၆၉-ခု ဇူလိုင်လ ၁၄ ရက်နေ့ထုတ် လုပ်သားပြည်သူ့နေ့စဉ် သတင်းစာတွင် ဤရတု ပိုဒ်စုံ ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆောင်းပါးရေးပြီး -

‘ကာရန်အစပ်အဟပ်နှင့် လေယူလေသိမ်း အဖွဲ့အနွဲ့တို့မှာကား သာမည ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ လက်ရာမဟုတ်ဘဲ အတော်အတန် ကဗျာဉာဏ် ရသဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံအောင် နိုင်နိုင်နင်းနင်း ဖွဲ့နိုင်သူတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်းကိုမူ သုတေသီများ ခန့်မှန်းနိုင်လောက်ပေသည်’

ဟု ဖော်ကျူးထားပါသည်။

စာရေးဝါသနာပါသူ ဆရာကြီးသည် မိမိတပည့်များကိုလည်း စာရေးရန် တိုက်တွန်းသည်။ စာရေးသူများကိုလည်း အားပေးအားမြှောက်ပြုသည်။ အမှာစာ ရေးသားချီးမြှင့်သည်။

အစ္စလာမ်ပေါင်းချုပ် ကျမ်းပြုဆရာ ဦးထွန်းကြွယ်သည် မြန်မာပြည် လွတ်လပ်ရေး ရလုရဆဲအချိန်တွင် မြန်မာ့မွတ်စလင်တို့အတွက် အစ္စလာမ့်အဓိကကျင့် စဉ် ‘အာရကနွလ်အစ္စလာမ်ကျမ်း’ကို ပြုစုသည်။ ထိုစာအုပ်အတွက် ထိုစဉ်က ပညာ ရေးနှင့် အမျိုးသား စီမံကိန်းဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီး ဆရာကြီးရာဇတ်၏ ထောက်ခံချီးကျူး ချက်ကို ကျမ်း၏ ကျောဖုံးအတွင်းဘက်တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ၁၉၄၇ ခု၊ ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက် ရက်စွဲတပ်ပြီး စာကြောင်း တစ်ဆယ့် တစ်ကြောင်း ပါဝင်သည်။

အာဇာနည်ခေါင်းဆောင်ကြီး၏ သဘောထားအမြင်ကို သိနိုင်ရန် မူရင်းစာ ခြောက်ကြောင်းမျှ ကောက်နုတ်တင်ပြပါသည်။

“His service to the Community in particular and to the growth of amity between the Muslims and the Non- Muslims in general is commendable and I have no hesitation to say that he deserves our whole hearted support and co-operation in this venture.”

ဤတွင် ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိ မှီတင်းနေထိုင်ကြသူတို့ အချင်းချင်း နား လည်ကြစေချင်သည့်၊ ရင်းနှီးချစ်ကြည်ကြစေချင်သည့် သဘောကို လေ့လာမိပါသည်။

ဆရာကြီးသည် မြန်မာစာ အစီအကုံး အဖွဲ့အနွဲ့ ထူးချွန်သကဲ့သို့

အင်္ဂလိပ်လို ရေးသည့် ဆောင်းပါးများသည်လည်း အဆင့်မြင့်လှပါသည်။ ဆရာကြီးသည် ပါဠိဘာသာ ဂုဏ်ထူးရသူဖြစ်၍ ပါဠိတော်သူဖြစ်ကြောင်းလည်း သိသာလှပါသည်။

သနပ်ဖက်ဆေးလိပ်ကို ပါးစောင်တွင် ခဲလျက်၊ လက်တစ်ဖက်တွင် လက်ညှိုးပိတ်ထားသော ဖတ်ရှုနေဆဲ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစာအုပ်နှင့် တပည့်တပန်း မိတ်ဆွေ သင်္ဂဟများနှင့် တွေ့သောအခါ ပြုံးပြလေ့ရှိသည်။ ပြုံးတစ်ဝက် မဲ့တစ်ဝက် အဓိပ္ပာယ်ပါသော မဲ့ပြုံးကလေးသည် မသမာသူတို့ လက်ချက်ဖြင့် ယမ်းငွေ့ဖုံးခဲ့ရပါ၏။ သို့သော် ပြည်သူတို့ကို ထာဝစဉ် ညှို့ငင် ဖမ်းစားနေဆဲဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

(တိုင်းရင်းမွတ်စလင်မ် စာပြုစာဆိုပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များ၊ ၂၂၆)

語句解説

တိုက်ပိုင်အင်စပတ်တော် *n.* 地区警察官. (< Bur.+Eng. *inspector*)

မစ္စတာရှိတ် (ခ) အဗ္ဗဒူလ်ရဟ်မန် Mr. シェイ (別称) アブドウルラフマン. 人名. ※
ခは名前を複数持つ場合に「別称」という意味で用いる. ခは ခေါ်の省略形. 「～と称する」

ဝက်စလီယန် ウェズレー教派の. (< Eng. *Wesleyan*)

ကေသရာဇ ခြင်္သေ့မင်း 百獣の王である獅子.

အတ္တာဟိ အတ္တနော နာထော 「己こそ己の寄る辺なり」 ※パーリ語で書かれた仏典
ダンマပဒ (法句経) の 160 番目の一部.

ဗိုလ်အောင်ကျော် ဝော်-အောင်ကျော် (人名). ဝော်-အောင်ကျော် (人名). ဝော်-အောင်ကျော်
ボ-は勇者の意味. ※1938年, 労働条件改善などを求めてストライキを行っていたイェ-ナンジャウンとチャウツ
の油田労働者が, この油田地帯からヤンゴンまで行進した. (ナショナリストたちの
指導, 動員もあった.) ヤンゴンではこれに合わせてヤンゴン大学学生連盟がス
トライキを指導し, 反英デモをおこなったが, この時, アウンジョ-という大学生
が鎮圧に出っていた警官隊との衝突で死亡した. ナショナリストたちはこの事件で
亡くなったアウンジョ-を殉難者であるとし, 反英運動の象徴としていった.

လူငယ်များ နိုးကြားရေး အဖွဲ့. 青年覚醒組織. ※以下の説明も参照.

ဗမာမွတ်စလင် နိုးကြားရေး အဖွဲ့. ဝမ်-မုဒ်လိမ် ဝမ်-မုဒ်လိမ်. ※1938年2月にマ
ンダレーで, ဝမ်-မုဒ်လိမ်青年覚醒組織として最初に設立され, 同年タウン

グーで会議を行なった際にバマー・ムスリム覚醒組織と改称された。次に説明する「我らのビルマ協会（タキン党）」とも深いつながりを持ち、バマー・ムスリムの名を冠したこの組織ができる前から、我らのビルマ協会に属して活動していた者もいる。

တို့ဗမာ အစည်းအရုံး 我らのビルマ協会（ド・バマー・アスィーアヨン）。 ※ 1930 年設立。タキン党とも呼ばれ、ビルマのナショナリズムに大きな影響を与えた組織である。植民地からの独立に向けた活動は、この組織のメンバーであったナショナリストたちを中心に行なわれていた。

ဖဆပလ (ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေး အဖွဲ့の省略形) 反ファシスト人民自由連盟 (Anti-Fascist People's Freedom League, AFPFL) ※ 1944 年に抗日蜂起のための組織として、ビルマ共産党、人民革命党、ビルマ国軍が合同で内密に組織した。1945 年 5 月になって、正統な政治勢力であることを連合国側に認めってもらうためもあって正式に会見を開いた。また、最大勢力であることを示すため、さまざまな組織をメンバーに加えていった。

ဗမာ့မွတ်စလင် ကွန်ဂရက် ဝါမာ・ムスリム・ कांग्रेस。略称 ဗမာ ဝါမာကာ。 ※ 1945 年設立。バマー・ムスリムのための全国組織として設立され、上記パサパラともつながりを持つ。

ရွှေတိဂုံ အလယ်ပစ္စယ် シュエダゴン・パゴダの境内（中腹部）。

အိုလမာ n. ウラマー。イスラーム知識人。

ကျမ်းမြတ်ကုရ်အာန် 聖典コーラン。

ဇိနတ် မိန်းကလေးကျောင်း ဒィナート女子学校（学校名）。

ဆိုရန်တို ဗီလာ ソレント・ビラ。（<Eng. Solent Villa）（会議をした建物の名称。）

ဝိသကြိုနတ် ヴィシュヴァカルマ（天界の工匠，工芸の神）。

မဒရပ်မြို့ မドラス（インドの地名）。

တာမွေ့ မွတ်စလင် သင်္ချိုင်း တームエ・ムスリム墓地。 ※ヤンゴン市タームエ区にある。

မွတ်ဖိတီ မာမွတ်ဒါဝတ်ယူစွတ် ムフティ・マームード・ダーウッド・ユスフ（人名）。

ဂျနာဇာနမာဇ် ဖတ်- v. 葬儀の祈りをささげる。 ※ジャーナーザ（葬儀），ナマーズ（祈り）はそれぞれイスラーム用語。祈りはアラビア語ではサラートだが、ビルマでは、ウルドゥー語のナマーズという語を使用することが多く、နမာဇ် ဖတ်တယ်のようにビルマ語と組み合わせて用いられる。

မစ္စတာ မောရစ် ကောလစ် Mr. Maurice Collis（人名）。 ※英領ビルマで植民地行政官として働いていた。

ဘီအိုင်အေ၊ ဘီဒီအေ၊ ဘီပီအက်ဖ် BIA, BDA, BPF (最後の BPF は PBF の間違い?)

※それぞれ, Burma Independence Army (ビルマ独立義勇軍), Burma Defence Army (ビルマ防衛軍), Patriotic Burmese Forces (愛国ビルマ軍) の省略形.

ဘာဘူ n. お兄さん. ムスリム同士で使う。年上の男性に対する呼称. ※ビルマ語のアコーと同じ.

လုပ်သားပြည်သူ့နေ့စဉ် 労働者日報 (国営紙の名称).

အာရကန္ဒလ် အစ္စလာမ်ကျမ်း: イスラーム経典の名称.

作文してみよう

Nအဖြစ် 「N として」 (pp.97,98,99,100,102,105,106,107)

- 例 :
- ဦးခင်အေးသည် ဧည့်ပါမောက္ခအဖြစ် အိုဆာကာနိုင်ငံခြားဘာသာသင်တက္ကသိုလ်တွင် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးသည်။
  - သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဆောင်းပါးကို စံပြဆောင်းပါးအဖြစ် လူအများ လက်ခံကြသည်။

N₁ရော N₂ပါ 「N₁ မှ N₂ မှ」 (p.101)

■例 :

- ‘ဆိုကြမယ် ပြောကြမယ်’ အစီအစဉ်ကို လူကြီးရော ကလေးပါ နှစ်သက်ကြ၏။
- စိုင်းစိုင်းခမ်းလှိုင်သည် အဆိုရော အကပါ ကျွမ်းကျင်သည်။

၁၈။ နိုင်ငံဂုဏ်ရည်ဘွဲ့ ပထမဆင့်ရ ဆရာချယ်

ဆရာချယ်သည် ကန့်ဘလူမြို့ ဝက်တိုးရွာ၌ ၁၉၁၃-ခု ဒီဇင်ဘာလ ၁၅-ရက် နေ့တွင် ဖွားမြင်ဖြစ်သည်။ ငယ်မည် မောင်ဘိုးချယ် ဇာတာအမည် မောင်ကံပေါ်ဖြစ် သည်။ သာသနာ့ဘွဲ့မှာ မဟာမ္မဒ်စလေမန်ဖြစ်သည်။ ဖခင်သည် မန္တလေး၊ အင်းခန်း တိုက်မှ ရဟန်းဝါရုနစ်ဝါရုခွဲသောဦးပုဖြစ်သည်။ ဦးပုသည် ဗိန္နောဆေးပညာကိုလည်း တတ်မြောက်သည်။ နရသုခိ၊ နရ မာလာ၊ နရတန်ဆောင်စသည့် ဆေးကျမ်းများကို အာဂုံရသည်ကများသည်။ မိခင်မှာ ရှမ်းအနွယ်မွတ်စလင် အမျိုးသမီး ဒေါ်ဂွမ်းပုံဖြစ် သည်။

ဆရာသည် ဝက်တိုးရွာတွင် သူငယ်တန်း စတက်ပြီး ဆရာကြီး အယ်မ်ယူစွပ် ထံမှ အရဗီအနည်းငယ် စတင် ဆည်းပူးသည်။ ကံသာကုန်းရွာသို့ ပြောင်းရွှေ့သော အခါ အစ္စလာမ်ဘာသာရေးနှင့် မြန်မာစာ တွဲဖက် သင်ကြားသော ပဏ္ဍိတ ဆရာ သီ၏ ကျောင်းတွင် အရဗီ၊ အူရဒူ၊ ဖာရစီ အခြေခံများကိုလည်းကောင်း၊ မြန်မာစာ ဒုတိယတန်းကိုလည်းကောင်း သင်ယူသည်။

ဆရာသီထံမှ ဘာသာရေးစာများသင်ယူ၍ နှောင်းပိုင်းတွင် ဆရာညွန့် မူ လတန်းကျောင်းတွင် တတိယတန်းအောင်သည်အထိ သင်ယူသည်။ အရွယ်ကလည်း ၁၄-နှစ်သားခန့်ရှိနေပြီ ဖြစ်၍ ပတ်ဝန်းကျင် ဂယက်ကြောင့် စတုတ္ထတန်းတွင် ကျောင်း မှ ထွက်ပြီး လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်သို့ ဝင်လိုက်ရသည်။

တစ်နှစ်ခန့်အကြာတွင် သတ္တမတန်းကို အလွတ်ဖြေရန် အထူးဝီရိယ စိုက် ထုတ်ကြိုးပမ်းသည်။ သတ္တမတန်း အောင်မြင်သောအခါ ရေဦးတွင် ဆရာဖြစ် သင်တန်းတက်သည်။ သင်တန်းတွင် အမှတ်စဉ် ၁ မှ အောင်မြင်ခဲ့ပြီး လက်ထောက် ဆရာ၊ ကျောင်းအုပ်စသည်ဖြင့် အမှုထမ်းသည်။ ကျောင်းဆရာလုပ်ရင်း နဝမတန်းစာ မေးပွဲ၊ အထက်တန်းစာပေးပွဲ၊ အထက်တန်း ဆရာဖြစ် စာမေးပွဲများကို အလွတ်ဝင် ရောက် ဖြေဆိုအောင်မြင်ခဲ့သည်။ တစ်ဖက်မှလည်း အင်္ဂလိပ်စာကို အခွင့်ကြိုတိုင်း ဆည်းပူးခဲ့သည်။

ဆရာသည် ကံသာကုန်းရွာ အရှေ့ဖျားနေ တောင်သူလယ်သမား ဦးဘနေနှင့် ဇနီး ဒေါ်မင်းအုံတို့၏ သမီးကြီး ဒေါ်ဇေမိုကို အိမ်ထောင်ဖက်အဖြစ် ရွေးချယ်သည်။

ဒေါ်ဇော်သည် ၁၂၇၅ ခု နယုန်လပြည့်ကျော် ၃-ရက် (၂၁၊ ဇွန်၊ ၁၉၁၃) ဖွား ဖြစ်သဖြင့် (တစ်နှစ်တည်းဖွား) လပိုင်းသာ အသက် ကြီးသည်ဟု သိရသည်။ ဆရာသည် သားဦးကလေးကို ရွှေဘိုမြို့နယ် ကံသာကုန်းရွာတွင် မွေးဖွားသော်လည်း ၃၉-ရက်အရတွင် သားဦးလေး ကွယ်လွန်သည်။ ဒုတိယသမီးငယ်မှာလည်း ထို ရွာတွင်ပင် မွေးဖွားပြီး ၂၉-ရက်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ တတိယသမီး မလှဝင်းကို ကန့်ဘလူမြို့နယ် ဖုတ်တောရွာတွင် မွေးဖွားသည်။ စတုတ္ထသားဖြစ်သူ ခင်မောင်မြင့် ကို ဂျပန်ခေတ်တွင် မွေးဖွားသည်။ ပဉ္စမနှင့် နှောင်းဆုံးမွေးသမီး မမြင့်မြင့်ဝင်းကိုကား ၁၉၅၂-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်မှမွေးဖွားခဲ့သည်။ သားသမီး ၂-ဦး အဖတ် မတင်သဖြင့် ဆရာ၌ ၃-ဦးသာ ကျန်ရစ်သည်။

ဆရာသည် ကျောင်းဆရာလုပ်ရင်း ကျေးရွာငွေစုအသင်း၊ စပါးစု အသင်းစ သည်တို့ ဖွဲ့စည်းသည်။ သခင်တရားပွဲများကို မလွတ်တမ်းနာသည်။ နဂါးနီအသင်း ထုတ်စာအုပ်များကို အမြဲတမ်း ဝယ်ယူဖတ်ရှုသဖြင့် နိုင်ငံရေးအသိနိုးကြားနေသည်။ ဇာတိမာန် ထက်သန်နေသည်။ ဆရာသည် နာမည်ကြီး စာအုပ်များကို မလွတ်တမ်း ဝယ်ဖတ်သည်။ ဖတ်ပြန် များသဖြင့် စာရေးချင်လာသည်။ ရွှေဘိုချယ်ဟူသော ကလောင်အမည်ဖြင့် ခေတ်ပြင်ဝတ္ထုတိုများရေးသည်။ အညှဉ်းမခံ၊ ကဝေရွာ၊ လူပျို ကြီး စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ မိမိဆရာဘဝအတွေ့အကြုံ ဆောင်းပါးများကို ပညာ မဂ္ဂဇင်းတွင် ရေးသည်။

ခေတ်အခြေအနေအရ ပေါ်ပေါက်လာသော မြန်မာနိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ မြန်မာ မွတ်စလင်ဗဟိုနိုးကြားရေး အဖွဲ့ချုပ်ကြီးတွင် ဆရာသည် ရွှေဘိုနယ်မှ တက်ကြွစွာ ပါ ဝင်သည်။ ၁၉၃၈ မှ ၁၉၄၁ ခုနှစ်အထိ အမှုဆောင် အကြံပေး အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ဆောင် ရွက်သည်။ ထိုအဖွဲ့ကြီးသည် တို့ဗမာအစည်းအရုံးသခင်များနှင့် နီးစပ်သောအဖွဲ့ဖြစ် သည်။ သခင်များက တို့ဗမာဟု သုံးသကဲ့သို့ သူတို့က မြန်မာမွတ်စလင်ဟု ခေါ် နေရာမှ ဗမာမွတ်စလင်ဟု ပြောင်း၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြသည်။ နိုးကြားရေးအဖွဲ့ဝင်များ အား ဗမာမွတ်စလင်သခင်များသဖွယ် သဘောထားကြသည်။

၁၉၃၉-ခုနှစ်တွင် ဗမာမွတ်စလင်တို့၏ ရှေးဟောင်းအတ္ထုပ္ပတ္တိ စာအုပ်ကို ပြု စုသည်။ စစ်ကိုင်းမြို့ မြသန်း စာပုံနှိပ်တိုက်မှ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။ ရှေးဟောင်းပေမူ ပုရပိုက်မူများမှ အထောက်အထားပြု တင်ပြသဖြင့် လူကြိုက်များသည်။ ဆားကုန်းရွာ ဆရာကြီးဦးခွာ၏ စေ့ဆော်တိုက်တွန်းမှု၊ အထောက်အထားများ စုဆောင်းပေးအပ်မှု၊

ရခိုင်မှ အမတ်မင်း ဦးဘိုးခိုင်၏ ဓာတ်ပုံအထောက်အထားများကူညီမှု၊ ဆရာကြီးပုံက ငွေရင်းစိုက်ထုတ်မှု၊ ဖြန့်ဝေရောင်းချပေးမှု စသည့်ပြုဖူးသော ကျေးဇူးတရားများကို နောင်သော်ဆရာက ထုတ်ဖော်ရေးသားသည်။ ဗမာမွတ်စလင် နိုးကြားရေးအဖွဲ့များ အတွက် အထောက်အကူပြုသော စာအုပ်ဖြစ်ခဲ့သည့် သမိုင်းနှင့်ပတ်သက်၍လည်း ယနေ့တိုင် ကိုးကားဖော်ပြနေရသော စာအုပ်ဖြစ်သည်။

ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေးတွင် မဟာဗမာမွတ်စလင်အဖွဲ့ချုပ်ကို တည်ထောင်ပြီး ဝက်တိုးရွာတွင် ခရိုင်ကွန်ဖရင့် ကျင်းပသည်။ တစ်ဖက်မှလည်း ရွှေဘိုခရိုင် အရှေ့အာရှတိုက်လူငယ်များ အစည်းအရုံးတွင် အစုခွဲ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ရွှေဘိုခရိုင် မြေအောက်ဖက်ဆစ် တိုက်ဖျက်ရေးအဖွဲ့ အေအက်ဖ်အိုတွင် လူထုစည်းရုံးရေးနှင့် ထောက်လှမ်းရေးမှူးအဖြစ် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည်။ စစ်ပြီးကာလတွင် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ် တည်ထောင်သောအခါ ရွှေဘိုခရိုင် ဖဆပလ စတင်တည်ထောင်သူ တို့တွင် အရေးပါသောနေရာမှပါဝင်သည်။

တောင်သူလယ်သမားသမဂ္ဂအတွက်လည်း ရွာစဉ်လှည့် စည်းရုံးပေးသည်။ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်နှင့်ပေါင်းကာ လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲတွင် ဗမာမွတ်စလင် လူထုပါဝင်ရေးအတွက် ဗမာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဗမာမွတ်စလင် ကွန်ဂရက် ဗမကကို စတင်ဖွဲ့စည်းသည်မှစ၍ပါဝင်သည်။ ဗမက အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်အဖြစ် ၁၉၄၈-ခုနှစ်မှ ၁၉၅၆-ခုနှစ်တိုင် စဉ်ဆက်မပြတ် ဆောင်ရွက်သည်။ ဗမက ဖျက်သိမ်းပြီးသော် အစ္စလာမ် သာသနာရေးရာ ကောင်စီဌာနချုပ် အမှုဆောင်အဖြစ်ပါဝင်သည်။ ၁၉၆၀-ပြည့်နှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဗမာမွတ်စလင်ရေးရာညှိနှိုင်းမှုအဖွဲ့အတွက် စည်းရုံးသည်။

၁၉၅၄-ခုနှစ်မှစ၍ အလုပ်သမား အစည်းအရုံးများ အဖွဲ့ချုပ် (ဗမာနိုင်ငံ) တီယူစီဘီတွင် စည်းရုံးရေးမှူး ဌာနကြီးမှူးအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ၁၉၅၆-ခုနှစ် ပြည်လုံးကျွတ် ညီလာခံတွင် အတွင်းရေးမှူးတစ်ဦးအဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသည်။ တီယူစီဘီတွင် ပြည်သူ့လက်ရုံးဂျာနယ် အယ်ဒီတာချုပ်အဖြစ် နှစ်နှစ်ခန့်ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၅၅-ခုနှစ်တွင် ဆရာသည် အလုပ်သမားရေးရာ လေ့လာရေးအတွက် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ ၁၉၅၆ တွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ ၁၉၅၈ တွင် ဆိုဗီယက်ယူနီယံ၊ ၁၉၆၁-ခုနှစ်တွင် မလေးရှားနိုင်ငံသို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၁-ခုနှစ် မော်စကို

မြို့တွင် ကျင်းပသော ပဉ္စမအကြိမ်မြောက် ကမ္ဘာ့အလုပ်သမားညီလာခံသို့ တီယူစီဘီ အဖွဲ့ချုပ် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် တက်ရောက်ခဲ့သည်။

ဆရာသည် ၁၉၅၆-ခုနှစ်တွင် ရမည်းသင်းတောင်ပိုင်းမဲဆန္ဒနယ်မှ ပြည်သူ့ လွှတ်တော်အမတ်အဖြစ် ရွေးချယ် တင်မြှောက်ခံရသည်။ ၁၉၅၅-ခုနှစ်ကပင် နမ္မတူ ဘော်တွင်း ဖက်စပ်လုပ်ငန်း၌ အစိုးရခန့် အေဒါရိုက်တာ ဖြစ်သည်။

၁၉၅၅-ခုတွင် တရုတ်ပြည်မှ တိုင်းပြည်၏အရှင်သခင်များ စာအုပ်ကိုလည်း ကောင်း၊ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ အလုပ်သမား သမဂ္ဂဥပဒေဘာသာပြန်ကိုလည်း ကောင်း၊ ၁၉၅၇-ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့အလုပ်သမားသမိုင်းကိုလည်းကောင်း ရေးသားပြုစု ထုတ်ဝေသည်။

၁၉၆၀-ပြည့် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲကြီးတွင် တည်မြဲ ဖဆပလ အမတ် လောင်းအဖြစ် ရနောင်မဲဆန္ဒနယ်မှ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သည်။ အရွေးမခံရ။ ၁၉၆၂-ခု နှစ်တွင် တော်လှန်ရေးကောင်စီ တက်လာသောအခါ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်မှ နုတ်ထွက် ပြီး တော်လှန်ရေးကောင်စီကို ထောက်ခံသည်။ လုပ်အားပေးဘဝမှစ၍ တာဝန်မရွေး ကျေပွန်စွာဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီတွင် ဗဟိုကော်မတီဝင် ဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေး ကော်မရှင် ဖွဲ့စည်းသော အခါ ပါတီဗဟိုကော်မတီက ဆရာအား အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။

ဗဟိုသမဝါယမအသင်း စတင်တည်ထောင်သောအချိန်မှစ၍ ပါတီ၏တာဝန် ပေးချက်ဖြင့် ဗဟိုအမှုဆောင်ကော်မတီဝင်အဖြစ် ၄-နှစ်ခန့် တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။ ထိုစဉ် သမဝါယမဂျာနယ်ကို တာဝန်ခံထုတ်ဝေပြီး မောင်ကံပေါ် ကလောင်အမည်ဖြင့် ဆောင်းပါးများရေးခဲ့သည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့ကောင်စီ အဆင့်အင့်ကြားဖြတ် ရွေးချယ် တင်မြှောက်ပွဲတွင်လည်းကောင်း၊ ပုံမှန်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွင်လည်းကောင်း ရန်ကုန်တိုင်း ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ပါတီတာဝန်အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် မလေးရှားနိုင်ငံ ကွာလာလမ်ပူမြို့၌ ကျင်းပသော အစ္စလာမစ် ဒကာဝါကွန်ဖရင့်သို့ အစ္စလာမ်အဖွဲ့ကို ခေါင်းဆောင်သွားရန် အစိုးရက ရွေးချယ် စေလွှတ်သည်။ ပြန်ရောက်သောအခါ ဆရာသည် အစ္စလာမ်မစ်ဒကာဝါကွန်ဖရင့် အတွေ့အကြုံများ အမည်ဖြင့် စာအုပ်တစ်အုပ်ကို ပြုစုပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ပါတီတာဝန်ပေးချက်ဖြင့်ပင် တတိယအကြိမ်ရွေးချယ်တင်မြောက်ပွဲတွင် ပျော်ဘွယ်မြို့နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၂) ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၈၄ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်ကောင်စီ၏ နိုင်ငံ့ဂုဏ်ရည်ဘွဲ့ ပထမဆင့် ချီးမြှင့်ခြင်းခံရသည်။

ဆရာ့ကို စတုတ္ထအကြိမ်ပြည်သူ့လွှတ်တော်က ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တာဝန်ပေးအပ်သည်။ န-ဝ-တ အစိုးရ လက်ထက်တွင်လည်း ဆက်လက်တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့ရာ ကွယ်လွန်ချိန်အထိ ထမ်းဆောင် ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀-ပြည့်နှစ်တွင် တရားမျှတသော ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲဆီသို့ စာအုပ်ကို ရေးသားထုတ်ဝေသည်။

ဆရာသည် ပါတီရေး၊ နိုင်ငံရေး စာအုပ်များ၊ ဆောင်းပါးများ ရေးခဲ့သည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် မိုးသောက်ကြယ်မဂ္ဂဇင်း၌ သမိုင်းဆောင်းပါး ၂ ပုဒ် ဆက်ရေးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ အစ္စလာမ်ဘာသာရောက်ရှိလာပုံ အမည်ဖြင့် ၁၉၈၆ ဇန်နဝါရီလတွင် စတင်ရေးသားသည်။ ပြီးမှ ရှင်းလင်းရန် ကျန်ရှိနေသေးသော အချက်များကို ဆက်လက်ရှင်းလင်းရန်ဟု အဆိုပါခေါင်းစဉ်ဖြင့်ပင် ထပ်မံရေးသားသည်။ ဆောင်း ပါးအချုပ်မှာ မွတ်စလင်များသည် နှစ်ပေါင်း တစ်ထောင်ကျော် ကာလမှစ၍ ကာလ ကြာမြင့်စွာကပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေထိုင်ကြသည်။ တိုင်းရင်းသား၊ နိုင်ငံသားဖြစ် နေကြသော အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များသည် မြန်မာဘုရင်များလက်ထက်တော်အခါက အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားကောင်း၊ နိုင်ငံ့သားကောင်း ပီသစွာ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်၊ လူသားထုတစ်ရပ်လုံး တာဝန်ကို ရွပ်ရွပ်ချုံ့ချုံ့ ပါဝင်ထမ်းဆောင် ကြရန် နှိုးဆော်ခြင်းဖြစ်သည်။

၁၉၈၇ ခု မတ်လထုတ် မိုးစင်ကြယ်စာစောင်တွင် နိုင်ငံတော်အလံ အလေးပြု သည့် အစဉ်အလာ ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆရာ့ဆောင်းပါးပါရှိသည်။

‘ငါသည် ကမ္ဘာသူ ကမ္ဘာသားများ၏ ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးအတွက် သင့်အား စေလွှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်’ ဟူသော ကုရ်အာန် (၂၁:၁၀၇) ဖြင့် ဆောင်းပါးကို စဖွင့် သည်။ ဆိုလိုချက်ကို ‘မည်သည့်နိုင်ငံတွင်ဖြစ်စေ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် ဖြစ်ကြသော တိုင်းရင်းသား၊ နိုင်ငံသားသည် မိမိတို့နေထိုင်ရာနိုင်ငံရှိ လူသားထုတစ်ရပ်လုံး၏ သာ ယာဝပြောရေး ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိရာ တိုင်းရင်းသားကောင်း၊ နိုင်ငံသားကောင်း

တို့၏ နေရာတွင် ရောက်ရှိစေကြရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်’ ဟု ဖွင့်ဆိုပြသည်။

ဆရာက ရှေးမင်းများလက်ထက်မှစ၍ အခြားတိုင်းရင်းသားများနှင့် အဘက်ဘက်တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့မှု၊ ဗမာက အဖွဲ့ကြီးသည် ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်ကြီးနှင့် အဖွဲ့လိုက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့မှုများကို တင်ပြသည်။ ဘာသာရေး အယူသီးသူများ၊ ပြည်ပပြင်ပလွှမ်းမိုးသူများက မှားယွင်းသော လှုံ့ဆော်မှုများ ရှိနေလင့်ကစား ဗမာက အဖွဲ့ဝင်များသည် နိုင်ငံတော်အလံကိုအလေးပြုရာတွင် အလံတော်ရှေ့၌မတ်တပ်ရပ်၍ သတိအနေအထားဖြင့် အလံတော်ကိုစူးစိုက်ကြည့်နည်းဖြင့် အလေးပြုရန် ညှိနှိုင်းခဲ့ကြသည်။ ဗမာက ဖျက်သိမ်းပြီး အစွလာမ်သာသနာရေးရာကောင်စီကလည်း နိုင်ငံတော်အလံ အလေးပြုခြင်း၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ သဝဏ်လွှာကို ဖတ်သောအခါ မတ်တပ်ရပ်၍ နားထောင်ခြင်းတို့ကိုပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။

၁၉၅၇-ခုနှစ်က အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဒေလီမြို့ရှိ ဒေယိုဘန် ကျောင်းအုပ်ကြီး မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိစဉ် အဆိုပါ ပြဿနာများကို မေးမြန်းခဲ့သည်။ ဆရာကြီးက တိုင်းပြည်၏မလေ့ထုံးစံယဉ်ကျေးမှုဟု သတ်မှတ်ထားလျှင် လိုက်နာရမည်။ နိုင်ငံတော်အလံကို အစွလာမ်သာသနာဝင်တို့ထက် အလေးပြုရမည်သူမရှိ၊ အလေးပြုရာတွင် ၉၀ ဒီဂရီအထိ ကုန်းလျှိုးခြင်းသာ ရောင်ရမည်။ ဆွလာသ်ဝတ်ပြုရာတွင် အစွလာမ်ဝတ်စုံဟူ၍ သတ်မှတ်ချက်မရှိဟူ၍ ဖြေကြားသွားသည်များကို ပြည့်စုံစွာ တင်ပြထားသည်။

ဆောင်းပါးနိဂုံးတွင် ကျောင်းအုပ်ကြီး မောင်လာနာတိုင်ယစ်ဆပ် ဖော်ပြခဲ့သော အဆုံးအဖြတ်အတိုင်း ရှင်းလင်းခဲ့ပြီး ဖြစ်၍ နိုင်ငံတော်အလံကို အလေးပြုရာတွင် တစ်စုံတစ်ရာသံသယရှိရန်မလိုကြောင်း သိရှိကြကာ တိုင်းရင်းသားကောင်း၊ နိုင်ငံသားကောင်းဖြစ်ကြသော အစွလာမ်ဘာသာဝင်တို့သည် နိုင်ငံတော်ကို ချစ်မြတ်နိုး၍ နိုင်ငံတော်အလံကိုလေးစားကြရမည်။ လိုအပ်သည့် အချိန်တွင် အလေးပြုရမည် ဖြစ်ကြောင်းရေးသား တင်ပြလိုက်ရပေသည်’ဟု ဆရာ၏သဘောထားကို ဖော်ထုတ်လိုက်ပါသည်။

ဆရာသည် ၁၉၉၂ မေလထုတ် မိုးသောက်ကြယ်မဂ္ဂဇင်းတွင် ဗမာမွတ်စလင်မ် ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်ကို ဇာမာကောင် တက်ပွဲ ခြိမ်ခြိမ်သဲ ဆောင်းပါးဖြင့် ဖော်ကျူးခဲ့သည်။ ဇာမာသည် ဘင်္ဂါလီစကားဖြစ်သည်။ သားမက်ဟု အဓိပ္ပာယ်ယူနိုင်သည်။ ဆရာကအတွေးဖြန့်သည်မှာ -

‘ဇာမာကောင်တက်သည် ဟူသောစကားသည် မြန်မာပြည်၌မရှိ။ မွတ်စလင်မ်တို့က တီထွင်ခဲ့ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရခိုင် မွတ်စလင်မ်တို့ထံမှ ရောက်လာ သောစကားဟူ၍ မှတ်ချက်ချမိ ပေသည်။

ထို့ကြောင့်ပင် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၀၇၁ ခုနှစ်၊ စနေမင်းလက်ထက် တွင် ရခိုင်ပြည်ဘက်မှ မွတ်စလင်မ် ၃၀၀၀ (သုံး ထောင်) ကျော် မြန်မာပြည်မ သို့ ရောက်ရှိခဲ့ရာ ‘ဇာမာကောင် တက်သည်’ ဟူသော အသုံးအနှုန်းလည်း ထိုမွတ်စလင်မ်တို့နှင့်အတူ ပါလာခဲ့ကြောင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ အညာဒေသနှင့် အလယ်ပိုင်းဒေသတို့တွင် စနေဘုရင် နေရာချထားပေးခြင်းခံရသော မွတ်စလင်မ် တို့သည် နှစ်ပေါင်း ၁၀၀၀ (တစ်ထောင်) ကျော်က ရခိုင်ပြည်သို့ ရောက်ရှိနေ ခဲ့သော မွတ်စလင်မ်များ၏ အဆက်အနွယ်များဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သမိုင်း ရေးရာ အထောက်အထားတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ဇာမာကောင်တက်ပွဲများတွင် တိုင်းရင်းသား မွတ်စလင်မ်ဘာသာဝင်တို့ သည် ဘာသာရေးဆရာကြီးများ တားမြစ်ထားသည့် အစ္စလာမ်ဘာသာမှ တရား ဝင်ခွင့်မပြုသော အတီးအမှုတ် အကအခုန်များဖြင့် ဆင်နွဲ့ခဲ့ကြသည်မှာ မြန်မာ့ ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာ အကအခုန်များဖြင့် ဆင်နွဲ့ခဲ့ကြသည်ဖြစ်၍ မြန်မာ့ယဉ် ကျေးမှု အနုပညာကို ချစ်မြတ်နိုးနားလည်ကြခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည် ဟူ၍ သုံးသပ် ရမည်ထင်ပါသည်။ ယခုအခါ ထိုသို့သော ဇာမာကောင် တက်ပွဲများမရှိတော့ပါ။

ထို့ပြင် ရှေးတိုင်းရင်း အစ္စလာမ်များအနက် ရွှေဘိုနှင့် ပျော်ဘွယ် နယ်တို့ရှိ အချို့တိုင်းရင်းမွတ်စလင်မ်များသည် တမန်တော်မြတ်အား ချီးကျူး သော အရဗီဘာသာဖြင့် ရေးထားသော (မောင်လွဒ်) ကဗျာများတွင် ပါသော အရဗီစာလုံးများကိုပင် မြန်မာ့အသံ မြန်မာ့အသွားဖြစ်သော ဝေဇယန္တာ သီချင်းကြီး အသွား၊ ရှစ်ဆယ်ပေါ်တေးထပ် အသွား စသည်တို့ဖြင့် ပြောင်းလဲ ရေးသားသီဆိုခဲ့ကြသည်မှာ မြန်မာ့ဂီတပညာကို တိုင်းရင်းသား မွတ်စလင်မ်တို့ သည် ချစ်မြတ်နိုးကြရုံသာမက ကျွမ်းကျင်ကြခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်ဆိုက မှားအံ့မထင်ပေ’

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဆရာက တိုင်းရင်းမွတ်စလင်မ်ယဉ်ကျေးမှုကို လွမ်းဆွတ်ဖော်ကျူး သကဲ့သို့ တိုင်းရင်းမွတ်စလင်မ် သမိုင်းကိုလည်း ခိုင်မာစေသည့် တင်ပြချက်ဖြစ်သည်။

ဆရာသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုကို အလေးထားသည်။ မြန်မာ့အနုပညာကို မြတ်နိုးသည်။

ဆရာသည် ၁၉၈၆-ခု နိုဝင်ဘာလတွင် ကျွန်ုပ်အကြောင်းမှ သိကောင်းစရာများစွာအုပ်ကို ပြုစုထုတ်ဝေသည်။ ဇာတိမျိုးရိုးမှ ပါတီတာဝန်ဖြင့် ပျော်ဘွယ်မြို့နယ် မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၂) ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဘဝအထိ အခန်း ၁၄ ခန်းပါဝင်သည်။ ဖြတ်သန်းခဲ့သမျှ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ဘာသာရေးအတွေ့အကြုံများမှ သိစေချင်သည်များကို တင်ပြထားသည်။ ငယ်စဉ်ကျောင်းသားဘဝမှ လယ်သမား၊ ကျောင်းဆရာ၊ နိုင်ငံရေးသမား၊ စာရေးဆရာ၊ အယ်ဒီတာ၊ ကျမ်းပြု၊ ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်၊ နိုင်ငံ့ကိုယ်စားလှယ်ဘဝများတွင် မိမိခံယူချက်အတိုင်း ပီပီပြင်ပြင် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုများကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

သူတော်ချင်းချင်း သတင်းလွေ့လွေ့ ပေါင်းဖက်တွေ့သည် ဆရာ၏ နောက်ဆုံးထုတ်စာအုပ်ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်တွင် ဆရာပြုစုခဲ့သော ဗမာမွတ်စလင် သမိုင်းစာအုပ်သည် တိုင်းရင်းမွတ်စလင် သမိုင်းကို ရာဇဝင် ကွင်းဆက်မပြတ် ခေတ်အဆက်ဆက်မှ အထောက်အထားများဖြင့် ပြုစုထားသကဲ့သို့ သူတော်ချင်းချင်း သတင်းလွေ့လွေ့ ပေါင်းဖက်တွေ့ စာအုပ်သည်လည်း အစ္စလာမ်သာသနာနှင့် ပတ်သက်၍ ကုန်အာန် ဟဒီးဆ်များကို ခပ်များများ ကိုးကားကာ ခြေခြေမြစ်မြစ် လေ့လာတင်ပြထားသော စာအုပ်ဖြစ်သည်။ ဘာသာချင်းချင်း ချစ်ကြည်ရေး၊ အပြန်အလှန် နားလည်ရေး၊ ထောက်ထား စာနာလေးစားရေးတို့ကို အခြေပြုကာ ဘဝရင့်ကျက်ချိန်အတွေးများ မျှဝေထားသဖြင့် တိုင်းရင်းမွတ်စလင်များ အလေးထားရမည့် စာအုပ်ကောင်း ဖြစ်သည်။

ဆရာကိုယ်တိုင်ကလည်း ‘သူတော်ချင်းချင်း သတင်းလွေ့လွေ့ ပေါင်းဖက်တွေ့ဆိုသည့်အတိုင်း၊ သူတော်ကောင်းတရား လက်ကိုင်ထားကြသော တိုင်းရင်းဘာသာအသီးသီးမှ အမျိုးသားအမျိုးသမီးတို့သည် ဘာသာအချင်းချင်း ချစ်ကြည်နားလည်ရေးကို မုချအောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ပေသည်’ ဟု ကျမ်းနိဂုံးတွင် မိမိယုံကြည်ချက်ကို ဖွင့်ဟထားပါသည်။

ဆရာသည် နိုင်ငံသားကောင်းပီသမှု၊ တိုင်းရင်းမွတ်စလင်ပီသမှုအတွက် စံပြုအဖြစ်ပြုမှုနေထိုင်ရင်း၊ ထိုသို့ နေထိုင်ကြရန် စည်းရုံးရင်း ၁၉၉၆-ခု နိုဝင်ဘာ ၂၄ ရက်

နေ့တွင် အရှင်မြတ်အမိန့်တော်ခံယူသည်။ နိုဝင်ဘာ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ကန်တော်လေး သုသာန်တွင် မြှုပ်နှံထားသည်။

(တိုင်းရင်းမွတ်စလင်မ် စာပြုစာဆိုပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များ၊ ၃၂၅)

語句解説

ရဟန်းဝါ *n.* 出家歴。 ※年数の単位は ၀၁ で数える。

ပိန္နဲဆေးပညာ *n.* 緬方医学の知識，民間伝統療法の知識。

အရဗီ *n.* アラビア語。

အူရူ *n.* ウルドゥー語。

ဖာရဗီ *n.* ペルシャ語。

ဝိရိယ စိုက်- *n+v.* 奮起する，努力する。 ※ ဝိရိယ *n.* < Pali. *viriya*

နဂါးနီအသင်း နာဂါနီ・ブッククラブ。 ※タキン党員が中心となって 1937 年 11 月に結成された，左翼文献の翻訳出版を行なう組織。

အေအက်ဖ်အို AFO (Anti-Fascist Organization) の略。後に名称を AFPFL に変更する。 AFPFL については p.111 を参照。

တည်မြဲဖဆပလ 安定パサパラ (AFPFL)。 ※ 1958 年，AFPFL は勢力争いで二派に分裂し，安定パサパラ (ウ・バスウエ，ウ・チョーニエインら) と清廉パサパラ (ウ・ヌ，タキン・ティンら) が対立。

အစ္စလာမစ်ဒကာဝါကွန်ဖရင့် イスラミック・ダクワ会議。 ※ダクワとは，信仰への呼びかけ，伝道，を意味する。

နိုင်ငံဂုဏ်ရည်ဘွဲ့ ပထမဆင့် 国家荣誉賞第一等。

ကုရ်အာန် (၂၁:၁၀၇) コーラン第 21 章 107 節。

ဆွလာသ် ဝတ်ပြု- 礼拝をする。 ※ ဆွလာသ် (サラート) はイスラームの五行 (全てのムスリムに課された義務としての 5 つの信仰行為) の 2 番目である礼拝のこと。

တမန်တော်မြတ် *n.* 預言者 (モハメッド)。

ဟဒီးဆ် ဟディース。モハメッド言行録。 ※コーランに示された神の命令は概括的なものが多く，具体的な内容や細目が少ない。ここで，聖典を解説したり補完したりするモハメッドの役割が生じ，彼の死後にこの言葉が記録され，ハディースとして権威を持つにいたった。

ကန်တော်လေးသုသာန် カンドーレー墓地。

作文してみよう

တစ်ဖက်မှလည်း 「一方では」 (pp.113,115)

- 例 : ● အနော်ရထာမင်းသည် စစ်ပွဲအသီးသီးကို အောင်နိုင်ခဲ့သည်။ တစ်ဖက်မှလည်း သာသနာတော် ထွန်းကားအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

N-ကဲ့သို့ 「N のように」 (p.117)

V-သကဲ့သို့ 「V するように」 (pp.114,119,120)

- 例 : ● ထိုကလေးသည် မျောက်ကဲ့သို့ အလွန် ဆော့သည်။
● ဆရာ သင်ပြသကဲ့သို့ လိုက်လုပ်သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပါ။

Reading Material on Burmese Language and Culture
ILCAA Intensive Language Course 2012: Intermediate Burmese, Textbook 2

ビルマの言語と文化に関する講読資料
平成24年度言語研修 ビルマ語中級研修テキスト2

平成 24 年 7 月 30 日 発行

編者 澤田 英夫, 斎藤 紋子

発行 東京外国語大学
アジア・アフリカ言語文化研究所
〒183-8534 東京都府中市朝日町 3-11-1
TEL. 042-330-5600

印刷 株式会社 インフォテック
〒206-0033 東京都多摩市落合 2-6-1
TEL. 042-311-3355

©澤田 英夫, 斎藤 紋子
ISBN 978-4-86337-117-0